

Šalc Tālavas un Dzimtenes sili

**Šalc
Tālavas
un
Dzimtenes sili**

UDK

Paliec sveika, baltā skolas ēka,
Zināšanu kur daudz dzīvei gūts!
Tevi atceroties netrūks spēka,
Kaut ar dzīves ceļš mums tāls un grūts.

Lūcija Sāgameža

*Par atbalstu grāmatas izdošanā paldies
Alūksnes novada pašvaldībai
un citiem labajiem cilvēkiem.*

Šī grāmata tapusi Alūksnes ģimnāzijas
Nacionālās pretošanās kustību
“Tālavas sili” un “Dzimtenes sili” dalībnieku darbībai un piemiņai.

*Alūksnes un Apes novadu
PR kluba „Sarma” vadītāja: Dzidra Mazīka*

Vāka dizainu veidoja: Andis Jauniņš
Materiālus sagatavoja: Ivars Vīksna
Maketētājs, fotogrāfiju apstrāde: Viesturs Reķis

ISBN

© Vītola izdevniecība

Dziļā cieņā un pateicībā

Vijai Augstkalnei
Inai Balaņukai
Jolantai Baldiņai
Astrai Barisai
Martai un Elitai Eglēm
Didzim Eglītim
Eināram Grosam
Ivaram Hamanim
Dainai Jāņkalnei
Lāsmāi Jaunozoliņai
Andim Jauniņam
Renātei Kovoļenko
Annai Kusiņai
Velgai Ločmelei
Ivetai Mikijanskai
Aijai Plūmei
Marutai Sinātei
Tincai Sīmanei
Silvijai Sudarei
Guntai Tučai
Ivaram Viksnam

Alūksnes un Apes novadu PR kluba "Sarma" valde

L. Sāgameža - Nāgele

Ievada vietā

Ir pagājuši 67 gadi, vesels cilvēka mūžs. Vairāk kā puse gadsimta - laikam arī tā varētu teikt. Ir pagājuši un it kā nogrimuši nenovēršamā nebūtībā, tomēr, vai nav tā, ka atkal šalc tik jaunie, vēl nenobriedušie "Tālavas sili", ka tiem savā tēvzemes mīlestībā un jaunības degsmē atsaucas jau mazliet vairāk dzīves pieredzes guvušie "Dzimtenes sili". Šalc laika un gadu straumē, šalc atmiņu sūrajā smeldzē, nemitīgi atgādinot, ka arvien kaut kas ir palicis neizrunāts un nezināms. Ir rūgti rakstīt šīs rindas, taču jāatzīst, ka nav jau arī meklēts, nav apzināta un saulē celta 20. gadsimta piecdesmitajos gados Alūksnes ģimnāzijas (toreiz vidusskolas) nacionālās jaunatnes pretošanās kustības grupu "Tālavas sili" un "Dzimtenes sili" darbība, viņu mērķis, mīlestība un sirdsdegsmē dzimtenei, nodevība, sagrāve, izietais sāpju ceļš daudzu gadu garumā, ciešanas, necilvēcīgais darbs un bads gulaga stingrā režīma un nāves noietnēs. Šo jauniešu, tagad jau sirmgalvju, palicis ļoti maz. Viņu mūža gadi strauji tuvojas lielajam noslēgumam. Ir pēdējais laiks vēlreiz iziet visam tam cauri, uzzināt, saprast, atcerēties un pieminēt. Tā ir mūsu Latvijas, mūsu tautas rūgtā un sāpīgā vēsture, tā jāuzzina mūsu jaunajai paaudzei, jo bez pagātnes liecībām, bez savas vēstures nevarēs pastāvēt arī latviešu tauta. Laiks un gadi iemāca dzīvei acīs skatīties un visu vārdā saukt. Tad nu šoreiz par "Tālavas siliem" un "Dzimtenes siliem".

1945.g. 2. oktobrī piecas Alūksnes vidusskolas (tagad Ernsta Glika Alūksnes valsts ģimnāzija) meitenes satikās kādā dzīvoklī un nolēma cīnīties pret svešo un naidīgo varu, kas bija okupējusi Latviju. Sarkanais terors, kas ieradās līdz ar to, bija prātam neaptverams, ļauns un biedējošs. Dega sirmās, miļās lauku mājās, cilvēki pazuda cietumos un čekas pagrabos, no skolām arestēti tika nepilngadīgie zēni un meitenes. Baismā nežēlībā nesaudzēja ne bērnus, ne sirmgalvjus, pat ne mazos zīdaiņšus. Vai iespējams tad bija klusēt? Kļuva zināms, ka Latvijas skolās slepeni organizējās Nacionālās jaunatnes apvienība - LNJO. Tas nu varēja būt pamats. Cīņas ieroči būs papīrs, zīmulis, patiess vārds un taisnība.

Tā 1945.g. 2. oktobrī divas 12. klases un trīs 10. klases Alūksnes vidusskolnieces nodibināja nacionālās jaunatnes pretošanās kustības grupu „Tālavas sili”. Bija izstrādāti grupas statūti un iestāšanās apliecināta ar savu parakstu. Šīs meitenes bija: - (beigās pievienoti segvārdi)

LĪVIJA EGLĪTE, dzim. 1926.g., org. vadītāja -

Ildze Daugaviete,

INTA EGLĪTE, dzim. 1929.g. - **Vaida Liepa**,

LŪCIJA SĀGAMEŽA, dzim. 1928.g.,

vad. vietniece - **Laima Gauja**,

ANNA PRINDULE, dzim. 1928. g. - **Rieta Goba**,

RĒZIJA LAUCE, dzim. 1926. g. - **Māra Atvare**.

Ciņas mērķim jābūt atklātai un patiesai sarunai ar tautu, paskaidrojumiem par notiekošo mūsu tēvzemē. Aicinājums būt saprātīgiem un drosmīgiem, bet jauniešiem pievienoties mūsu rindām. To visu var panākt ar uzsaukumiem un skrejlapām. Nacionālie partizāni jāatbalsta ar medikamentiem un literatūru. Jāizdod žurnāls “Kokle”, protams, rakstīts ar roku. Lasītāju loks - uzticami un zināmi cilvēki. Jāievēro pilnīga slepenība un piesardzība. Piecas “Tālavas silu” meitenes drosmīgi uzsāka savu nacionāli patriotisko darbību, atbalstot zināmās partizānu grupas Annā un Mārkalnē, taču tika izsektas un komjauniešu modrās acs uzraudzītas. Darbības periods ilga tikai piecus mēnešus. Izsekošanas un nodevības rezultātā “Tālavas silu” grupa tika atklāta un pilnīgi sagrauta. Žurnāls “Kokle” paspēja iznākt tikai četros eksemplāros. Taču katrs no žurnāliem, rakstītiem ar roku un katru vāku rotājot ar kādu zīmējumu, pats par sevi bija ļoti spēcīgs, emocionāls, dziļi nacionāls un patriotisks. No rūpīgi maskētas slepenās glabātavas visi “Kokles” žurnāli nonāca čekistu rokās.

1946. gada 26. februārī agri no rīta arestēja visas piecas meitenes un ievietoja Alūksnes milicijas aizturēšanas izolatorā. Tika ierosināta krimināllietā. Pirmais pratinātājs milicijas priekšnieks Melenbergs. Vēlāk ieradās izmeklētājs no Rīgas.

Reizē ar “Tālavas silu” meitenēm arestēja partizānus tēvu Aleksandru Rēderu un dēlu Jāni Rēderu, dzim. 1926. g. Tēvs dzimis 1903. gadā. Šajā krimināllietā iesaistīja un arestēja vēl citus, ar “Tālavas siliem” nekādos

sakaros neesošos zēnus, vidusskolniekus Andreju Sinātu, dzim. 1930. gadā, Jāni Veidiņu, dzim. 1929. g., Arturu Sakvārni, dzim. 1930. g., Ilgvaru Vardavu — Lejasvardavu, dzim. 1926. g., Laimoni Viksnu, dzim. 1928. g. un Egonu Pepu, dzim. 1929. gadā. Visiem arestētajiem sekoja pārsūtīšana vaļējā automašīnā uz cietumu Valkā. Lūcija Sāgameža pirms tam dažas naktis tika turēta ieslodzījumā Alūksnes cietumā. Daļu arestēto ievietoja Valkas cietumā uz Pedeles upes krasta, bet šauro telpu dēļ citus aizveda uz cietumu Igaunijas Valgā. Valkas cietumā izmeklētājs bija no Rīgas, kapteinis Bundzis, viscilvēcīgākais no visiem citiem.

No Valkas cietuma 1946. g. 16. maijā ar kaut kāda augstākā prokurora pavēli Rēzija Lauce, Anna Prindule un Lūcija Sāgameža tika it kā atbrīvotas un palaistas uz mājām. Atgriežoties Alūksnē, jau tuvākajās dienās kļuva skaidri redzams un saprotams, ka meitenes atsūtītas mājās kā ēsma, uz kuras vajadzēja uzķerties citiem savas tēvzemes patriotiem. Neizdevās. Pieredze jau bija iegūta. Tā pēc diviem mēnešiem 16. jūlijā sekoja jauns arests un centrālcietums Rīgā, kur pārvesti jau bija visi pārējie. Vēl jāpiebilst, ka visu arestu ierosināja bija Latvijas PSR IeTK valsts drošības pārvalde. Tiesas prāva notika 1946. g. oktobrī un ilga trīs dienas. Visus kopā tiesāja Latvijas PSR IeM karaspēka Kara tribunāls. 12. oktobrī pasludināja tiesas, t.i. Kara tribunāla spriedumu: (viss tiesāšanas process trīs dienu garumā notika tikai krievu valodā, reizēm piedaloties kādam tulkam, pieprasītie advokāti tika noraidīti, bet arī ar tiesas aicinātiem advokātiem sarunāties neatļāva). Tā tad pēc KPFSR kriminālkodeksa 58 - 1 “a”, 58 - 11 par dzimtenes nodevību un piedalīšanos kontrrevolucionārā organizācijā Kara tribunāls nolemj:

nacionālo partizānu **Aleksandru Rēderu** - ar nāvi nošaujot,

viņa dēlu **Jāni Rēderu** - izsūtījums katorgā uz 20 +5 gadiem,

Līviju Eglīti, Intu Eglīti, Lūciju Sāgamežu - uz 10 +5 gadiem,

Annu Prinduli, Rēziju Lauci uz 8 + 5 gadiem,

Andreju Sinātu, Jāni Veidiņu,

Arturu Sakvārni - uz 10 + 5 gadiem,

Ilgvaru Vardavu - Lajasvardavu,

Laimoni Viksnu - uz 5 + 3 gadiem,

Egonu Pepu attaisnoja.

“Tālavas silu” lieta ar Nr. 27924 ir saglabāta bijušajā Valsts drošības komitejas centrālajā arhīvā un uz tās ir zīmogi: “Pilnīgi slepeni”.

Visi notiesātie tika izsūtīti uz Padomju Savienības austrumu un ziemeļu attālākajiem rajoniem, Kolimu un Magadānu.

No pretošanās kustības “Tālavas sili” mūžības ceļā jau centrālcietumā aizgāja Inta Eglīte, 17 g. jauna, apglabāta masu kapos kaut kur Matīsa kapsētas pievārtē, mirusi arī Anna Prindule.

Nacionālas pretošanās kustības grupa “Dzimtenes sili” savu darbību uzsāka jau 1946. gadā pēc “Tālavas silu” sagraves, un visumā tā bija lielāka, jau nedaudz vairāk redzējusi un līdz ar to arī pieredzes bagātāka. Šīs pretpadomju organizācijas darbības ilgums noturējās līdz 1948. gadam. 1949. g. arī “Dzimtenes sili” cieta sagravi, arestus un Kara tribunāla tiesu. “Dzimtenes silu” grupā bez skolēniem - (14-18 gadus jauni Alūksnes vidusskolnieki) darbojās arī viens vīrietis, kuram toreiz jau bija 35 gadi. Arī viņi veidoja divus patriotiskus žurnālus “Liesma” un “Avots”. Žurnāla “Liesma” moto bija “Augsim Latvijai”- žurnāls latviskam garam. Atbildīgais redaktors bija ar segvārdu Dzintars. Šie žurnāli nebija rakstīti ar roku, bet iespiesti ar rakstāmmašīnu kādā partizānu bunkurā mežā. Žurnālos skolēni publicēja savus nacionālos dzejoļus, tēlojumus, patriotiskus aicinājumus, kā arī izskaidroja padomju konstitūcijas melīgumu un visas sarkanās diktatūras nežēlību un netaisnību. Cildināja kādreizējo latviešu pulkvedi Kalpaku un brīvo Latviju. Stāstīja par cīņu ar nodevējiem un aicināja atbalstīt partizānus. “Dzimtenes silu” jaunie cīnītāji bija :

Zigismunds Augstkalns, dzim. 1928.g.,
vadītājs - segvārds “Teika”

Margarita Kļaviņa, dzim. 1931. g. - segvārds “Pārsla”

Visvaldis Plotnieks, dzim. 1928. g. - segvārds “Dzintars”

Ludis Egle, dzim. 1927. g. - segvārds “Kalme”

Vija Augstkalne, dzim. 1933. g. - segvārds “Ausma”

Ēriks Egle, dzim. 1931. g. - segvārds “Lazda”

Leo Kļaviņš, dzim. 1928. g.

Guntars Ūdris, dzim. 1928. g. - segvārds “Atvars”

Lonija Kurpnieks, dzim. 1925. g.

Aina Lāce, dzim. 1929. g. - segvārds “Skara”

Imants Eglīte, dzim. 1931. g. - segvārds “Smilga”

Kārlis Hollo, dzim. 1911. g., darbojās kā sakarnieks.

Visjaunākā meitene bija Zigismuda Augstkalna māsa Vija Augstkalne. Viņai bija tikai 14 gadu, kad 1947. gada oktobrī sāka darboties pretošanās kustībā “Dzimtenes sili”. Jauna, drosmīga un patriotiska meitene, kas bezbailīgi un atbildīgi veica tos pašus uzdevumus, kas tika uzticēti par viņu nedaudz vecākiem “Dzimtenes silu” dalībniekiem. Zigismunds Augstkalns piepelnījās, strādādams pastā. Viņam bija izdevība būt par vēstulju šķirotāju un pieklūt čekistiem domātām vēstulēm. Bija vēstules, kurās nodevēji ziņoja čekai par partizāniem un to atbalstītājiem. Vēstules nonāca tur, kur zināja, ko ar tām darīt. Tādā kārtā daudzi, ja netika izglābti, bet uzzināja, no kā viņiem vajadzēja uzmanīties. Lonija Kurpniece strādāja kā agronome kādā lauksaimniecības iestādē Alūksnē. Kārlis Hollo, dzīvodams un strādādams laukos, bija ļoti labs ziņotājs un sakaru uzturētājs.

Pēc Alūksnes vidusskolas beigšanas daudzi aizgāja mācīties tālāk un studēt. No pretošanās kustības “Dzimtenes sili” tādi bija :

Guntars Ūdris - Latvijas valsts Universitāte,
fizikas - matemātikas fakultāte,

Margrieta Kļaviņa,

Visvaldis Plotnieks,

Egle Ludis,

Egle Ēriks,

Zigismunds Augstkalns,

Imants Eglīte.

Šos sešus jauniešus arī reizē arestēja 1949. gada februārī Cēsu skolotāju institūta kopmītnēs, kur viņi iestājās, lai turpinātu izglītību. Komunistu sistēma savā pastāvēšanas laikā izgāza ļoti lielus līdzekļus, lai okupētajās zemēs, sevišķi Baltijā, iznīcinātu nacionālas pretošanās kustību grupas. Tā arī Alūksnē čekisti ilgi un pamatīgi pastrādāja, lai

notvertu un tiktu uz pēdām latviešu patriotiem. Kaut arī pašu latviešu vidū bija nodevēji, sarkano atbalstītāji un glēvas vergu dvēseles, lielākā daļa cilvēku saprata, ka latviešu tauta tiek paverdzināta, pārkrievojota un beigās lemta pilnīgai iznīcībai. To saprata arī skolēni.

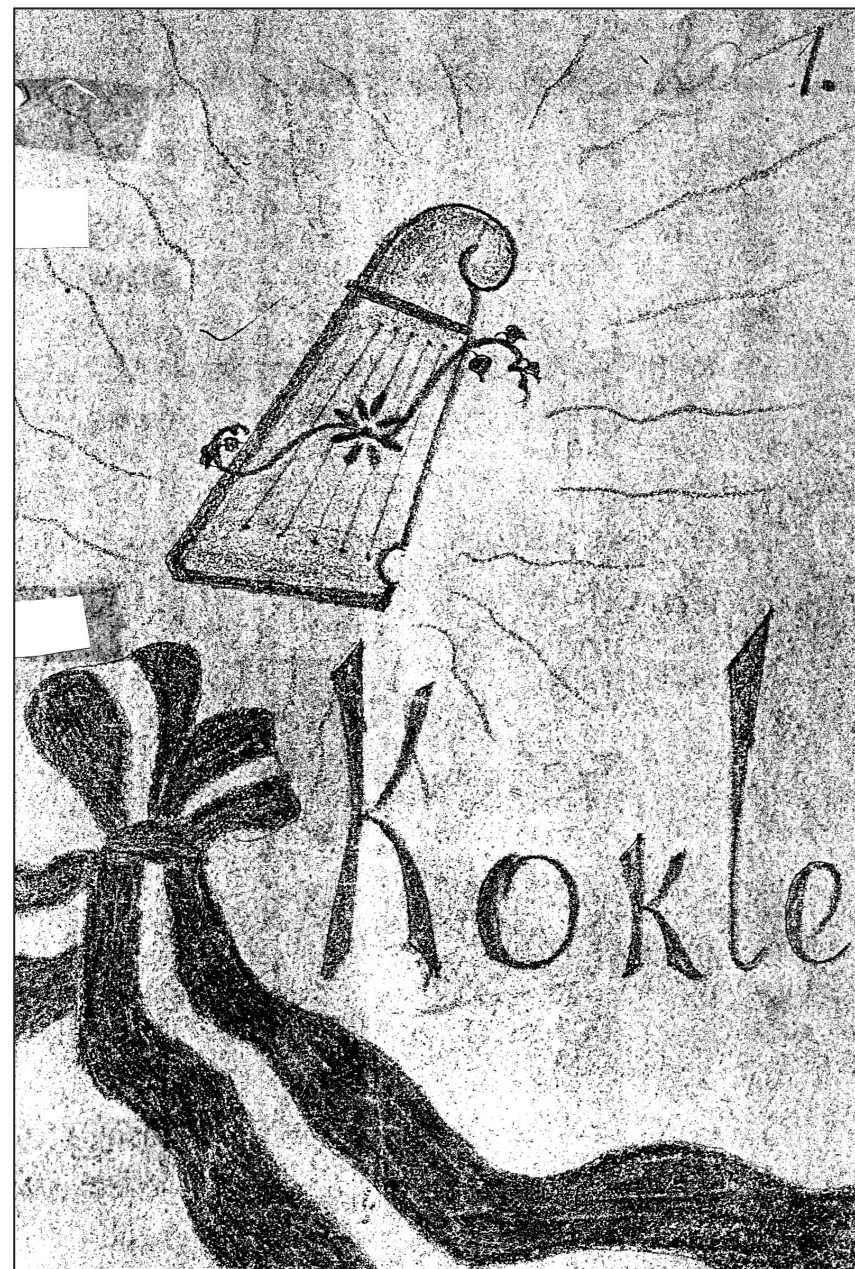
Kad ieņemtajā partizānu bunkurā čekisti atrada skolēnu rakstītās papīra lapas, rokraksti tika atšifrēti un darbības pēdas atklātas. Tad arī sekoja visu dalībnieku aresti.

1949. gada 1. jūnijā Rīgā šos, "Dzimtenes sili" grupas jauniešus tiesāja Latvijas PSR Valsts Drošības ministrijas karaspēka Kara Tribunāls. Ari 3 dienas. Visi jaunieši bija lepni, mierīgi, un neviens neko nenožēloja. Pēdējā vārdā visi pat apliecināja, ka to pašu darītu arī otro un trešo reizi...

Kara Tribunāla spriedums: 10 pretošanās kustības "Dzimtenes sili" dalībniekiem 25+5 gadi, diviem 10 gadi. Tās bija Vija un Marga. Visus apcietinātos izsūtīja. Viju Augstkalni noturēja centrālcietumā vēl pusotra gada, jo viņa bija vēl nepilngadīga. Jaunieši atgriezās nesalauzti. No 1990. gada visi notiesātie ir rehabilitēti. Čekā "Dzimtenes sili" lieta sakopota četros biezos sējumos, protams, ar zīmogiem "Pilnīgi slepeni". Teksti rakstīti krievu valodā. Pēc zīmogiem spriežot šī lieta pārskatīta vēl 1962. un 1988. gadā.

Mūžība aizgājušie no "Dzimtenes sili": Zigismunds Augstkalns, Ludis Egle, Ēriks Egle, Leo Kļaviņš, Aina Lāce, Margarita Kļaviņa, Guntars Ūdris, Kārlis Hollo, Lonija Kurpniece, Imants Eglīte, mūžībā aizgājusi no "Tālavas siliem" Inta Eglīte, Līvija Eglīte un Anna Prindule.

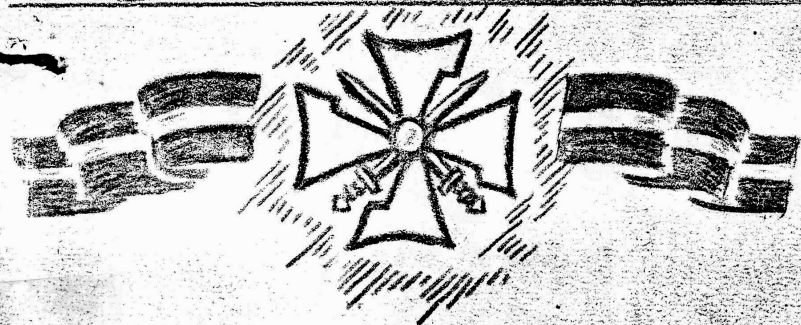
Silta un klusa pateicība latviešu patriotiem!

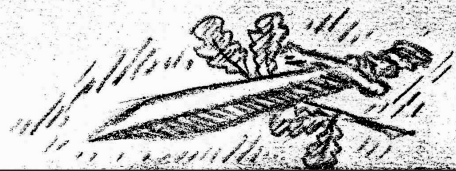
KOKLE

Nr 2

1945

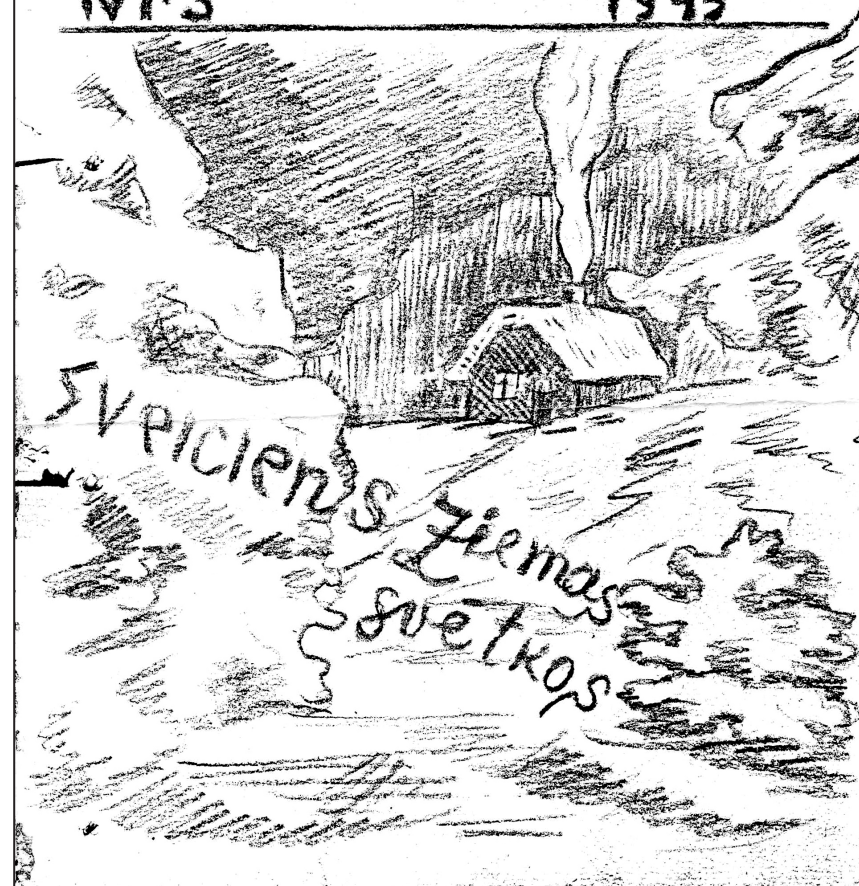
Latvija, Lietuva, dzimteniana! Tautata!
Liktina zvana rads jaunus laukumus sit
Lietuvusu dvesebs anscho brenumu glaba,
Novimbis skaistake rardu - autonpadsmit!

KOKLE

Nr 3

1945

SV PICIENS
Ziemas
sveikos

Latvija! Latvija! Dzimtene mana pie Gaujas.
Kalnāji, lejas un ezeru mirdzējums zils,
Tevi skauj birztalu elpa un Daugavas kraujās
Stāsta par pagātņi tālo mums seno bruņnieku pils.

Jāņnaktīs pakalni spīguļo mirdzošās liesmās,
Rasainos ličos saldi tvan meldrāju vāls.
Meži un ielejas atbalso tūkstošiem dziesmas -
Mūžīgā nemiera brīdis šai naktī ikvienam ir tāls.

Rudeņos tērpies tu zelta un purpura rotā,
Sulīgu augļu liekts dārzā likst ābeles zars.
Sarmainā sudraba sagša tev ziemās ir debesu dota,
Lai zem tās pumpurus briedina nākošais pavasar' s.

Latvija, dzimtene mana, min tevi nu svešnieku kājas,
Naidīgas balsis pēc latviešu asinīm sauc.
Krievijas taigas tik daudziem ir kļuvušas mājas –
ēvzeme dārgā, vai atgriezties būs tiem vēl ļauts?

Plūst garām mums dzīve kā veļupes ūdeņi melni...
Latvija, dzimtene mana, kad tumsu šķēls saulstaru zelts?
Vai visi sapņi ir vājā kā pelēki pelni,
Vai skaistākais dvēseles lolojums tomēr būs velts?

Latvija! Latvija! Dzimtene mana, tu – labā,
Likteņa zvanā kāds jaunu laikmetu sit.
Latviešu dvēseles senseno brīnumu glabā,
Novembrī skaistāko vārdu – astoņpadmit!

L.G. (L.Sāgameža)

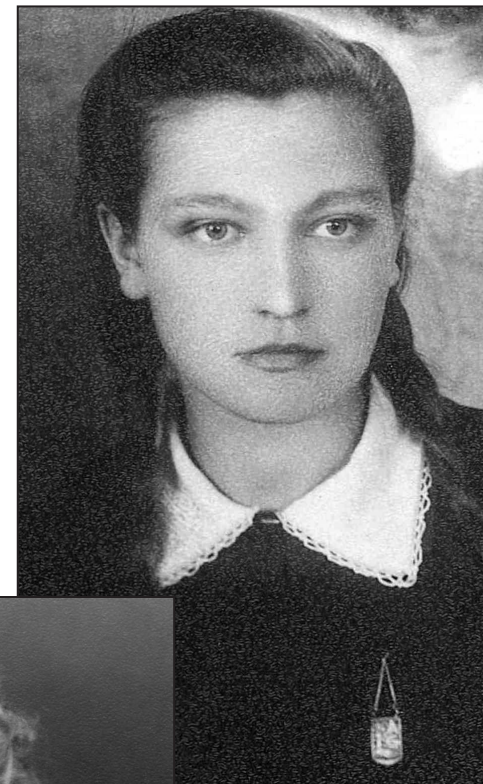
Lūcija Sāgameža

Livija Eglite

Inta Eglite

Rēzija Lauce

Anna Prindule

Par Latviju nacionālu, daiļu un varenu!

Kokle

Šī kokle droši kāda cita ir
Ne tā, ko gaismotu es skatā tveru,
Kas tikai rokas vilktais tēls.
Šī kokle droši kāda cita ir!

Vai skaņu pirkstos saņemt var
Un siltā saujā spiest?
Tā netverama san, tik ausi ver
Un nāk kāds brīnums skanīgs, skaists.

Šī kokle kāda cita ir
Ne tā, kas rokas vilkta staro,
Tai katra stīga pārāk dziļa skan:
Tā kokle - latviešu, tās skaņas – mūsu.

I.D. (Līvija Eglīte)

Skani, latviešu kokle, lai tavas melodijas ir tuvas ne vien dažu sirdīm,
bet visu nemierīgos pukstējienus apvieno gaišā degsmē - tēvzemei!

Skani, latviešu kokle, lai naidnieki dzird, ka tavas tautas gars vēl nav
miris, tas dzīvo un aug kā jauna straume, kas, šalkdama visskaistākās
dziesmās, pārpludinās pagurušos un neticīgos!

Skani, latviskā dziesma, tāpat tagad, kā skanēji garajos gadsimtos, kad
pār tautu valdīja smagas varas.

Kas tās bija par dziesmām, ko senie latvieši dziedāja vēlajās vakara
stundās, kad saules stari bija aizlocījušies aiz tāliem mežiem? Viņi
dziedāja, kaut rūpes smagi lieca plecus, tie bija stiprāki cilvēki par
mums, dziesmās viņi izlēja rūgtuma asaras par daudzām netaisnībām,
tur viņi izdziedāja naida dziļo kvēli un tālās neizsapņotās ilgas pēc
gaišākas nākotnes, kaut cerību bija tik maz, maz...

Kāpēc tagad dziesmas apklusušas? Kur ir latviešu dzīves prieks? Vai
kāda ļauna vara spēj tik daudz drūmuma sēt mūsu dvēselēs? Latvieši,
sapuriniet sevi un paceliet acis uz augšu - tās ir tās pašas gaišās zvaigznes,
kas vienmēr pār mums spīdējušas!

Latviešu zemi neviens nevar paņemt, var pār to dzīt noplīsušus un
lepnus karavīrus, var mūsu druvas izrobot ierakumu grāvjiem, var
nodedzināt mūsu mīļās, grūti celtās sētas, var pār mums valdīt muļķi
un mežoņi, taču mūsu zemi mums nevar neviens paņemt uz pleciem un
aiznest.

Esiet lepmi, latvieši, jo tikai mēs esam savas zemes īstie īpašnieki,
nekādi varaskāri nabagi mums mūsu zemes tiesības nevar atņemt. Tās
ierakstītas katra latvieša sirdī ar kritušo varoņu asinīm, kas lietas par
mūsu tēvzemes brīvību - tās neizdzies ne mūžam. To, latvieši, atceraties
un esiet lepmi!

Glabājiet tīru latvisko dvēseli un nepiekrauniet savas smadzenes ar
apkrāsotajiem proletariāta vizuļiņiem!

Audziet diženāki garā, lepnāki pret saviem kalpinātājiem, lai jūsu
gaišās acis nepazemojas svešinieku priekšā, tad pati saule nāks mums
talkā! Dievs, svētī Latviju!

I.D. (Līvija Eglīte)

Partizāna dziesma

Izdziest diena. Nolist zelta rasa.
Koku zaros vakars ēnas klāj.
Nerimst sirdī sāpju smeldze asa,
Naida uguns liesmot nenostāj.
Klīstu viens pa novakara ēnām
Apkārt šalko dzimtās zemes mežs
Tikai atmiņas no senām dienām
Sejā vieglu, vieglu elpu dveš.
Un man šķiet, tā, meitēn, tava elpa,
Kas man seju skar, kā drebošs glāsts,
Mirkli gaišāka kļūst satumsusi telpa,
Dvēslē atdzimst senais mīlas stāsts.
Bet varbūt, ka novakarā zilā
Sirmās mātes lūpas vārdus teic,
Kas še tālu dzimtās zemes silā
Savu pazaudēto dēlu klusi sveic.
Satumst nakts. Klāj mežu tumsa melna,
Kaut kur izskan pūces brēciens žēls...
Automātu ciešāk satver delna,
Naidš kā uguns acīs liesmo kvēls.
Padomjgads! Tu latvju sapnis ļaunais!
Izgaisti kā pusnakts ēnas zūd!
Pāri Latvijai kad blāzmos rīts reiz jaunais
Lai neviena nav, kas tavu miglu jūt.

Zvēru tev, tu dzimtā zeme mīlā,
Vārds tavš neizgaisīs dienu straumē kalts.
Un reiz rīta saules staru zvilā
Plīvos atkal karogs sarkanbalts!

L.G. (Lūcija Sāgameža)

LNJA „Tālavus sili”

Latviešu meitenes un zēni - vai jūs dzirdiet, cik skaisti dzied zilgmājos
tītie Tālavas sili?

Lepnās latvietes, vai jūs redzat, cik skaisti zeltaini apvāršņi pamirdz
rudenīgajās birzēs - tā mūsu dzimtene - mūsu Latvija! Jūs, drošsirdīgie,
jaunie zēni, kas gaišām acīm redzat netaisnīgo slogu, kas celts jūsu
tēviem un mātēm, darba gurušajos plecos! Vai jūs jūtiat, cik daudz posta
un ļaunuma mirdz mūsu ienaidnieka acīs! Savāciet latvisko lepnumu
savās sirdīs un saslēdzieties ciešāk viens pie otra, lai ļaunuma bultas
atsitas pret jums kā pret cietu sētu un atiet atpakaļ! Ieddziet savās
jaunajās dvēselēs gaišu ticību, ticību nākotnei, ko mēs paši kaldināsim!
Zēni un meitenes - vai jūs ziniet, kas ir Latvju Nacionālā Jaunatnes
Apvienība, kas ir „Tālavas sili”?

LNJA ir organizācija, kuras darbība aptver visu Latvijas teritoriju.
Varbūt arī kāds tavš draugs darbojas šinī apvienībā. Kas ir „Tālavas
sili”? Jūs dzirdiet, cik noslēpumaini šalc tālo apvāršņu loki? „Tālavas
sili” ir mūsu aktīvāko, nacionāli domājošo pulciņš, kas nodibinājies
Malienas nomalē un oficiālu darbību uzsāka 1945.g. 2.X. sakarā ar
LNJA statūtiem. Mūsu tuvākais pienākums un mērķis - atbalstīt
patriotus, palīdzēt dažādos veidos Latvju Nacionālajai Partizānu
Apvienībai, daiļot partizānu kapus, rādīt tautai viņas ienaidniekus,
atmaskot komunistu nolūkus.

Tagad jūs, drosmīgie zēni un lepnās latviešu meitenes, ziniet, kas
notiek starp jums.

Nāciet, sniedziet mums savas tīrās rokas, lai kopīgiem jaunatnes
spēkiem varam palīdzēt ieskandēt brīvības melodijas. Vai jūs dzirdiet,
cik skaisti šalc mūsu dzimtenes zilie sili!

I.D. (Līvija Eglīte)

Latviešu ticība

Šogad dīvains nemiers visā dabā,
Vēju šalkās tālas ilgas kvēl.
Latvju meži noslēpumus glabā,
Mirt par kuriem nav nevienam žēl...
Miglā sarkanā sligst dzimtās zemes lauki,
Viņas elpā zelta druvas sligst
Mūžu mūžos latvjiem nebūs draugi
Tie, kas daudziem liek pa Sibīriju klīst.
Mūsu svētumu tie dzelžos kaltām kājām
Samin dumbrājos un smīnot tālāk iet
Pāri senām, mīļām latvju mājām
Daudzreiz sārtas uguns liesmas zied.
Brālim brālis jānošauj bij kaujā
Dēls pat tēvam kļuva tāls un svešs.
Tos, kas neaizgāja asiņainā kaujā
Klusi slēpa dzimtās zemes mežs.
Izgaist naktis. Tālāk steidzas dienas,
Mācot latvjiem dziļāk naidu just.
Mūsu sirdīs liesmo domas vienas:
Latvju tautai mūžam nebūs zust!

L.G. (Lūcija Sāgameža)

Kā dara un kā būtu jādara.

Kāda zilacaina meitene gaišos matus apsējusi klusu krāsu lakatiņu vēlā vakarā pusteciņus rikšoja pa balto plūdumu cauri kādai smaržīgai birzei. Sirds viņai pārpilna dedzinošu baiļu, kas dimdēdamas lēkšoja pa pēdām. Katru brīdi tā vien likās, ka nupat zari mežā lūst un kāds briesmonis krokodila acīm un milzīgām pūķu ķetnām izlēks uz ceļa, lai sagrābtu viņi dziļajā riklē. Jā to nu jaunuvīte nevarēja saprast, ka tie, kas dzīvoja mežā nav ļauni riebekļi, bet cilvēki, kas alka patiesības. Bailes vēl pavairoja kaimiņienes stāsts par pātagām ar svina gabaliem galos un citām drausmīgām lietām. Varbūt viņai bija kādi sirdsapziņas

pārmetumi? Otrā dienā viņa stāstīja savai darba biedrei, cik šausmīgas bailes gan esot no tiem. Jā, viņai bija laimējies, bet vai tikai nākošu reizi nenotiks kas ļauns? - Vai tā būtu jābūt?

Zeme, pielījuši palsas krēslas, pļavā vizmoja balta rasa un aiz gājējas vieglajiem soļiem vilkās tumša svītra. Viņu gandrīz nevar ieraudzīt, tāda pat pelēka kā lauka irbe bez viena balta laukumiņa, tikai gaišās pēdas pazib tumšajā zālē. Rokā viņai ievērts paprāvs grozs. Kā viņa iet - pilnīgi bez kādas tekas: liku loču, šurp un turp. Katram nejaušam gadījumam vārdu izdomāts veselām virknēm. Zarus šķirdama viņa iznāk pie šķūņa ar apsūbējušu jumtu, pārkāpj apaļo sliekšni un viņu saņem daudzas laipnas balsis un mīļas acis, kas ar tādu ilgošanos veras pretim katram gaidītam viesim. Ja viņai nav ko stāstīt, klusēdama tā sēd un gaida savu grozu, lai atkal varētu atgriezties mājās. Viņa ir tik mierīga un gudra. Tikpat klusi kā nākusi, tā atkal aizslīd krēslas pelēcīgumā tikai tumša svītra, kādu brīdi veras melnām acīm, bet drīz tur sakrīt jaunas, baltas lāses.

Paprasiet šai pelēkajai irbei, vai viņa kādreiz ir sajutusi tamlīdzīgas bailes? Es varu jau tagad jums pateikt, ka atbilde būs – nē!

V.L. (Inta Eglīte)

Vēlēšanās.

Ved mani turp, kur ziedi vējā ligo,
Kur lapas pērnajās trauc ziedoņvējš!
Ved mani turp, kur jūra naktis spīgo
Un dvēseli satrauc ilgu nemiers spējš!
Lai kvēlo tad, kam gaišas dzirkstis devi
Lai atkal brīdi liesmo mirklis tas!
Tā vieglāk nosodīt un pazīt sevi,
Kad paliek pelni - dzirkstis dziestošas.
-Turp mani ved, kad saules stari noriet,
Kad zeme šī par ļaunu sapni kļūst,
Ar tevi tad es gribu turpu noiet
Lai jauna dzīves dvesma sirdis plūst.

M.A. (Rēzija Lauce)

Kam ticēt?

No tālās Krievzemes plūda nāves elpa. Tas bija gadu atpakaļ - tā spiedās mūsu dzimtenes robežām pāri un pārņēma dzintarzemi - Latviju. Mūsu tauta klīda bēgļu gaitās. Bailes un ļauna nojauta dzina uz priekšu, tomēr sarkanā migla plūda ātrāk, kā to domāja tie, kas gribēja glābties. Beidzot pienāca 8. maijs un salūza daudzas ilūzijas. Nezinu, vai kāds vēl ir izjutis tādu naidu, redzot nirdzīgā smīnā savilkto ienaidnieka seju, tā gribējās triekt dūri tam vaigā. Vienalga, kas notiek pēc tam! Pārāk spilgti atmiņā bija viss skaistais un vārdi, ko pēdējā brīdī teica kāds latvietis: „Latviete, nepaliec pie neģēļiem, tur tu nevarēsi dzīvot!” Jā, vai šis cilvēks zināja, ka tomēr būs jādzīvo, vai viņš zināja, ka latviete neatstās savu zemi, ka viņa dzīvos ar smaidu uz lūpām arī starp ienaidniekiem. Viņa prātis atrast vietu, kur nolikt spēku. Palīdzēt vajag tiem, kam svēts tautas gods. Bija latvieši, kas negribēja padoties, tie aizgāja meža ceļos. Viņi saprata īsto stāvokli. Kam gan lai tic? Vai tiem iznīcinātajiem? Vai tiem, kas visu zaudējuši, izņemot ticību, kas stipra kā klints. Taču latviete tic jaunai dzīvei un tiem, kas tur savās rokās viņas pavedienus. Ticēsim arī mēs tāpat kā viņi!

R.G. (Anna Prindule)

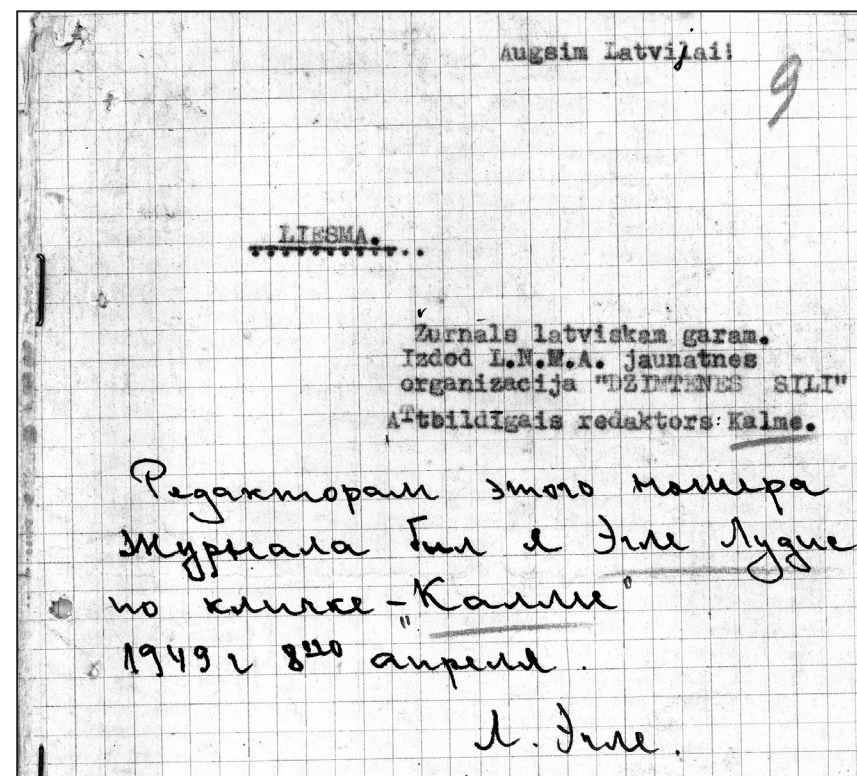
Maizi valstij!

„Maizi valstij, maizi valstij!” tā kliedz Cīņas un citi Padomju valsts laikrakstu ievadraksti. Viņi prasa, lai vispirms nodod valstij, un tikai pēc tam zemnieks, lai apskatās, kā būs ar ziemas pārtiku pašam. -Zemnieciņ, ja tev vēl no fašistu laikiem paglabājusies kāda sikсна, tad saveļc to ciešāk ap savu vidukli un nebaudies, ka tev lielā zarna mazo neaprij. Ēdis vai neēdis, bet galvu augšā un tik dzied: „Mēs, laimīgā darba tauta ar tukšajiem vēderiem”. Zemnieciņ, partorgs par 120 % normas nodošanu sola glāzi sīvā. Vai tas nav vilinoši? Ir jau arī vēl lielākas izredzes uz dzīvi. Vajagot tikai iestāties tajā sociālistiskajā sacensībā, tad tie, kuri jau nu būšot tie pirmrindnieki, tie jau dabūšot vēl otru malciņu piedevām. Tātad, kam tā lieta vilinoša liekas, tie pasteidzieties! Un ja nav mašīnu ar ko kult, tad pamēģiniet pēc pašu biedru priekšlikuma un parauga,

proti, izberzt ar smaguma centru palīdzību. „Zemnieki, karogojiet vezumus, jo arī par to jūs saņemsiet prēmijas!” - brēc izsalkušo partorgu bars, bet zemniekiem par nelaimi jaunā zirgu paudze tik tramīga, ka sarkanos čekas simbolus nevar nekā piestiprināt vezumiem. Nav jau arī vēl iegādāti kārtīgi karogi, jo par normām maksā „tik daudz”, ka pat karoga nevar nopirkt.

Būsiet jau arī dzirdējuši bada garu saucienus: „Valstij mazgātus kartupeļus!” Zemnieki, ņemiet vērā, ka jūs kultūrai esiet visvairāk atpakaļ palikuši, tādēļ tveriet katru jaunu pamācību, tad arī jūs kļūsiat par priekšzīmīgiem Padomju pilsoņiem un iegūsiat visas privilēģēto tiesības sēdēt čekas kambaros u.c.

V.L. (Inta Eglīte)

1947 – 1949.

Darba prieku un stipru gribu.

Šis teikums virsrakstā domāts visai latviešu tautai, bet it sevišķi mums, jaunajiem cīnītājiem. Bieži vien ir tā, ka cilvēks nodomā kaut ko darīt, bet tad pēkšņi aptrūkst gribasspēks, un darbs paliek nepabeigts. Ja cilvēkam jāstrādā kādreiz ir tāds darbs, kurš tam nepatīk, tad tas izliekas bezgala grūts un garlaicīgs. Turpretī, ja cilvēks strādā tādu darbu, kurš tam patīk, tad šis darbs veicas ātri un izliekas ļoti interesants. Bieži dzīvē ir jādara arī tādi darbi, kuri nava visai patīkami, dažreiz nākas pat riskēt ar dzīvību, tomēr, ja tādu darbu darot sirds jūt iekšējo prieku, tad tas ir vieglis un patīkams. Var teikt, ka dzīve ir nežēlīga. Bet kā tas tā ir? Vispirms tādēļ, ka mēs neprotam iededzināt sevī mīlestību pret katru labu darbu, un arī tādēļ, ka mēs neprotam savu dzīvi veidot tā, lai tā mums nestu vairāk labuma nekā ļaunuma.

Arī pie mūsu mazā pulciņa dalībniekiem var novērot darba prieka trūkumu. Dažreiz kāds dalībnieks darbu, kuru viņam uzdots sagatavot jau labi sen atpakaļ atstāj uz pēdējo mirkli, un tad, viens – divi, tas ir gatavs. Vai gan arī uz priekšu vēl pieļaujama tāda rīcība? Kas gan mēs būsīm par” Nākotnes kalējiem”, ja mums jau tagad trūkst darba prieka?

Bet nepietiek arī tikai ar darba prieku vien. Vajadzīga ir bez tam arī stipra griba. Bez stipras gribas taču neko dzīvē nevar panākt. Ja cilvēkam ir stipra griba, tad viņš kuru darbu, lai cik grūts tas arī nebūtu, noved pie mērķa. Katrs latvietis, droši vien saprot, cik vērtīgas ir šīs divas īpašības – darba prieks un stipra griba, - tādēļ katrs cenšas tās piesavināties.

Tikai tad, ja mēs būsīm apgaroti ar darba prieku un stipru gribu, mēs varēsīm celt savu mazo dzimteni senajā brīvības saulītē. Un ja kāda straujā cīnītāja sirds beigs pukstēt, tad dzimtenes baltais klēpis atvērsies un uzņems varoni savā svētajā zemē.

Bet viņa pēcnācēji to atminēsies ar sirsnību acīs un dažu labu reizi balss skanēs pār kapu kopiņu: „Še dus tie, kas savas sirdis atdeva par Latvijas brīvību.”

-Ausma- (Vija Augstkalne)

Ziles vēsts

Māmiņ, pamalē vēl blāzmo sārti kāvi,
Un no siliem naktij pretim ēnas slīd.
Tavam dēlam šodien ausma nesa nāvi,
Velti cerēja viņš tevi ieraudzīt.
Māmiņ, nepārnāks tavs dēls no ciņas mājās,
Tavai sirmai galvai roku neuzliks.
Cīnītāja sirds uz mūžu stājās,
Tomēr nezudīs viņš, sirdīs glabāts tiks.
Māmiņ, saule šodien asinssārtā mirgā,
Rītu vēstija, kas skumji deg tev vēl.
Briesmu nebijās tavs dēls un sēdās zirgā,
Savu dzīvību tam atdot nebij žēl.
Un kad nodevējs par dažiem lētiem grašiem,
Ienaidniekam ziņas deva, miļo māt.
Dēls tavs nebijās un steidzās soļiem ašiem,
Svešiem asinskāriem ļaudīm pretī stāt.
Māmiņ, neraudi, ver aci dziļā miegā,
Varbūt tad pa sapņiem dēls šurpu jās.
Varbūt redzēsi tu asins traipus sniegā,
Drīz jau viņus baltie sniega ziedi klās.
Māmiņ, neraudi, ver acis dziļā miegā,
Gan jau reiz tavs dēls pa sapņiem šurpu jās.
Un varbūt daudz asins ziedu uzplauks sniegā,
Diena jaunā vecās krūtīs sāpēt sāks.

-Kalme- (Ludis Egle)

Paradīzes slimība.

Pēdējā laikā mūsu zemē ir ievazātas dažādas bīstamas, jaunas un nepazītas slimības. Viena no bīstamākām slimībām it t.s. „paradīzes slimība”. Šī slimība, kā jau pats nosaukums rāda, ir pie mums atvesta no „paradīzes”, un šo slimību ir atnesuši t.s. „paradīzes putni”. Lai ar šo slimību nesaslimtu, lai izsargātos no tās, tad sniegšu dažus norādījumus

par šīs slimības ilgumu, pazīmēm un gaitu. Inkubācijas laiks šai slimībai ir nenoteikts un lielā mērā atkarīgs no cilvēka gribas uzņemt šo slimību. Ar šo slimību parasti saslimst tie, kas nav īsti pie pilna prāta, jo tie parasti tic visām „paradīzes putnu” skaistajām dziesmiņām un tāpēc arī saslimst ar šo slimību. Cilvēks, kas saslimst ar šo slimību apkārtnei ir bīstamāks kā tas, kas slims ar mēri vai trakumsērgu. Šī slimība cilvēkā var būt gan atklātā, gan apslēptā veidā. Apkārtnei bīstamāks ir tas cilvēks, kas slims ar šo slimību apslēptā veidā, jo tad šie slimības dīgļi nokļūst vesela cilvēka organismā un tur neatraduši labus apstākļus nepieperinās, bet gan atgriežas atpakaļ pie šīs slimības izplatītāja un rada dažādas komplikācijas, kuras skar arī to, kas slims ar akūto „paradīzes slimību”, jo šo slimnieku apkārtne tā neievēro un tādēļ var bieži vien notikt saslimšana. Tos kas slimo ar hronisko „paradīzes slimību”, apkārtne labi pazīst un izvairās no tādiem. Cilvēks, kas saslimis ar šo slimību atklātā veidā, sāk sludināt „paradīzi” kā visšķaistāko un visideālāko valsti pasaulē.

Bet tas, kas saslimis ar „paradīzes slimību” apslēptā veidā, ir ļoti runīgs un bieži vien saka par „paradīzi” pretējo. Šīs slimības ilgums, tā pat kā inkubācijas periods, ir nenoteikts. Medicīniskie novērojumi rāda, ka ilgāk ar šo slimību slimo tas, kas ir garā vājāks, kas staigā aizvērtām acīm, neredzēdams dzīves īstenību, nesaprazdams pašreizējās varas mērķus, nesajēgdams to, kas labs un kas ļauns.

Slimniekam, kas saslimis ar „paradīzes slimību”, lai to izārstētu, ir jāliek pēc iespējas vairāk strādāt, vislabāk 14-16 stundas dienā, kā arī jāievēro stingra diēta. Šādiem slimniekiem drīkst dot tikai rupjmaizi un ne vairāk kā 300gr. Dienā. Vēl var arī izārstēt slimniekam īstēni noskaidrojot jēgu par dzīves īstenību, jēdzienu par labu un ļaunu, bet tā kā slimības laikā ir stipri manāmas vājprātības pazīmes, tad pielietot otro metodi ir bīstamāk un savā ziņā tā ir arī nesekmīgāka. Par kopēju šādiem slimniekiem var būt tikai tāds, kas ar šo slimību jau ir slimojis, vai arī ir pret to pilnīgi imūns. Parasti tas, kas vienreiz ar šo slimību ir slimojis, otrreiz ar to vairs nesaslimst. (vismaz 99.9% ir tādu.)

Lai šo slimību ātrāk apkarotu, ir jākavē šīs slimības izplatīšanās. Šī slimība ir ļoti bīstama jaunatnei, jo visbiežāk saslimšanas gadījumi ir novērojami pie tās. Viena no galvenajām pazīmēm saslimušajiem jauniešiem ir vērojama tā, ka parasti tiem ir sarkans „plankums” (karoga

vai ugunsкура veidā) pie krūtīm kreisajā pusē. Ir arī citas pazīmes, bet tās ir parasti katram slimajam savādākas, tāpēc visumā maz izplatītas.

Lai izsargātos no šīs slimības un tās komplikācijām, tad izvairieties no katras sarunas ar saslimušajiem. Izsargāsimies paši un brīdināsim citus. Visvairāk ir jāsaugās no tiem, kas slimo ar minēto slimību apslēptā veidā. Vieglāk ir no šīs slimības izsargāties nekā to izārstēt, vai arī ciest no tās.

-Kaija-

Partizāniem.

Mēs mīlam, Jūs, kas droši ejat cīņās
Par dārgās tēvu zemes brīvību.
Varbūt, pēc dažiem gariem, grūtiem gadiem
Jūs ar dosat mums brīvību.
Mēs mīlam, Jūs, kas spējat atsacīties
No visa, kas priekš Jums bij dzīvē dots.
Tik vienu, vienu sevī apņematies
Priekš latvju brīves sirdis dot.

-Ausma- (Vija Augstkalne)

Īss LPSRS konstitūcijas apgaismojums. Pilsoņa pamata tiesības un pienākumi.

Konstitūcijas 90. pants gan nosaka, ka LPSR pilsoņiem ir tiesības uz darbu, bet ne kur ne kas nav minēts par spaidu pielietošanu, dzenot pilsoņus darbā, kā tas būtībā pašreiz notiek Latvijā. Tā pat konstitūcija nosaka, ka pilsoņiem ir tiesības dabūt atlīdzību, kas atbilst darba daudzumam un arī darba kvalitātei, bet būtībā tas nekur netiek ievērots. Atlīdzība ir tik smieklīga, tā ir tāda, ka nesedz pat radušos darba izdevumus, kā darba rīki. Šeit neaizmirsīsim, ka mēs dzīvojam verdzības iekārtā, kas savā despotismā un izmantošanas kārē var līdzināties tikai ar senajiem kļaušu laikiem, kas vecākajā latviešu paaudzē vēl samērā dzīvā atmiņā ir no nostāstiem, ko stāstījuši viņu piederīgie – kļaušu laiku vergi. Konstitūcija, it kā nodrošina arī pilsoņu tiesību uz atpūtu, pirmkārt saīsinot darba dienu līdz 8 stundām, noteicot strādniekiem un kalpotājiem ikgadējus atvaļinājumus un nododot viņu rīcībā plašus atpūtas namu, sanatoriju un klubu tīklus.

Skaisti ir vārdi, bet šausmīgi ir darbā, jo pašreiz vēl 8 stundu darba diena skaitās tikai vienā otrā gadījumā ierēdņiem un vienmēr pašiem varasvīriem, bet nekad smagā fiziskā darba strādniekiem. Darba laiku palielina vēl uz sociālistisko sacensību, kas ir spilgtākais cilvēku izmantošanas veids, pamata. Kāds darba laika saīsinājums ir zemniekiem, kam rudenī vienmēr aiz muguras stāv sagādes aģents un desmitnieks ar draudiem pieprasot nodevu drīzāku nodošanu un plāna vairākkārtēju pārsniegšanu. Kāds miers un atpūta ir ziemā, kad dzen meža darbos, kad trako komunisma tiesu bargā vara. Lūk, šie ir padomju pilsoņu nodrošinājums uz darbu un atpūtu. Lai cik savādi tas arī neliktos, bet daudzi latvieši to īstēni vēl neizprot.

(Turpinājums sekos.)
-Dzintars- (Visvaldis Plotnieks)

Gājiens ziemas naktī

Kāda latviešu partizāna piemiņai.

Vakara saulriets kad blāzmoja silos
Ceļš tev jāiet bij, zudušais draugs,
Un gājāt kā kādreiz vasaras vakaros zilos, -
Neizdzerts bija kad ciešanu pilnais trauks.
Domas kā jūnijnakts klusums tad plētās
Un trauca kur mīļotie skumuši mīt, -
Tālāk tās iegriezās Latvijas laukos un sētās,
Tautas kur verdzības jūgā vēl krīt. –
Austrumu vējš klusi iešalcās kokos,
Un gaita bij gurda, jo tālums jau veikts.
Ceļš tik vēl aizvijās bezgala lokos,
Līdz eglājs klusa tu atgriezies sveiks.
Sirds bij tev krūtīs, bet nebija vairs tava,
Jo tautai par balvu to gribēji sniegt.
Bet tad kāds nodevējs mantkārē savā
Bija jau steidzies par tevi čekistiem teikt.
Aizņēmies kumeļu klusajā latviešu sētā
Steidzies tu ātrāk gaitas vēl veikt.
Lai ar gaismu solītā godavārdā svētā
Varētu saimnieku svešajā sētā jau sveikt.
Bija jau aususi gaisma atceļā tālā,
Bet dotais solījums tevīm bij svēts.
Lai arī dzīvei šodien jānonāk galā,
Bet solījums svēti tiks paturēts.
Paturot mūžam svētu godvārdu savu
Tu dariji visu, ko prasīja tas. –
Šai skumjajā dienā tik atceļu tavu
Vēl pārrāva čekistu nekārtīgs bars.
Straujā skatienā uz tuvējo eglāju kluso,
Kas Pededzes krastus gadiem jau klāj.
Un liekas, ka tagad ar mājienu mulso
Koki sveic tevi un aicinot māj.
„Par dzimteni,” teica tev domas un prāts,

„Par viņai zudušo dārgo brīvību – laimi,
Jāatdod dzīvība – spēks gadiem kas krāts,
Tad ļaundari nenomāks latviešu saimi.”
Nebija lemts dzīvot tev zudušais draugs, -
Tu kriti, bet uzvara tomēr tika gūta.
Ik dienas stiprāks naidis pret varu tik augs,
Augs cīņas pulki, kaujās ko Latvija sūta.
Cīņā kritušie nezūd – mūžam tie dzīvo
Un dzīvajiem līdz cīņās vēl iet.
Kopā tie liksmosies, redzot Latviju brīvo,
Kad verdzības laikmetam vārti būs ciet.

-Dzintars.- (Visvaldis Plotnieks)

Patriotisms

Patriotisms ir tēvzemes mīlestība un uzskati par to tagadējā laikā ir ļoti dažādi. Daudzi no tiem ir aizgājuši daudzējādās galējībās. Tā piem. Marksisms uzstājās teikdams, ka patriotisms nākot par labu tikai mantīgām šķirām, proletāriešiem patriotisms esot noraidāms. Tam pretī aizrāda, ka arī strādnieki piedalās savas tēvijas labklājībā, un jā šī tēvija kļūst par kādas citas tautas ekspluatācijas objektu, no tā vispirms cieš tieši nemantīgās šķiras.

Bez tam patriotismu noteic ne tikai ekonomiski faktori. Pēc savas būtības patriotisms prasa tikai savas zemes aizstāvēšanu, bet ne karus. Patriotisms ir universāls pienākums, jo tauta ir nepieciešams ģimenes un cilvēces starplocēklis. Visas kultūras vērtības līdz šim ir un tiek radītas nacionālās dzīves apstākļos, tā kā patriotisms veicinādam un aizstāvēdam nacionālo kultūru, līdz ar to ir arī visas cilvēces kultūras faktors. Jāņem arī vērā, ka patriotisms saistīdams individu pie pārpersonīgiem uzdevumiem, padara indivīda dzīvi dziļāku, saturīgāku un vērtīgāku, ierosinādam dzīves intensifikāciju pat līdz augstākai pakāpei piem. varonības aktos. Tauta, kur atteiktos no patriotisma pienākuma ar to apliecinātu savu vitālo nespēku un glēvumu, kam sekotu tautas izzušana vai vismaz panīkšana.

Latviešu tēvzemes mīlestība raksturojama ar viņas pieķeršanos dzimtai sētai. Vēl tagad Latvijā ir zemnieku mājas, kurās vienas un tās pašas dzimtas pēcnācēji dzīvo un saimnieko vairāk nekā 300 gadus. Šis patriotisms vairākkārt izpaudies dumpjos kā protests pret nācijas apspiešanu. Vairākkārt mūsu tautas vēsturē redzami patriotisma piemēri, kas liecina, ka latvieši vienmēr ir mīlējuši savu dzimteni. Tā arī tagad nav jāatstāj patriotisma jūtas novārtā, bet tieši katram latvietim ir jābūt īstam latvietim, lai brīva atkal būtu tēvzeme un velti nebūtu līdzšinējie patriotisma piemēri, kuru mūsu tautas dzīvē ir ļoti daudz.

-Teika- (Zigmunds Augstkalns)

Cīnītāji

Un cīņā aiziet tie, kam apkārt klusas mežu šalkas
Un augstais debess jums pār drošām galvām celts.
Tos vēji pavada un stipras jauno cīņu alkas
Un lepnums acīs mirdz, kā straumē slidošs zelts.
Tie latvieši, kam krūtīs mīt vēl brīvas dzīves ilgas,
Kaut zemi nakts un izmisuma sega klāj,
Un kad tumšos eglājos grimst debess sārti zilgas
Tad jaunais rīts tiem tālumā jau jautri māj.
Varbūt, - no lodes nodevīgās saļims kāds –
Nekad bez upuriem nav gūta uzvara,
Bet katram svēts būs mūžam viņas vārds
Jo īss cīņu brīdis vairāk vērts, kā dzīve gara.
Tā cīņā aiziet tie kam Latvija ir dārga
Un dārgs ir viss, kas viņai zudis jau.
Tie cīnīsies, lai tauta nebūtu pamesta un vārga
Un pasaulē, lai komunisma verdzības vairs nav.

-Dzintars.- (Visvaldis Plotnieks)

Dziesma aizvestajai latviešu tautai

Vai tie sapņi kādreiz apsīkt varēs,
Kuri mūsu sirdīm vēl tik mīļi ir.
Tālas tagad ir tev latvju āres,
Tāli klajumi mūs, meiteņu, šķir.
Bieži atceries vēl dzimto sētu
Tēvu – arāju, kas arklam līdzī iet.
Mūžam turi dzimto zemi svētu
Viņas sauli, kura vēl kā senāk riet.
Atceries vēl mājās sirmo māti,
Kas pie miklām acīm gurdi rokas ceļ.
Acīs asaras ries un satumst prāti
Roka dreboša no akas veldzi smeļ.
Dzimtā zemē visi meži pilni
Balto vizbuļu, kas bija mīļas tev
Aizbraucot jau rudzi vēla vilni
Nu šīs šalkas tagad glabā sirdī sev.
Un kad siltas jūnij naktis plētās
Jāņu vainagiem kad sākām zāles plūkt
Jāņu uguns kuri dega sētās
Mucās mitējās tad svētku alus rūgt.
Vai tie sapņi kādreiz apsīkt varēs,
Kuri mūsu sirdīm vēl tik mīļi ir.
Tālas tagad tev ir latvju āres,
Tāli klajumi mūs tagad, meitēn, šķir.

-Kalme- (Ludis Egle)

Latvijas PSR konstitūcijas īss apgaismojums

1. turpinājums.

17. pants nosaka, ka PSRS likumi ir saistoši arī Latv.PSR. Kas no tā izriet? Tas nozīmē, ka ir tikai viena varena komunisma impērija. Kas balstās uz verdzības pamata un atsevišķas republikas, kas it kā patstāvīgas ietilpst savienībā, ir tikai centralizētākas varas izveidošanai un verdzības un izmantošanas nostiprināšanai. Sakarā ar konstitūcijas pantu, kas noteica, ka visiem PSRS pilsoņiem Latv.PSR teritorijā ir vienādas tiesības ar Latv.PSR pilsoņiem, visus atbildīgos amatus Latvijā pa lielāku daļu ieņem sveštautietīši – komunisti, jo latviešu komunistiem ir maz pieredzes un nopelnu šīs varas stiprināšanā. Līdz ar to vara pār latviešu tautu ir nodota ne vien tautas vairākumam naidīgas partijas rokās, bet arī sveštautietīšu rokās, kam vienā otrā gadījumā trūkst kaut kādas jēgas par latviešu tautas vairākuma mērķiem un centieniem. Starp citu, PSRS konstitūcijas noteic visām PSRS tautām vienādas tautības tiesības, bet Ministrijas mācību plānā skolām krievu valodas mācību stundu skaits lielāks par latviešu valodas stundu skaitu. Vai tautu vienlīdzības tiesības neattiecas arī uz tautu valodām? Protams, tas viss netiek ievērots un ir iespējamas, ka sācies agrākais pārkrievošans laikmets.

Tālāk apskatīšu nodaļas par valsts varas un izpildorgāniem, ar kuru palīdzību latviešu tauta ir nospiesta smagā verdzībā. Mans nolūks nav apskatīt sīkāk valsts varas un izpildu orgānu uzbūvi, bet gan to, kādi pienākumi tiem ir jāveic pēc plāna un kā tie tiek veikti.

Valsts varas un izpildu orgāni, kas pēc konstitūcijas ir tautas ievēlēti, īstenībā ir jau pirms vēlēšanām, kas ir tikai kaila propaganda un visriebigākā tautas krāpšana, kāda jeb kad pastāvējusi, sastādīta no komunistu partijas biedriem un dažiem līdzskrējējiem elementiem, kas vai nu simpatizē komunistiem, vai arī nespēlē varas izpildu orgānos nekādu lomu t.i. viņi ir tikai vārda dēļ. Pastāvošiem komunisma valsts varas un izpildu orgāniem ir jāpilda komunistu partijas prasības un viņi tikai tās arī pilda. Tautas griba un politiskie un ekonomiskie apstākļi netiek nemaz ievēroti. Iekšzemes dzīvē pastāvošā valdība, balstoties uz komunisma prasībām, realizē asu verdzināšanas politiku, bet ārvalstu attieksmes aprobežojas ar melīgu ziņu sniegšanu par apstākļiem Latvijas

teritorijā, jo citu viņi vispār nedrīkst darīt – to dara visas Savienības valdība. Konstitūcijas 34. Pants nosaka, ka L!P!S!R! Augstākās Padomes deputātu, kas, protams, atrodas vienmēr atbildīgā varas postenī, nevar saukt pie tiesas atbildības vai apcietināt bez Augstākās Padomes piekrišanas. Tas dod iespēju valsts varai – komunisma varai, saukt pie atbildības katru deputātu, kas nebūtu izpildījis viņas prasības, bet pasliktina un pat padara neiespējamu sūdzību celšanu no tautas puses pret Augstākās Padome deputātiem, kas grēko pret tautu. Tas vēlreiz pierāda, ka komunisma propagandai par tiesību aizstāvēšanu ir kails egoistisku melu raksturs. Te nav un nebūs galvenā vietā tauta, bet vienmēr komunistu partija, tās biedri un viņas verdzības politika.

43. panta par L!P.S.R. Tautas Ministru Padomes pienākumiem lasām, ka tā, starp citu, organizē tautsaimniecības plāna sastādīšanu un gādā par tā realizēšanu dzīvē. Sīkāk apskatīšu, kā tas tiek darīts. Uz šā rīkojuma pamata mūsu zemkopjiem nav atpūtas brīžu, jo pavasarī, vasaru un rudenī jāgādā par lauksaimniecības plāna izpildi, kurai seko pagasta partorgi – tieši komunisma rokas puiši, verdzinot un apspiežot, padarot saimnieciski nabaģākus mūsu zemkopjus, Rudenī un ziemā atkal meža darbu plāna realizācija, kuras rezultātā katru gadu zūd neizmērojamas mūsu tautas „zaļā zelta” mūsu mežu – bagātības. Tiek izcirsts, piespiežot strādāt, spaidu kārtā, daudz vairāk kokmateriālu un malkas, kam tas viss ar vajadzīgs, nemaz nerunājot par meža izcirtes un pieauguma nolīdzinājumu. Nav labāks stāvoklis arī strādniekam, kam uz šī te tautsaimniecības plāna pamata sociālistisko (komunistu nodibināto un rakstīto) sacensību rezultāta ir jāpadara vēl vairāk kā agrāk, tomēr ar bažām jāraugās nākotnē, ne vien nākotnē, bet katru dienu, viņu ienākumi nesedz nepieciešamos izdevumus. Cik ilgi ja gaidām pārtikas kartiņu sistēmas atcelšanu, bet, ja arī tas notiktu, tad Savienības badu mēs latviešu tauta nelikvidēsīm. Kamēr vis komunisma vara ne pastāvēs, vēl vienmēr latvju strādnieks un zemnieks ar bažām raudzīsies nākotnē, domājot par savu un ģimenes iztiku. Tāds lūr irai „slavenā” tautsaimniecības plāna izpildes rezultāts.

Turpinājums sekos.
-Dzintars.- (Visvaldis Plotnieks)

Klausies latviet!

Klausies, latviet, kur gaisos jau zvana,
Kur ielejās ledus jau dun.
Pāri zemei nāks pavasars maigais –
Pāri zemei, kas mīļa mums ir.
Plauks meži un birztaļas zaļos,
Un pāri tām saulains ies maijs.
Tad vajātos latviešu dēlus
Vairs nenomāks čekistu vara.
Tver ieroci, latviet, aši
Un projām triec ienaidniekus,
Lai plīvot var karogi diži,
Un atzelt var Latvijas valsts.

Noraksts no „Brīvībai – Zobenam” izd. 1947.g. marta mēn.

Neatlaidība un izturība

Maz ir tādu darbu, ko var paveikt vienā paņēmienā un īsā laikā. Maz ir arī tādu darbu, kas izdodas uzreiz bez kļūdām. Ja mēs gribam ko sasniegt, mums nav jāpamet cerības pēc pirmās neveiksmes, bet gan jāķeras pie neizdevušās darba otrreiz, trešo reiz, līdz kamēr tas izdodas. Kas jau pie pirmās neveiksmes atmetis nodomātā darbam ar roku, tas dzīvē sasniegs ļoti maz un tās pašas nebūs ne kādas paliekošas vērtības. Paliekošas vērtības var radīt tikai ilgstošā un neatlaidīgā darbā. Neatlaidīgu cilvēku nosprausts mērķis tiks sasniegts agri vai vēl. Tikai droši uz priekšu, pārvarēt vienu šķērslī pēc otra, kas ceļā gadījies. Ja arī šai cīņā būtu jāaiziet bojā, tā ir varonīga cīņa un goda pilna bojā eja. Lūzti, bet neliecies, - tā ir lielākā apņemšanās, cīnoties par sarunātu mērķi. Ja mēs palūkojamies mūsu cīņās par Valsts neatkarību, tad mēs tur redzēsīm lielas grūtības, kas sekojušas viena otrai. Tās visas bija jāpārvar. Ne vienmēr tās izdevās pārvarēt uz reizi. Bijušas arī dažādas neveiksmes, kas prasījušas lielus upurus, bet mūsu brīvības

cīnītāji un mūsu varoņi nav atkāpušies no izvirzītā mērķa, neskatoties ne uz kādām neveiksmēm, galvu zemē nenokāruši. No mūsu brīvības cīnītājiem un mūsu vadoņiem mēs varam mācīties neatlaidības un izturības lielo nozīmi. Kas būtu noticis, ja tie pēc pirmās neveiksmes būtu atmetuši ar roku mērķim, par kuru tie gāja cīņās? Mums nebūtu bijusi iespēja gandrīz gadsimta ceturksni būt brīvai un vienotai tautai savā dzimtajā zemē, un nebūtu nākotnē iespēja kļūt atkal brīviem savā mazajā dzimtenē. Tāpēc gods lai mūsu brīvības cīnītājiem un cīņā vadoņiem, kas cīņā par nosprausto mērķi – brīvu neatkarīgu Latviju, bija apņēmušies, lūzt, bet neliekties un to apņēmušies arī godīgi pildīt līdz galam. Bez cīņas - nav uzvaras.

Pāvels.

Cēls, cildens ir uzdevums iet cīņā, iet karā par savu tautu, par savu Valsti.

Tēvu zemes dēliem.

Mostaties! Kam dziļā miegā snaužiet?
Ceļaties! Un jaunai cīņai kājas aujiet!
Zobenus nu aši rokās tveriet,
Dzimtenei uz brīvi vārtus veriet!
Neatlaižaties, kaut cīnīties ir grūti
Nepadodaties, kaut zobens pāršķeļ krūti!
Tikai cīņās jaunai Latvijai būs dzimt
Tik pēc cīņām verdzībai būs grimt!
Neapstājaties, kaut ceļā rodas šķēršļi,
Kaut mūža tumsa tuvo draugu sejas sedz!
Cīnoties, uz priekšu vienmēr ejat
Uzvaras jums parādīsies deļot.

**Ausma.* (Vija Augstkalne)*

Solijums Latvijai.

Noraksts no – Brīvībai – Zobenam.

Izd. Marta mēn. 47.g.

Šai zemē visdārgākā mēs brīvību gūsim,
Te latviešu tauta vēl laimīga dzims,
Ja tikai mēs latvieši vienoti būsim,
Tad naidnieks reiz sadragāts kritīs un ļims.
Kas cīnīnā iesim par brīvību savu,
Lai Latviju, nemoka naidnieks neviens.
Tu – dzimtene dārgā, par brīvību tavu,
Mēs ziedosim dzīvību savu ikviens.
Mēs čekistu važas, lai rautu
Par grūtajām cīņām mums bieži vēl teiks,
Pret brīvību vedīsim latviešu tautu,
Tā sarkan-balt-sarkano karogu sveiks.

Par Latviju nacionālu, daiļu un varenu.

Paziņojums.

Ziņojam, ka šajā numurā tehnisku iemeslu dēļ netika ievietots stāsts „Klusās dienas,” tādēļ stāsta turpinājumu iespiedīsim tikai nākošajā numurā.

Redakcija.

Vēstulnieks:

Kaijai – pateicamies par rakstu. Sūtat vēl.
Lasītājiem – lūdzu iesūtat žurnāla redakcijai kritikas un ierosinājumus par šo žurnālu. Sūtat arī korespondences.

Nākošais numurs iznāks marta mēnesī.

Augsim Latvijai.

21

L i e s m a.

Žurnāls latviskam garam.
Izdod:L.N.M.A.jaunatnes
organizācija "Dzimtenes sili"
Atbildīgais redaktors "Dzintārs"

Nr.2(4)
1948.g.29.februari.
2.gads.

Uzsaukumi, kas ievietoti pretošanās kustības „Dzimtenes Sili” izdotajos žurnālos

Komunisti! Ļirdzīgie velni - vēsture jums nepiedos. Nāksies atbildēt par visiem upuriem, kas guļ taigā, tuksnešos un sniegos. Par tiem jums jādod atbilde, jo tos jūs iznīcinājāt par to, ka viņi mīlēja brīvi un dzīvi. Jūs jūtaties vēstures virzītāji, bet esat vislielākie kavētāji. Jūs virzāt vēsturi, sabiedrības politisko un kultūras attīstību uz negatīvo pusi. Nost no ceļa, ja nē - jūs samīs uz priekšu ejoša brīvas kultūras attīstība!

Latvijas Nacionāli Patriotiskā Apvienība.

LATVIEŠU INTELIĢENCE, Turiet kristalla dzidru, brīvu un skaistu savu domu! Izkopiet savus gara un fiziskos spēkus! Jūs ļoti labi saprotat pašreizējo starptautisko stāvokli un redzat Padomju Savienības iekšpolitiku. Jūs redzat, kādos virzienos pašreizējie politiskie audzinātāji cenšas virzīt jūsu gara attīstību. Bet jūs arī redzat un saprotat, cik melīgu argumentāciju lieto sarkano ideju paudēji. Lūk, tāpēc esiet modri! Jums būs nākotnē liels uzdevums - vadīt latviešu tautas idejisko cīņu pret sarkanajiem varmākām. Esiet uzticīgi savai tautai un nīstiet tās naidniekus!

Dievs, svētī Latviju!

TAUTIEŠI! Atminieties brīvību un savu valsti - Latviju! Neļaujiet tumšajiem elementiem satvert savos taustekļos mūsu tautu un mocīt to! Latvieši, turiet brīvu savu domu no sārtajiem komunistu idejām, kuru vārdā šauj, spīdzina un aizsūta trimdā tūkstošiem cilvēku, kuri negrib pakļauties varmāku iespaidam Tautieši! Jūs katrs redzat, kas notiek mūsu zemē. Mūsu tautu proletarizē, tas ir, padara līdzīgu pelēkajiem krieviem. Mūsu zemes sabiedriskās vadības priekšgalā izvirza visus, kas nekad citu nav domājuši, kā apkrāpt un verdzināt Tautas.

LATVIEŠU TAUTA! Neticiet tumšos un varmācīgos varas kalpus! Nīstiet Komunisma važas! Ticiet laimīgai Latvijas nākotnei!

Ticiet varenai un brīvai kultūras straumei, kas savā plūdumā aizskalos tumšos šķēršļus. Ticiet brīvai pasaulei, kuras saimē mirdzēs pērle Latvija. Atminiet mūsu sarkanbaltsarkano karogu, kas būs mūsu tautas cīņā saucējs un aicinātājs! Lai dzīvo 18. novembris, Latvijas - brīvas un nacionālas tapšanas diena! Slava un piemiņa tiem, kas krituši kaujās ar nīsto nezvēru - komunismu.

Dievs, svētī Latviju!

Vēstulnieks:

PĀRSLAI _ pateicamies par rakstu!

AUSMAI _ pateicamies par dzejoli!

DAUGAVIETEI _ pateicamies par dzejoli!

VISIEM _ sūtāt vēl!

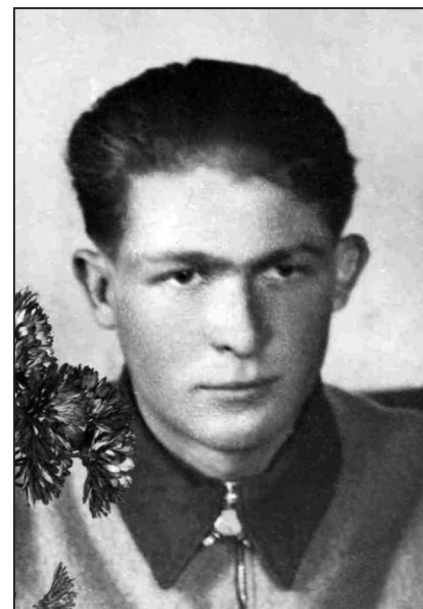
NĀKOŠAIS NUMURS IZNĀKS 1948. GADA JANVĀRĪ.

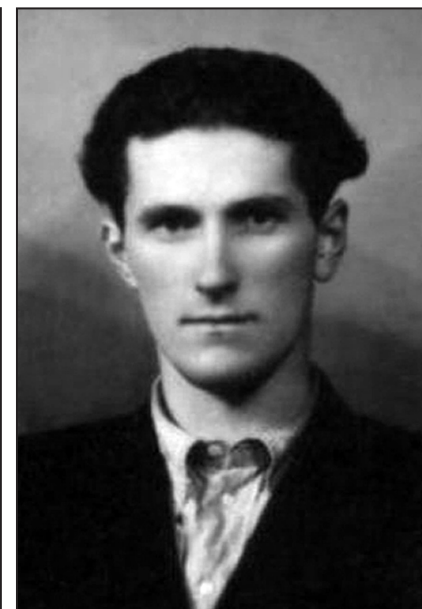
Visvaldis Plotnieks - redaktors

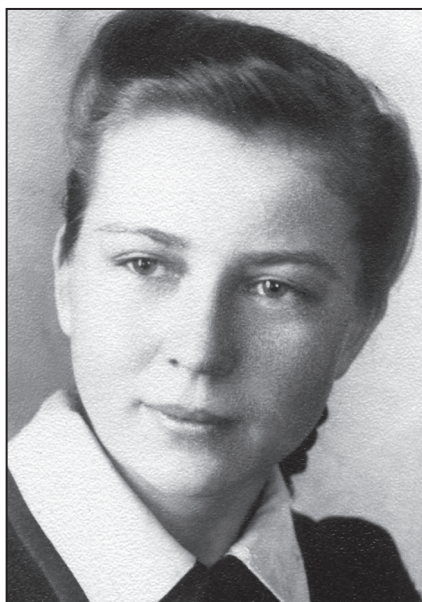
Ludis Egle - redaktors

Zigmunds Augstkalns

Ēriks Egle

Vija Augstkalne

Leonija Kurpniece

Guntārs Ūdris

Leo Kļaviņš

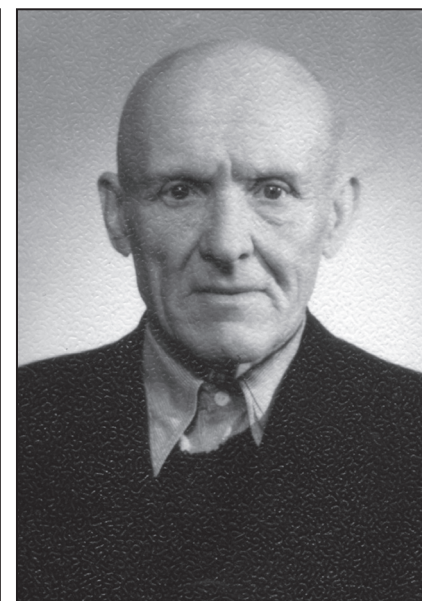
Aina Lāce

Margarita Kļaviņa

Imants Eglīte

Kārlis Hollo

Par Latvijas Nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem - skolēniem, kas mācījušies Alūksnes ģimnāzijā (vienu laiku saukta par vidusskolu) jāpiemin, kaut dažos vārdos arī citi, kas nebija „Tālavas silu”, kā arī „Dzimtenes silu” dalībnieki.

Tā 1940.g. naktī uz 1941.g. 1. janvāri ģimnāzijas karoga mastā sarkanbaltsarkano karogu uzvilka Ēriks Gross. Viņam palīdzēja klases zēni Dailonis Bite, Cēzars Dankers, Edgars Dinga, Daumants Pumpītis, Valdis Stilbe un Jānis Vanags. Lainosargātu labības izvešanu no Alūksnes elevatora, 1941.g. 4. jūlijā notika kauja uz dzelzceļa pie Jāņkalniņa ar lieliniekiem. Šajā kaujā krita 18g. vecs skolnieks Imants Altroks. 7. jūlijā kaujā pie Prinduļu mājām Ziemera pagastā krita Alūksnes ģimnāzijas absolvents Georgs Vanags. Pēc šīs kaujas sarkanie bandīti zvēriski noslepkavoja alūksnieti Dailoni Randu, Cēsu ģimnāzijas audzēkni.

Kad 1944.g. atkal atgriezās Sarkanā Armija un līdz ar to Čeka, sākās jauni atsevišķu cilvēku un veselu grupu aresti. Daudzi skolēni sadarbojās ar nacionālajiem partizāniem. It kā par šādiem sakariem arestēja arī 10. klases skolnieku Ēriku Sarkanbārdi. 1948.g. 15. maijā Tempļa kalna skatu tornī sarkanbaltsarkano karogu uzvilka ģimnāzijas skolēni Paulis Jefimovs, Ojārs Svārte un Alberts Zvirbulis. Vainīgie netika atklāti. Tā paša gada 18. novembrī karogu atkārtoti uzvilka pie 2. vidusskolas bērzā. Tad šie zēni nodevības rezultātā tika arestēti un sodīti. No apcietinājuma atgriezās Paulis Jefimovs - vienīgais. Zvirbulis gāja bojā Sahalinā. Ojāru Svārti nošāva, bēgot no čekas. Viņa ģimeni pilnīgi iznīcināja.

Pie jaunatnes nacionālās pretošanās grupas „Tālavas sili” tika pievienoti arī partizāni - 1903.g. dzimis Aleksandrs Rēders un viņa dēls 1926.g. dzimis Jānis Rēders. Viņi bija no Annas pagasta. Pēc kara tribunāla tiesas tēvs tika nošauts, dēls gāja bojā Kolimā. Tāpat kopā ar „Tālavas siliem” arestēja un tiesāja ģimnāzijas zēnus Andreju Sinātu - dzim. 1930.g., sods 10+5 gadi, Jāni Veidiņu, dzim. 1929.g., sods 10 + 5g. -gāja bojā Kolimā, Arturu Sakvārni, dzim. 1930.g., sods 10 + 5g., Ilgvaru Vardavu - Lejasvardavu, dzim. 1926.g., sods 5 + 3g. un Laimoni Vīksnu, dzim. 1928.g., sods 5 + 3g. Arestēja arī Egonu Pepu, dzim. 1929.g. Viņu attaisnoja.

Maz zināma materiāla ir par pretošanās kustības „Dzimtenes sili” dalībnieci Margrietu Kļaviņu, dzim. 1931.g., kura nevilcinoties bija piekritusi darboties un cīnīties par Latvijas neatkarību un brīvību. Marga bija augusi ļoti latviskā ģimenē, tēvs aizsargs. Viņas pirmais uzdevums bija novērot vilcienus stacijā, redzēt, kas ar tiem atbrauc un kas tiek aizvesti. Maz biogrāfisku materiālu ir arī par Intas un Līvijas Eglīšu brāli Imantu Eglīti, dzim. 1931.g. Annas pagastā. Viņš - 10. klases skolnieks, cīņai „Dzimtenes silos” iestājās ar segvārdu Smilga. Tikpat, gandrīz var teikt, ka nav nekādu ziņu par Margas brāli Leo Kļaviņu, dzim. 1928.g. Viņš strādājis Alūksnes 15. ceļu daļā un darbojies „Dzimtenes silos”. No šīs klases arī Aina Lāce, dzim. 1929.g., darbojās „Dzimtenes silos” un tāpat arī žurnālā ar segvārdu „Skara”. Aina jau agrāk kļuva par partizānu atbalstītāju. Viņa uzturēja sakarus ar mātes māsu Veltu Kromuli un darbojās partizānu grupā apkārtējos mežos un arī Igaunijā. Aina kopā ar māsu Mirdzu Lāci, dzim. 1928.g., vāca partizāniem vajadzīgās ziņas un nodeva tās V. Kromulei. 1949. gadā vecākus un Mirdzu izsūtīja uz Tomskas apgabala Petuhovas kolhozu. Pēc atbrīvošanās no apcietinājuma Magadanā pie viņiem aizbrauca arī Aina. Nacionālās pretošanās kustības dalībniekus pēc Kara tribunāla pasludinātā sprieduma nosūtīja uz dažādām vietām. Bratskā nonāca M. Kļaviņa un L. Egle, Mordovijā - V. Augstkalne, Karagandā - Im. Eglītis, Taišetā - K. Hollo, Kolimā - Mjaudžā - Z. Agstkalns, Ē. Egle, V. Plotnieks, L. Kļaviņš, G. Ūdris, Magadanā - L. Kurpniece, A. Lāce.

Ziņas iegūtas, un izraksti ņemti no A. E. Kubulnieka stāstījuma „Mūžam zaļi lai Dzimtenes sili, T. Bāliņa grāmatā „Jo esam latvieši”.

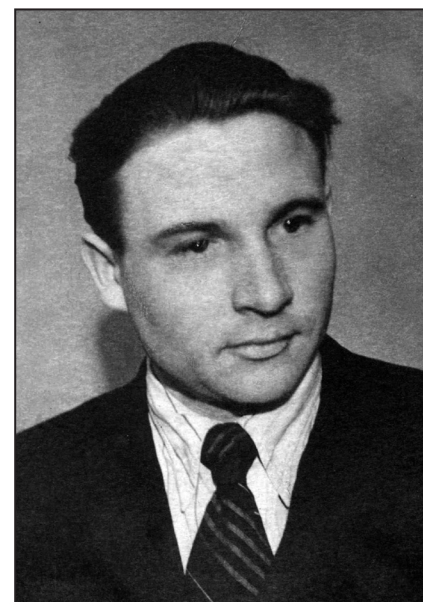
Alūksnes ģimnāzijas Nacionālās pretošanās kustību „Tālavas sili” un «Dzimtenes sili” dalībnieku darbība atspoguļota Ata Skalberga grāmatā „Ar ticību Latvijas saulei” un Tālivalža Bāliņa grāmatā „Jo esam latvieši”.

Aleksandrs Rēders

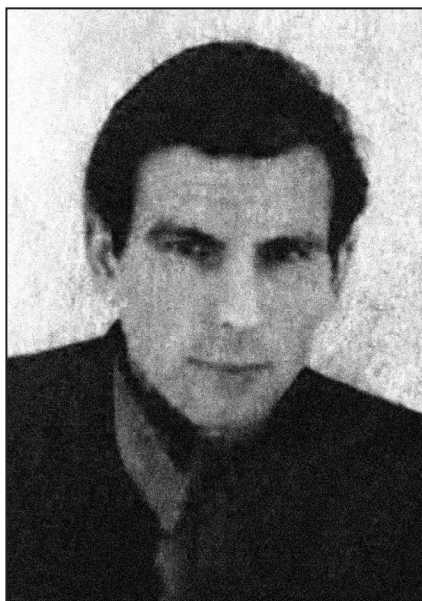
Jānis Rēders

Arturs Sakvārnis

Ilgvars Vārdavs - Lejasvārdavs

Andrejs Sināts

Vienīgā pieejamā fotogrāfija, kurā redzams Jānis Veidiņš - ģimenes foto, vidū visjaunākais (apm. 4-5 gadu vecumā) ir Jānis Veidiņš, māsas emigrējušas uz ārzemēm

Laimonis Viksna

Paulis Jefimovs (vidū)

„Dzimtenes Sili 1945_05_16a03= Alūksnes Valsts vidusskolas 9b klases puisi Lazdukalniņā 1945.gada 16.maijā”

1.rindā (sēd) no kreisās-

1. Rolands Vindedzis;
2. Helijs Stāvausis;
3. Mārgers Lielbriedis.

2.rindā (tup) no kreisās-

1. Laimonis Viksna- dz.1928.g., tiesāts reizē ar „Tālavas Siliem”;
2. Viesturs Kamzolis;
3. Erhards Tornis.

3.rindā (stāv) no kreisās-

1. Guntars Ūdris- dz.1928.g., „Dzimtenes Sili”- segvārds „Atvars”;
2. Jānis Dzedons, skolotājs;
3. Laimonis Priede;
4. Visvaldis Plotnieks- dz.1928.g., „Dzimtenes Sili”- segvārds „Dzintars”;
5. Ludis Egle- dz.1927.g., „Dzimtenes Sili”- segvārds „Kalme”.

„DzimtenesSili1945_05_16=a01= Alūksnes Valsts vidusskolas 9b klase 1945.gada 16.maijā”

1.rindā no kreisās-

1. Ludis Egle- dz.1927.g., „Dzimtenes Sili”- segvārds „Kalme”;
2. Ilga Kundrāte;
3. Inta Ozoliņa;
4. Ruta Straujuma;
5. Jānis Dzedons, skolotājs;
6. Anna Prindule- dz.1928.g., „Tālavas Sili”;
7. Lūcija Sāgameža- dz.1928.g., „Tālavas Sili”- vietniece;
8. Visvaldis Plotnieks- dz.1928.g., „Dzimtenes Sili”- segvārds „Dzintars”.

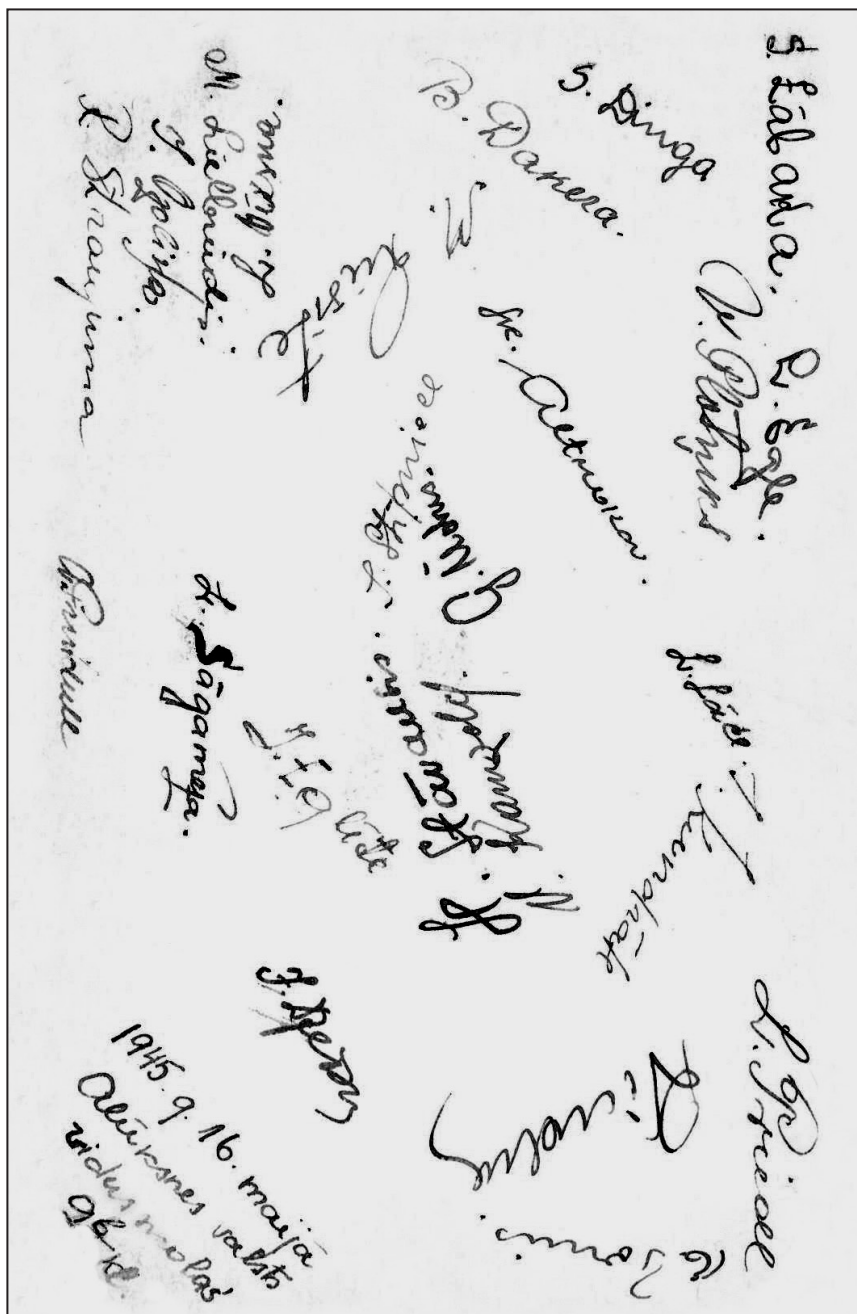
2.rindā no kreisās-

1. Laimonis Viksna- dz.1928.g., tiesāts reizē ar „Tālavas Siliem”;
2. Silvija Zābaka;
3. Inta Eglīte- dz.1928.g.,

- „Tālavas Sili”, mirusi no tuberkulozes centrālcietumā;
4. Ilga Stīpniece;
 5. Milda Rūsīte;
 6. Skaidrīte Altroka;
 7. Laimonis Priede;
 8. Guntars Ūdris- dz.1928.g., „Dzimtenes Sili”- segvārds „Atvars”.

3.rindā no kreisās-

1. Biruta Dakere;
2. Spodra Dinga;
3. Laima Lāce;
4. Helijs Stāvausis;
5. Mārgers Lielbriedis;
6. Erhards Tornis;
7. Viesturs Kamzolis;
8. Rolands Vindedzis

Skolēnu paraksti

Anotācija „DzimtenesSili1945_05_16=a02= Alūksnes Valsts vidusskolas 9b klase Lazdūkaļņā 1945.gada 16.maijā”

1.rindā (sēd) no kreisās-

1. Erhards Tornis;
2. Inta Ozoliņa;
3. Anna Prindule- dz.1928.g., „Tālavas Sili”;
4. Lūcija Sāgameža- dz.1928.g., „Tālavas Sili”- vietniece;
5. Laimonis Priede.

2.rindā (sēd un tup) no kreisās-

1. Rolands Vindedzis;
2. Ludis Egle- dz.1927.g., „Dzimtenes Sili”- segvārds „Kalme”;
3. Ruta Straujuma;
4. Milda Rūsite;
5. Skaidrīte Altroka;
6. Biruta Dakere.

3.rindā (stāv) no kreisās-

1. Helijs Stāvausis;

2. Margērs Lielbriedis;
3. Ilga Stīpniece;
4. Jānis Dzedons, skolotājs;
5. Silvija Zābaka;
6. Ilga Kundrāte;
7. Laima Lāce.

4.rindā (stāv) no kreisās-

1. Guntars Ūdris- dz.1928.g., „Dzimtenes Sili”- segvārds „Atvars”;
2. Visvaldis Plotnieks- dz.1928.g., „Dzimtenes Sili”- segvārds „Dzintars”;
3. Viesturs Kamzolis;
4. Laimonis Viksna- dz.1928.g., tiesāts reizē ar „Tālavas Siliem”;
5. Inta Eglīte- dz.1928.g., „Tālavas Sili”, mirusi no tuberkulozes centrālcietumā;
6. Spodra Dinga.

Atmiņu krustceļos

LĪVIJA EGLĪTE JUKUMSONE

Līvijas bērnība un skolas gadi pagāja Annas pagastā. Te viņa dzimusi, ieguvusi daudz draugus, ar kuriem vēl ilgus gadus sarakstījās un tajās retajās ciemošanās reizēs šajā pusē, daudzus no viņiem apciemojusi. Mācoties Annas skolā, skolotāji ievēroja viņas centību un nopietnību. Literārās pazīmes veidojās latviešu valodas mācīšanas sacerējumos. Pēc Annas skolas pabeigšanas, izglītību turpināja Gaujienas ģimnāzijā līdz 1943.gadam. Romantiskā Gaujienas apkārtnē rosināja izteikties. Ģimnāzijā darbojās literatūras pulciņš. Kad skolas telpas pārvērtās par lazareti ievainotajiem vācu karavīriem, mācības izbeidzās, bet tās turpināja pēc kara Alūksnes vidusskolā 11. un 12.klasē. Tajā laikā Latvijā nostiprinājās komunistu valdība - sveša, nepieņemama un baisa. Tā kā Līvija, viņas māsa Inta un citas klases biedrenes bija Tēvzemes mīlestībā audzinātas, nevarēja samierināties ar tā laika valdību. Kādu dienu Līvija, arī māsa Inta paaicināja pie sevis ciemos Lūciju Sāgamežu-Nāgeli, Rēziju Lauci, Annu Prinduli. Domu apmaiņa ieilga vairākas stundas. Rezultātā Alūksnes vidusskolā bija radusies pirmā Latvijas nacionālās jaunatnes savienības grupa ar nosaukumu „Tālavas sili”. Meitenes nolēma izdot ar roku rakstītu žurnālu „Kokle”. Rakstus un dzejoļus tajā meitenes ievietoja ar segvārdiem: Līvija bija vadītāja un segvārds - Ildze Daugaviete. Lūcija Sāgameža-Nāgele savās atmiņās raksta: „Cik interesanta bija Līvija Eglīte, īsta zemnieku meitene ar plašu jūtu pasauli! Cik aizrautīgi viņa dejoja klases vakaros mātes pašauktā tautastērpā, novalkātām istabas čibiņām kājās! Līvija mīlēja dzeju un pasakas....” „Kokles” darbība ilga tikai piecus mēnešus. 1946. gada februārī apcietināja Līviju un viņas cīņu biedrenes par pretošanās darbības pirmsākumiem, par palīdzības sniegšanu partizāniem. Vispirms Alūksnes milicijā, vēlāk Valkas cietumā, tad Centrālcietumā Rīgā, kur Līvija uzrakstīja daudzas izjūtu rindas, kas dažādās kontrolēs dažreiz pazuda vai arī nonāca līdz adresātiem. Rakstīšana tika veikta uz cigarešu papīra ar grafīta gabaliņu pirkstu galos.

Meitenes notiesāja Padomju kara tribunāls. Līvijai piesprieda 10 gadus īpaši stingra režīma nometnē. Sekoja ceļš uz Sibīriju, Tālajiem Austrumiem, Kolima un arī Taišeta. Pieturas punkts - Magadanas apgabals, kur sals sasniedz -38 līdz pat -65 grādi, mūžīgais sasalums tundra, taiga. Līvija tika uzlūkota kā derīga smagiem darbiem. Pēdējos

piecus gadus pavadīja koku tralēšanā.

Ceļš uz mājām bija bezgala grūts. Līvija atgriezās kopā ar vīru Voldemāru un dēlu Dzintaru Liepājā 1957.gada decembrī, kur dzīvo vēl šobrīd. Pēc trīs gadiem piedzima otrs dēls - Imants. Latvijas vārdu visi savās sirdīs glabāja kā lielāko svētumu, kas atgādināja brīnišķīgu, sargājošu oreolu. Līvija turpināja darboties, neapstājās. Atgriezdamās no izsūtījuma, viņa, apguva žurnālistiku Tautas Universitātē, interesējās par literatūru, rakstīja dzeju un darbi dažkārt tika publicēti, izdota grāmata „Cerība nākotnei”, uzrakstīts dokumentāls atmiņu stāsts „Garais stāsts”.

Ina Balaņuka

Ik vasara iezīmē jaunu gadskārtu,
Es lasu dabas grāmatu - neatkārtojamu.
Iet blakus straumei, dzīvot vēlēšanās.
Nes vēji dažādi smaržas pazīstamās,
Es esmu to varā un zinu - dzīvoju.
Kā viegli šūpojas priedes,
Bet saknes jūs tura, un stipri tura
Dzimtajā zemē kur augat.
Es elpoju labības dvašu, kas reibina mīļi.
Un nebeidzu klusi jūsmot
Par druvām un vārpām.
Šai brīdī esmu ar mieru
Viegli glāstīt šo zemi.
Cik daudz veidos tā māc
Atgādināt sevi!

Ved liktenīgais ceļš mūs tālumā,
Kludz sliežu, riteņu un vagonu skaits
Kur saspīsti un nomākti bez cerībām
Kā vergu važās tautieši tiek izdzīti -
No dzimtenes, no savām mājām, tuviniekiem.
Ved liktenīgais ceļš mūs tālumā.

Aiz mums jau Urālu varenās egles,
Aiz mums jau Eiropa ar godu, kultūru,
Laimi, cilvēcīgu dzīvi, kas pazuda...

Es iegrožoju sevi ilgus gadus,
iemidzināju sevi
uz ilgu laiku,
kur mūžīgais
sasalums,
kur taigas drūmā biežņa.
Es aizmirsu pati sevi
Un nicināju
par nevarību.
Es centos izsvītrot
no savas dzīves
to, ko ilgi, ilgi nesu
kā lāpu mirdzošu,
kas tālu gaismu sviež.

Iet dienas tā, kā soļi lejup kāpjot,
Laiks nejautā nevienam ritmā savā,
Aust rīts. Un mēness salti staro,
Un laimīgs vari būt, ja kāds tev smaidu dāvā.
Tā nav ne pieticība skarbā dienā,
Tā ir gan pati dzīve savā daudzveidībā.

Garais stāsts

...Ja saktu notas vietas, kad mūsu ešelons apstājās, jo sliežu ceļa tālak nav.

Diena, kā izmeklēta, bija saulaina un dzidra. Paunaini un pārmocīti mēs metāmies laukā no vagoniem. Kaut kā izskatījās ap pusdienu laiku. Mēs bijām dažādu tautību ļaudis.

Ešelona priekšnieks padīžojās mūsu priekšā un teica: „ Esmu jūs atvedis līdz šai vietai un tālāk-Dievs ar jums.”

Mēs sakrāvām līdz atvestās mantiņas kaudzē. Bet tālak aiz drāšu žoga atradās blīva pelēku ļaužu masa. Mums sveša un neizprotama.

Aiz mums palika visa Padomju Savienības valsts. Ko nu ir iespējams saredzēt caur šauru logu.

Neizpratnē mēs lūkojāmies viens otrā. Kas tālak notiksies.

Bet notikās tā, ka sekoja mazgāšanās pirtī, drēbju pārkarsēšana un tūlīt jāgatavojas vēl tālakam ceļam. Šausmas.

Pēc kaut kā pārgulētas nakts klāt bija karavīru komandas un mums - ieslodzītiem ar virzienu uz krastu - uz priekšu. Cik nu varēja samanīt, bija pietauvojies kāds balts kuģis ar nosaukumu „Sovetskaja Latvija”! Vēlreiz šausmas. Ceļā līdz kuģim no visām pusēm mums uzbruka laupīšanas nolūkos - recidīvisti. Tos neviens sargs arī nespēja apturēt no saviem nodomiem. Tā ka nokļūstot uz kuģa no mūsu saiņiem maz kas bija vairs palicis. Man mugurā bija mazs plikādas kažociņš un kabatā cimdiņi. Reiz nu tāds liktenis. Ardieu tainība, brīvība, kontinents.

Baltais kuģis iedrebējās un līdz vakaram aizpeldēja tālās jūras līci. Akmeņu radzes rēgojās visapkārt, un kuģis vēlreiz nodrebēja. Līdz ar gaismu nodzisa spuldzes, kļuva tumšs un ļoti lēnām ūdens sūcas kuģa tilpnē. Mūsu tēvs debesīs-tā arī notikās.

Tikai otrā rītā piepeldēja velkoņi un kuģi aizvilka svešā neapdzīvotā krastā, kur bijusi japāņu karagūstekņu nometne.

Tumsa, purvs, un komanda - klusēt!

„Šinīs japāņu karagūstekņu nometnes būdās mēs bijām nolemti parazitēt - blakšu barībai.

Tā kā valodu nemaz nepratām, jau tad cilvēki tika skaitīti numuros. Gluži slimos pārbaudīja. Tomēr izsniedza arī maizi. Un miltu putru bļodiņā.

„Šinī nometnē mēs atradāmies veselu mēnesi, kamēr nākamais kuģis

mūsu pārvietošanai atradās.

Pēc vesela mēneša gaita turpinājās uz cita kuģa - „Minsk”. Tāpat - personīgo lietu kārtībā nometnē ieslodzītie - uz kuģa! Krastā palika tikai ļoti slimie un sirds slimnieki. No mūsu grupiņas palika L.S.

Tad nu iesākās 7 dienu garš ceļš Ohotskas jūrā. Jūrai viņojoties, bet mums - vemjot bez pārtraukuma. Pieredzējis komandieris nosaka: Ložisj! - gulties uz vēdera.

Dažos brīžos komandieris ieslodzītajiem ļāva atrasties uz kuģa klāja. Es - lauku meitene - nepazinu jūru. Pirmo reizi redzot milzu ūdeņu un baltu putu klaidu - prātā nāca mana tēva ābeļu dārzs pavasara ziedu laikā.

Tās septiņu dienu šūpošanās un vemšanas laikā mūsu organismi kļuva nespēcīgi, vārgi. Atnestās ēdiena mucas stāvēja neskartas kuģa tilpnē.

Tad nu vienu mirkli atkal bija komanda - sakārtoties!

Mūsu, vergu krava tuvojās nepazītam krastam. Braukšanas laikā dalībnieku sejas bija kļuvušas pelēkas un izķēmotas. Tomēr izsaucot visus pēc numuriem, mums visiem kaut kāds sainītis vēl atradās, ko purvu pārejot naktī, zagļi mums nebija noplēsuši.

Tā nu tika paziņots, ka ūdens ceļš ir noslēdzies un mēs svešajā krastā atradāmie: Nagajevā. Līdz pilsētai: Habarovskij krāj, gorod Magadan - bija vēl kāds ceļš ejams. Taču tik nopaunojušos vis mūs tālāk neveda. Atkal sekoja pavēle: vienā kaudzē virsdrēbes, otrā apavus. Tā kā palikām pilnīgi kaili pie pirts durvīm. Tas vēl nebija viss. Vairākas personas ar matu griežamām mašīnām apstrādāja mūsu galvas. Tad nu asarām acis atvadījās no bizes. Man bija atņemta dzimtene, atņemti tēvs un māte. Tad nu beidzot tas pēdējais. Man vairs nebija žēl tā visa zaudētā, bet pēdējā brīdī atminējos - Ojāra zābaciņi, mans kažociņš un Centralkā taisīta tamboradata. Un mans skaistais matu kronis tika noēvelēts svešā malā. Es kļuva citiem nepazīstama. Saņēmu piciņu ziepju un - marš! Pēc siltas dušas mūs visus arī atkal apgērba pilnīgi jaunās drēbēs.

Taču arī tad - bijām nepazīstami. Vienīgi atkal sargu priekšniekam izsaucot pēc personīgo lietu numuriem: stāties rindā. Un tad nu esi sveicināta: Magadana.

Laiks bija saulains. Es jautāju kādai: Kāds šodien datums? Atbilde bija: 4. jūlijs.

Visapkārt kalnaina vide. Sniegi galotnēs vēl balti un saulē saskatāmi. Vēdija dzestrums.

Mēs - ieslodzītie patrioti šeit tika atvesti, meklētu zeltu ar ko samaksāt par pēdējo karu - zaudētājiem.

Pilsētas iela mūs pieveda atkal pie vārtiem. Un tur esot sieviešu galvenā nometne - Magadanas centrā. „Zen -OLP”; Viss jau vēl nebija galā. Mūs diezgan ilgi vētīja un arī sadalīja. Taču es līdz zelta raktuvēm nenokļuvu. Jo lūk - derēja tāda meitene, kura prot aizjūgt zirgu tepat ne pārāk tālu - 9 km. Ielejā atradās kāda saimniecība. Mūžīgais sasalums 50 cm, bet izauga dārzeni: kāposti, kartupelis arī.

Polundra, polundra!

... Un nu man tika niebraukta ķēvīte: Galka. Staļļa saimnieks - tēvocis Vaņa. Tad nu meitēn - saņemies. Lēnītēm jūdzu savu tagadējo draudzenīti. Šajā pajūgā mēs vedām kādu kanniņu piena - Magadanā dzimušajiem bērniņiem. Es biju gērbusies siltā vatenī, garausaina ziemas cepure un velteņi kājās. Neatminos, kas bija zem tiem velteņiem. Protams, ne jau mājās adītas zeķes.

Šī vārgā ķēvīte soli pa solim nosoļoja 9 km līdz pilsētai. Es, aiz ragavām tāpat soļoju. Bet vaigus stindzināja - 50°C sals. Biju taču vēl jauna diezgan. Nācās pierast visam, kas te notikās. Kad piens bija izdalīts pa dzīvokļiem, tad atgriezās atpakaļ - Vesjolajā. Cik gan tas jautri izklausījās. Ēdnīcā man pasniedza zaļo kāpostu viru un biezputru. Nu jau mans vēders vairs nesāpēja. Apriju visu doto.

Baraka - tā sauca dzīvojamo māju - bija iekurināta apaļa krāsns ar akmeņoglēm. Visas darbinieces saradās - nosalušas te. Tad sasvieda virsdrēbes kaktā un līda katra savā guļvietā. Manējā bija - otrā stāvā. Te vēl bija dažas latvietes, kuras klusi murmināja tēvu valodā. Citviet jau dzirdēju ukraiņu, lietuviešu, arī krievu valodas.

Par dienas notikumiem neviena nestāstīja. Pacietīgi iemalkoja vēl karstu ūdeni ar kādu pataupītu maizes šķēli. Nekādu cerību, ka kāds te atnāks un kaut ko atnesīs.

Pamazām kļuvām vājākas. Ziemas nogurums. Bet Anna Ivanovna apsauca: tā kā būtu klusums, jo es klausos Maskavu un proti - Pētera Čaikovska mūziku. Man nebija ne jausmas, ka kaut kas tāds arī varēja notikt šajā bēdu līcī.

Lēnām iepazīnos ar medmāsiņu: Irinu un Annu Spruksta kundzi no

Madonas. Medmāsiņa mums ik rītu dalīja zivju eļļu ar tējkaroti. Bet Anna - latvietē. Viņa arī bija sodīta par palīdzības sniegšanu savam nelegālajam vīram. Vairāku bērnu tēvam.

Reizumis putenis aurēja tā, ka barakas durvis ne atvērt un arī ļoti auksti. Taču viss paredzētais - vienalga - jādara. Un mana mīļā ķēvīte līdz pat Magadanai kļuva - sirma. Putenis sita sniegu spalvu kažokā. Es sargāju piena kannu, lai nesasalst. Bet pati ne reizi vien atjēdzos, ka sastingušas ne tikai rokas, kājas, arī vaigi un deguns.

Vienalga mājup gaidīja tēvocis Vaņa un prasīja: vai tev Galka klausā. Protams, klausīja tikpat saprotoši kā es pati. Esmu svešā malā un ļoti tālu.

Šo stāstu rakstot, man arvien vēl atmiņā parādās kāds notikums. Šoreiz tas ir ģimnāzistes Lūcijas melnais mētelītis. Vēl kontinentā esot šo mētelīti iekāroja ne viens vien. Un tad nu beidzot, kad jau ieslodzīto ļaužu daļa bija sakārtota promvešanai, pēkšņi Lūcijai bija pazudis viņas mētelītis. Vairs neatceros kā, bet gan gauži raudāja. Taču asaras jau vairs nelīdz nekam. Un nu jau esot Magadanas sievietes nometnē, notikās tā. Lūcija palika kontinentā. Pie manis pienāca mūsu Annelīte - saucās Komats un pusčukstus vēstīja, ka ir atradies draudzenes Lūcijas mētelītis. Protams, arī es biju izbrīnīta.

Tad nu izrādījās, ka kāda no ieslodzītajām sievietēm bija tik izmanīgi nozagusi un iešuvusi kādā lupatu maisā - spilvendrānā. Visu jūras ceļu un šūpošanos, vemšanas laiku viņa bija gulējusi virsū šim maisam. Un, kad nu sākās drēbju pārkarsēšana, viņa atkal izmanījās un maisu ar mētelīti nekarsēja vis. Tad kāds no apsargiem to pamanījis, ievērojis: Kas tev tur tai maisā?

Izrādījās, ka tas bija Lūcijas Alūksnes ģimnāzijā tanī laikā pazīstamais kļoša piegriezumā šūtais melnais vadmalas mētelītis. Tas nu bija ceļojis pāri Ohotskas jūrai kādas zaglenes maisā.

Visādā ziņā tas bija arī tāds prieks. Šī manta tika atdota Annelei, jo viņa bija Lūcijas draugs.

Bet mūsu dzejniece palika kontinentā tāpēc, ka viņai ārsti konstatēja sirdskrīzi.

Palika gan, tikai bez mētelīša un viņa nokļuva citā nometnē. Arī mūs ar Anneli izšķīra. Izjuka visa kopējā draudzība. Bet es nonācu morēnu ieplakā: Vesjolajā. Tas bija zvejnieku ciematiņš un dažī hektāri zemes,

ko izmantoja pilsēta Magadana. To nu esmu pastāstījusi un tas ir: Bēdu līcis.

Turpat vien pie zivju konservu kūpinātavas.

Mūsu meitenes - kā toreiz nosauca „Zelta Jaunība” - vairs kopā nebijām. Lūcija palika kontinentā, Anneli aizrāva nemanot, bet Rēzija nokļuva Magadanas uzņēmumā. Bet es viena-starp neliešiem, blēžiem, zagļiem, slepkavām nonācu palīgsaimniecībā „Vesjolaja”. Te nekā kopēja nebija ar prieku. Drīzāk tas bija - bēdu līcis - svešs, nepazīstams un arī riebīgs. Strādniecēm izdalīja haki krāsas svārciņus un jaciņas. Mīļā stundiņ, svārki krita zemē, jaciņas bez podziņām. Bet laiks saulaini vēss. No kalniem dvesa drēgna dvesma un tie paši izskatījās kā nomierināti milži - svēdrainās sniega seģenēs.

Mani ieskaitīja agronoma brigādē. Šis cilvēks tāpat bija notiesāts - patriots no Polijas. Pedantiski viņš mūs norīkoja darbos. Vispirms tika stādīti kāpostu dēsti. Pēc tam sagatavotās vagās likām arī kartupeļus - virspusē. Sievietes bija izsalkušas un visas mēģināja nogaršot sēklas kartupeļus - tāpat zaļus ar smiltīm. Smiltis čirkstēja starp zobiem, kas vēl bija toreiz. Bet, kad ieradās agronoms, tad viņš pavēstīja, ka kartupeļi izskaitīti un tos nedrīkst ēst. Bet bija jau par vēlu. Visām sievietēm mute bija smilšaina un rokas tāpat.

Pieticīgais pusdienu azaidis jau vairs mūsu izsalkumu neremdināja. Tādā veidā nācās kaut ko izdomāt.

Tad vienu vakaru barakā ieradās režīma priekšnieks un izjautāja: vai starp sievietēm nav kāda, kas prot rīkoties ar aizjūgu. Es negaidot pieteicos. Un tā nu atkal nonācu citā vietā. Tā bija tāda strautu ieplaka, kur auga pamatīga zāle pēc pavasara plūdiem. Te atkal veidojās brigāde. Saucamajā siena sagatavošanā. Un nakts- Mītnes bija - kāda veca baraka. Iedotos maisus piebāzām ar sienu un novietojām uz lāviņām. Man sen jau vairs nebija sava vārda, bet šie ļaudis mani sauca: Lidka no Baltijas.

„Šajā Tālo Austrumu īsajā vasarā es citīgi mācījos sarunu valodu no citiem ļaudīm. Ziņas te nepienāca, vēstules arī.. Bet laiks bija saulains, debesis dzidri zilas, jūras līcis zaigoja saules staros. Mūsu izkaptis šķindēja, saduroties ar akmeņu radzēm. Taču vajadzīgais sienmērs arī pildījās. Tās gubiņas, kas atradās augstu kalnos - man vajadzēja ar zirga palīdzību vilkt uz leju, kur lielāks līdzenums siena žāvēšanai. Apsardze te nebija liela - dažī karavīri.

Tad kādu vakaru viena no sievietēm man lūdza, lai es viņai sakārtoju matas un aizdodu savu balto blūzīti. Jo, lūk dažas meitenes nolēmušas iet pa nakti draudzēties ar piekrastes ģeologiem. Nu, protams - tā arī notikās. Sievietes bija gājušas pāri kalnu grēdai un milējušas ar brīviem vīriešiem. Kuri tad viņas uzciņājuši ar svaigām zivīm. Arī man tika gabals vārītas zivs un zupa. Otrā dienā. Bet sargi - viņas stipri rāja un brīdināja, lai vairāk to nedara.

Šinī siena pļaušanas laikā man piešķīra vairāk maizes. Zupu un putru vārīja Taisija, bet priekšnieks bija - tēvocis Vaņa.

Es tur skaitījos tāda muļķa meitene, kura iekļuvusi kādā ķezā sava dzimtene. Man bija saglabājies zils lakatiņš un es to nesāju ap galvu.

Uz rudens pusi, kas sekoja diezgan ātri, jau augusta mēnesī. Kādu nakti es satrūkos pirmā miegā. Pie manas gultas stāvēja kāds ģindenis baltos palhanos. Caur mazo lodziņu lauzās mēness gaisma. Es izdzirdēju kādus izgrūstus vārdus: Pavirzies tālāk! Man pēkšņi kļuva sevis ļoti žēl. Es biju zaudējusi vecākus, māsu, tēva mājas un arī savu dzimteni. Tad man šim rēgam nācās klausīt. Es spalgā balsī kļiedzu no visa spēka. Pēkšņi iznāca tēvocis Vaņa un Taisija ārā. Tad viņi saprata, ka šis invalīdu vīrs man uzmācās un strikti noteica: „Ja tu, nelieti, to meiteni aiztiksi, tad no tevis te paliks tikai slapja vieta”.

Man vairs nebija neviena drauga. Arī mani vecāki esot izsūtīti, izdzīti no savām mājām jau marta mēnesī. Viņa, māsīca, kurai izdevās atrast šīs adreses-man to paziņoja.

Mans izmisums bija neizmērojams. Es pilnīgi sabruku. Vienīgi tēvocis Vaņa un Taisija mani mierināja teikdami: ka visi, kas te ir, ir tādi paši likteņa daudzīti.

Nākamā dienā gājām darbā un neviens vairs neko nerunāja. Vasara gāja uz beigām, bet dažus cilvēkus atstāja taigā - malkas sagatavošanai - arī mani. Sākās vēl citāda dzīve. Bez cerībām atgriezties Latvijā, bez cerībām satikt savus likteņbiedrus. Un arī sāku pierast pie pieticīgās pārtikas. Kļuva tieva, bet uz kājām stipra. Zāģēju kokus. Tralēju tos ziemas laikā. Man bija vatētas bikses, pufaika un pamatīgi veltenīši. Vecais zirgs mani klausīja, kad nācās šļūkt no kalna lejā.

Es biju aizmirsta - dzimtenē, bet vēl dzīva.

Trimdas laiku atmiņu pūrā vēl kas atradās.

Biju jau iedzīvojusies drūmo kalnu grēdu iepakā. Sapratos arī ar

pārējām meža strādniecēm.

Vairāk vakaros pārlapāju kādu grāmatu, kuru tāpat iedeva brīvie ģeologi. Šeit viņi meklēja zelta āderes. Veltīgi. Taču strautiņos un urdzēs dažkārt pavīdēja kāda mirdzoša smiltiņa. Nav manī tādas jūsmas par šo cēlmetālu.

Bet brigāde diezgan tālu kalnos dzīvoja savu dzīvi. Kādu dienu man bija jāsapošas un jābrauc līdz ar laivu līdz ciematīnam pēc pārtikas. Turp gan mēs peldējām klusi un vienmērīgi ariem šlakstot līča ūdeņus. Airētāji bija vīri. Ciematā saņemtās pārtikas mantas jau kārtībā. Noliktavas vadītāja – Anna Ivanovna kārtoja dokumentāciju - kurp nokļūs šie produkti saiņi. Dienas laikā pēkšņi laiks izmainījās. Sāka snigt. Un strauji baltās pārslas apsedza apkārtni. Tad nu jautāju priekšniecībai: kā tad būs ar produktu aizvešanu. Tiem apstākļiem pieradušam cilvēkam - priekšnieces atbilde bija vēsa. Tikai ragavās iejūgts zirgs un visi maizes kukuļi, sālītas zivis, putraimu, cukura, miltu maišeli rūpīgi salikti un ar virvi no vienas vietas nošņorēti.

Tādu vezumu es saņēmu, noraustīju ausenes ļipas un mēs abi ar zirgu Krotu sākām ceļu. Ceļš bija robežsargu iemīta taka pāri visai kalnu grēdai. Sen jau bija līcī samainījies paisums un bēgums. Debešis jau arī krēsloja. Es vienīgā pamudināju savu vezuma vilcēju un iesākās apmēram 30 km garš ceļš naktī. Akmeņu radzes bija pārklājuši plāna sniega kārtiņa. Un, tumsai iestājoties, pat zirgs vairs takas gludās vietas nesaskatīja. Pēkšņi mans vezums ar joni šļūca uz sāniem un arī apsviedās. Zirgs apstājās. Ko nu! Tik daudz spēka man nebija, ka varētu smago vezumu pagriezt atpakaļ uz ceļa. Staigāju apkārt. Zirgam arī pajūgs spieda. Nu gan klāt bija izmisums. Brigādei domātā maize tumsā pazustu, ja atraisītu virves. To nu gan nē. Bet ko tad?

Šinī taigas rajonā zvēri nebija manīti. Tad - tavu brīnumu. Pēkšņi izdzirdēju balsis. Kādi gan klaidoņi vai bēgļi te nāktu? Tumsā samanīju, ka tuvojas pulciņš karavīru. Izrādījās, viņi bijuši Magadanā. Es sastingu no šausmām. Kas varēja būt. Tie bija robežsargi. Viņiem vēl tālāk ceļš mērojams. Paldies Dievam!

Puiši - daudz nerunājot, apsvieda manu vezumu otrādi un zirgs atviegloti nopūtās. Tālāko pusceļu mēs soļojām šādā sastāvā. Robežsargi zināja meža strādnieku mītni. Cik nu viņu bija - kādi trīs laikam. Un es - Lidka no Baltijas - ceturta. Kopīgi mēs nogājām līdz

manam pagriezīenam.

Puiši aizgāja - vēl vienu kalnu grēdu pāriet, bet es nogriezos uz garās mežstrādnieku būdas pusi ar visu produktu vezumu. Jau pretim man bija iznācis tēvocis Vaņa un saimniece Taisija arī.

Neviens par to nebrīnījās - ka es atkal atnākusi atpakaļ uz vientulīgo taigas būdu.

Jau nākamā rītā kopā ar brigādi gājām darbā. Īsu laiku sākās arī malkas tralēšana līdz liča krastam. Tos baļķus tad vēlāk pārvietoja pa ūdens ceļu uz „Vesjolaju”. Nolādētais trimdas laiks.

Vēl jau tas nebija viss. Rūgtuma kausam pievienojās ziņa, ka esam ieskaitīti Bērijas režīma nometnē.

Taču liktenis man bija labvēlīgs un Dieva ceļš pārsvieda mani uz Habarovsku. Paliēc sveika, Magadana uz mūžiem un laikiem.

Bērijas stingrā režīma nometnē Irkutskas apgabalā. Taišetas taigā. Noritēja vēl kādi gadi verdzībā. Taigas zāģēšana, kādu gadu. Tad malkas izvešana uz nometni, kurā atradās cehi. Kā brīnums - pazuda tērpi ar numuriem. Kā brīnums pamazām atlaida nepilsoņus. Un tuvojās arī tāds brīdis, kad viss izmainījās.

Es nonācu - Taišetas ieslodzīto nometnē. Tad vēl ļoti gara dokumentācija. Bet, biju jau iestājusies vietējā rūpnīcā CARMZ.

Tur tad arī iepazīnos ar savu vīru Voldemāru. Viņš strādāja rūpnīcas elektrostacijā. Viss notikās ļoti lēnām un pamazām.

Man negribas teikt, ka trimdai būtu beigas. Sākas vēl sarežģītāki ceļi atpakaļ uz Latviju.

Svešā zemē dzīvodama un arī starp svešiem ļaudīm pamazām iemācījos arī šo valodu.

Tā nebija vis literātu valoda, nedz arī sarunu, bet izkropļota noziedznieku valoda. Tomēr labi ļaudis man netieši dāvāja kādas grāmatas, un tā es lauzījos arī. Tā man tajos piespriestajos 10 gados labošanās nometnē - trudovoi lagerj noderēja viss, ko apguvu. Vēlākajos gados Sibīrijas vidienē - Irkutskas apgabalā.

Meža darbos bija daudz vecāku gadu sievietes, kurām tuvinieki sūtīja no dzimtenes gan vēstules un arī produktu paciņas. Viņas viena pēc otras mani atrada, kad vajadzēja atbildēt krievu valodā tuviniekiem par sūtījumu. Šādi man tika kāds cienasts no Latvijas, jo man pašai vairs nebija neviena, kas mani atcerētos. Kur nu vēl kaut ko sūtīt. Es tiku

nopelta un nomelnota visādā veidā. Viņi ticēja man.

Dzimtenei sūtītā vēstulīte izskatījās šādi :

Irkutskas apgabalā, Taišetā.

Mani mīļie tuvinieki dzimtenē. Sūtu Jums sveicienus no svešuma. Esmu dzīva, vesela. Saņēmu no Jums mazu paciņu. Par to liels paldies. Esmu jau nostrādājusi 5 gadus meža darbos. Šeit daudz sīko kukaiņu un arī odi. Guļu barakā kopā ar citām sievietēm. Vēl runāju latviešu valodā. Ģērbjos piešķirtās drēbēs kā ziemā, tā vasarā. Sveicienus sūtu visiem maniem radiem. Varbūt ka kādreiz tiksimies Latvijā. Mani vecāki ir miruši Sibīrijā. Esmu pilnīgi pārvērtusies, bet ja tiksimies, tad varbūt pazīsim viens otru.

Visu mīļu - jūsu radniece Līvija.

Pēc daudziem gadiem saņēmu paziņojumu, ka esmu nepatiesi apvainota un nu - politiski represēta. Es jau Latvijā biju apguvusi citu profesiju un biju darba pensionāre. Puikas mani jau pieauguši vīrieši. Bet mans vīriņš jau noguldīts smiltainē. Tagad nokrita šis smagais apsūdzības lāsts. Un es par tām dienām domājot redzu pazībam draudzenītes - Tālajos Austrumos.

Tā ir vesela sērija nevainīgu ļaužu, kuras svešumā mitinājās tāpat kā es. Daudzi gadi aiztecējuši un laiks arī šādam stāstam.

*Līvija Eglīte - Jukumsone
Liepājā, Latvijā.*

PSRS PROKURATORA
ПРОКУРАТУРА СССР
LATVIJAS PADOMJU SOCIĀLISTISKĀS
REPUBLIKAS

PROKURATORA
ПРОКУРАТУРА

ЛАТВИЙСКОЙ СОВЕТСКОЙ
СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКИ
226158, Rīga, Raiņa bulvāri 9
226158, г. Рига, бульвар Райниса № 9
Telefons 225618
Телефон 225618

Alūksnē
Pionieru ielā I^a - I
pils. Nāgalei L.T.

N. 03.90 № I3-I73/89

Ha № _____ от _____

Jūsu iesniegums rehabilitācijas jautājumā Latvijas PSR prokuratūrā izskatīts.

Pārbaudot uzraudzības kārtībā krimināllietu (arhīva), kurā Jūs ar Kara tribunāla 1946. gada 12. oktobra spriedumu notiesāta pēc KPFSR KK 58-I "a" un 58-II pantiem ar IO gadiem brīvības atņemšanu noskaidrots, ka Jūs 1945. gada oktobrī iestājaties nelegālā pretpadomju grupā un darbojaties kā grupas vadītāja vietniece. Aktīvi piedalījāties nelegāla žurnāla, ar pretpadomju saturu, "Kokle" izdošanā un skrejlapu izgatavošanā un izplatīšanā. Uzturējāt sakarus ar bandītiem, kas slēpās mežā, un apgādājāt viņus ar nelegālo literatūru un ziņām par padomju varas iestāžu darbību rajonā.

Jūsu vaina izdarītajā noziegumā pierādīta kā ar Jūsu paskaidrojumiem, tā līdztiesājamo un liecinieku liecībām lietā.

Pie šādiem apstākļiem protesta iesniegšanai lietā un Jūsu rehabilitācijai nav pamata.

Latvijas PSR prokurora
vecākais palīgs
tieslietu padomnieks

V. Batarags
V. Batarags

СССР

МИНИСТЕРСТВО
ЮСТИЦИИ

Форма «А»

ВИДОМ НА ЖИТЕЛЬСТВО НЕ СЛУЖИТ.
ПРИ УТЕРЕ НЕ ВОЗВОНОВЛЯЕТСЯ

Имя *Александрович* обл.

Судимости *н/з*

«1» *Сентября* 1954 г.

I-БЖ

СПРАВКА № 0002242 *

Выдана гражданке *Сага Мелба*

Людмила Александровна

1928 года рождения, уроженке *Марксовской волости,*

Алуксненского уезда, Латвийской ССР

гражданство *СССР* национальность *Латышка*

осужденной *Восими Трубунан Волос м.ВД*

Латвийской ССР

«12» *Октября* 1946 г. по ст.ст. 58-1, а, б, в, НК РСФСР

к лишению свободы на 10 лет, с поражением в правах на 5 года,

имеющей в прошлом судимость.

Не судима

в том, что она отбывала наказание в местах заключения по

«1» *Сентября* 1954 г. и по *Заказу Президиума Верховного*

Совета СССР от 24/11-54.

С применением _____

Освобождена «1» *Сентября* 1954 г. и следует к избранному

месту жительства *х.д. Велгаас, Алуксненского р.на,*

(город, село, деревня, район, область)

Латвийской ССР

до ст. *Алуксне, Латвийской* жел. дор.

Зам. Начальника лагеря (подпись)

(подпись)

(подпись)

(подпись)

(подпись)

(подпись)

(подпись)

(подпись)

(подпись)

(подпись)

(подпись)

(подпись)

(подпись)

(подпись)

(подпись)

(подпись)

Ceļš uz austrumiem.

Brāzmaini vēji ar palūdeņu nemieru ir atšūpojuši martu - pavasara mēnesi, kad liegi sāk skanēt mazie sniegpulksteņu zvani. Un, kaut mēs saprotam labi, ka trakos vēl sniegpuतेni un skrejošās tērces pārklās ledus vižņi, sirds priecājas, jo bērzi kļuvuši baltāki un zilāki tālumi. Tikai vēl arvien vaid sāpēs sliežu ceļi, jo tā baigā un tālā marta atbalss nenorimst latviešu tautas dvēselēs. Daudz par to runāts un daudzi tā arī teiks, ka laiks būtu aizmirst un paklusēt, bet vai aizmirst var savas tautas, savas tēvu zemes vēsturi? Aug jaunā paaudze, kas nezin un nekad nav saskārusies ar komunisma šausmām un Staļina genocīdu. Viņai jāstāsta par to baigo Krusta ceļu, ko izgājusi latviešu tauta. Tādēļ arī es, tuvojoties 25. martam, nežēlīgajai dienai, kad iznīcībai tika pakļauti tūkstoši, uzdrīkstos pieminēt kādu citu līdzīgu dienu, kad mēs - Alūksnes ģimnāzijas skolnieces - "Tālavas silu" meitenes no Rīgas centrālcietuma tikām nosūtītas vergu gaitās uz tālās Sibīrijas soda nometnēm.

Tas bija 1947. gada 22. aprīlī. Tūkstošiem cilvēku nostādīja kolonnā pie pārsūtīšanas punkta vārtiem, lai konvoja pavadībā vestu tos pretī nezināmajam. Ceļš nebija tāls. Tepat pretī ūdenstorņiem uz rezerves sliedēm stāvēja vilciens, drūmi, brūnas krāsas lopu vagoni, daudzi, bet ceļā tiem tika pievienoti vēl citi, izveidojot garu, garu ešelonu, ešelonu uz austrumiem.

Diena bija pavasarīgi saulaina, skaista. Ziedēja ievas. Kaut kāda iemesla dēļ kavējās mūsu ielādēšana vagonos. Mums lika apsēsties zemē, lai konvoji labāk pārredzētu savu "ganāmpulku". Mēs sēdējām smiltīs un ar šausmām skatījāmies uz restotajiem lopu vagoniem. Kāds būs mūsu turpmākais liktenis? Pievakares saule ar tumšu un skumju mirdzumu atvadījās no nelaimīgajiem latvju zemes bērniem. Sākās iekāpšana. Pustumšs lopu vāģis, nelielie lodziņi aizsisti ar dēļiem un restēm, caur kuru spraugām spiedās skopas gaismas strēles. Abos galos platas lažas, bet durvīm pretējā sienā ierīkota renstele - mūsu nākošā tualete. Kad vagoni bija pielādēti pilns izmisušiem cilvēkiem, durvis aizvēra, noslēdza un vēl priekšā aizlika pamatīgu dzelzs stieni. Mēs, Alūksnes meitenes, dabūjām vietīņu uz augšējās lažas pie aizrestotā lodziņa, caur kuru spraugām nāca svaigs gaiss un varēja kaut ko saskatīt ārpusē. Cik cilvēku bija vagonā - neatceros, taču zinu, ka ļoti

Выдано продовольствие на «.....» суток с «.....» 195... г.

Выдано денежное пособие в сумме рублей.....

(прописью)

Выдано денег на питание в пути руб. лей *1300 руб. x 200 = 2600*

(прописью)

Выдан билет на проезд до ст. *Алуксне Латвийск. ш. 841 км.*

железной дороги стоимостью рубль *455⁰⁰* или деньгами на билет

в сумме *Купонь освобожден до х. Велана*

(прописью)

Возвращено чистых денег в сум.

Подпись начальника отдела части *[подпись]*

Подпись начальника финчасти *[подпись]*

Подпись освобожденного *А. Саване*

Дата и подпись лица, производившего выдачу.....

Расписка освобожденного.....

daudz, jo visas bijām cieši saspīestas kopā. Protams, visas sievietes un meitenes, notiesātas kā politiskās noziedznieces, šķirtas no ģimenēm, mājām un dzimtenes. Nebija vaidu un asaru, vienīgi kratīja neapturams nervu drudzis. Naktī ešelons pārbrauca Latvijas robežai. No tēvzemes atvadījāmies ar dziesmām “Dievs, svētī Latviju!” un “Mēs ticam trīs Latvijas zvaigznēm”.

Ceļš bija tāls un ļoti ilgs. Braucām un stāvējām. Braucot vēl pa Latvijas zemi, rakstījām mazas vēstulītes - zīmītes saviem piederīgajiem un metām tās laukā pa dēļu spraugām lodziņā. Daļu no tām labi cilvēki bija atraduši un nogādājuši pēc adreses. Pa šīm pašām dēļu spraugām arī vērojām staciju nosaukumus, lai zilētu, uz kuru pusi ved mūsu ceļš. Šur tur stacijās, kur vilciens stāvēja, divus cilvēkus izlaida laukā pēc dzeramā ūdens. Ēdienu ienesa vagonā - kādu nenosakāma satura zupu - balandu un nedaudz maizes. No sākuma vēl visiem turējās kaut kas ēdams no centrālcietumā un pārsūtīšanas punktā saņemtajiem mājiniņu pienesumiem, bet, kad tas izsīka, sāka mocīt izsalkums un bads. Tāls un nereāls sapnis bija ilgas pēc maizes. Kamēr mūs pavadīja sargi no Latvijas, izturēšanās pret mums bija samērā cilvēcīga, bet, kad viņus nomainīja, režīms kļuva cits. Bieži notika gan cilvēku, gan vagonu pārbaudes, sevišķi naktīs. Vairāki cilvēki iebruka vagonā. Visām mums vajadzēja nostāties vagona vidū. Pārbaudīja pēc skaita, uzvārda, panta un sodāmības laika. Vagona sienas, grīda un jumts tika pārbaudīti un izklaudzināti ar āmuriem, vai nav uzlauzts kāds dēlis un gatavota bēgšana.

Lai nerastos depresija, centāmies uzturēt sevī možumu, drosmi un ticību saviem spēkiem un izturībai. Mēs nedrīkstējām padoties, mūs atgriezāmies gaidīja mūsu zeme un mūsu mīļie.

Mēs dziedājām dziesmas, runājām dzeju, atcerējāmies stāstus, romānus, kinofilmas. Visu centāmies uzņemt ar humoru, lai cik rūgta bija patiesība. Darinājām arī rokdarbus, adījām, tamborējām no izārdītām dzijām un kaut kā sameistarotām adatām. Pa dēļu spraugām redzētais mūs gan pārsteidza, gan sajūsmināja. Netīras stacijas, nabadzīgas sādžas, pussabrukušas būdas, noskranduši cilvēki un kārnu lopu bari. “komunisma paradīze”, bet turpat ziedošas ievas strauju upju krastos, brīnumaini ziedi norās un pļāvās. Klinšaini, pasakaini kalni un zilgana tāle ar tumšiem, bezgalīgiem mežiem. Aiz Irkutskas vilciens

ilgi stāvēja. Mūs izlaida laukā pasmelt ūdeni no Baikāla ezera. Tas bija ledaini auksts un ļoti dzidr. Baikāla apkārtnē mēs braucām ļoti augstu kalnos. Mākoņi skrēja gar vagona logiem un grūti kļuva elpot. Kādā klintī bija iekalti vārdi, kurus neizdevās izlasīt. Tos par godu Staļinam vajadzējais iekalt kādam notiesātajam, lai glābtu savu dzīvību.

Pāri Amūrai pārbraucām veļu vakarā. Šai platajai, varenajai upei nebija tilta, bet pārceļšana notika ar prāmi. Uz milzīgā prāmja bija uzriktas dzelzceļa sliedes. Vagonus pa daļām uzbrauca uz šīm sliedēm un pārveda Amūrai. Otrā krastā ešelonu atkal sakabināja kopā. Atceros, ka Amūras ūdens bija melns kā izmisums, tikai tālas zvaigznes un mēness meta mirdzošas strēles ūdenī - kā solījumu un cerību. Bet vēl pirms tam, šķiet, Omskā mūs izsēdināja un aizveda uz pirti. Pirts bija ļoti plaša un labāka, nekā to varēja gaidīt. Visas drēbes bija jānodod dezinfekcijā. Pirts darbinieki un apkalpotāji bija vīrieši. Tika izdarīts tā, ka mums, jaunajām meitenēm, vajadzēja kailām pārvietoties no pirts vienas daļas uz otro. Kailām cauri ņirdzošu konvoju baram, zem pazemojošu, riebīgu saucienu un smieklu krusas. Taču mēs nenobijāmies, mēs izgājām lepmi un spītīgi paceltām galvām.

Aiz Amūras jau sākās Piejūras apgabals, bet mēs vēl braucām un braucām. Beidzot 29. maijā mūsu ceļš bija galā. Šī bija tā sauktā Buhta - Vaņina. Izkāpām no vagoniem. Viss likās tik neparasts un svešs, pat gais bija savādāks. Tikai visu laiku mums bija sekojis pavasaris - taigā ziedēja sarkanās mežrozēs.

Atkal mūs saskaitīja un pārbaudīja pēc sarakstiem, tad nostādīja kolonnā un tieši no ešelona konvoju pavadībā sākās mūsu ceļš uz jauno mājvietu - pārsūtīšanas nometni Ohotskas jūras krastā. Viriešus un mūsu Alūksnes ģimnāzijas zēnus, izlaistus no vagoniem, aizveda citā virzienā uz citu nometni. Kad nonācām pie nometnes vārtiem un cauri dzeloņstieplēm redzējām tur notiekošo, mēs skaidri sapratām, ka ar šo brīdi sākas īstā Dantes elle, asiņainās nāves dzirnavas, kurās komunistiskā iekārta mala pati savus cilvēkus.

Lūcija Sāgameža - Nāgele

Fragmenti no vēstulēm, rakstītām uz mājām no stingrā režīma labošanās darbu lāģeriem tālajos Austrumos 1947 - 1950.g.

... Aiz mums paliek visa plašā Krievija ar skaistajiem dabas skatiem un acīm neticamo nabadzību pelēkajās sādžās, pazemojumi, ņirgāšanās, divreiz pirtis pa ceļam, Urāli, varenā upe Amūra un gala punkts Buhta - Vaņina Ohotskas jūras krastā, vieta, no kurienes sākās īsta Dantes elle... Aiz muguras jau ari grimstošais kuģis „Sovetskaja Latvija” jūras ceļā uz Kolimu un Magadanu, izglābšanās un atgriešanās atpakaļ Vaņinā, pirmā pieredze recidīvistu - zagļu un slepkavu uzbrukumos. Priekšā daudzie soda gadi, kad šis smagā darba un netīrās, nežēlīgās dzīves purvs jāpāriet tīrām un baltām kājām, saglabājot Latvijas sauli dvēselēs.

... Šis ir pirmais vakars Sredņe - Belajas daudzo lāģeru 3. nodaļā. Esmu kopā ar Ainu Jurdeni no Slokas. Manas meitenes - Līvija, Annele, Rēzija nokļuva otrajā etapa vilnī ar kuģi „Džurma” uz Magadānu. Esmu gatava visam, kas nāks - ar mani ir dzimtenes starojums.

... Stepē iesācies rudens - lietains, drēgns un skumīgs. Šīm dienām tikai tik daudz skaistuma, cik vizmas ūdens atspulgā, cik saules paša cilvēka izmociņā sirdī.

... Vējš dzenā saltas sniega vērpētes stepē. Barakā auksti, jo krāsni kurina ar salmiem, kuru vienmēr pietrūkst. Sildos savā elpā un jūsu mīlestībā. Mans darbs tepat telpā. No garās, sausās un ļoti asās zāles pinu virvītes, kas krāsojas sarkanas no asiņojošiem pirkstiem... Taču esmu laimīga, jo neesmu starp tiem, kam jāstrādā uz klaja lauka 50 grādu aukstumā. Pēc ilgā laika centrālajā slimnīcā tieku nedaudz pasaudzēta - pats Dievs ir ar mani.

... Noskan sala gredzens aizsalušās rūtīs,
Uzplaukst balts un smeldzīgs ledus zieds...
Darbs kartupeļu noliktavās. Tās ir plašas, milzīgas telpas pazemē

ar daudzām krāsniem, kuras kurina ar akmeņoglēm - ir samērā silti. Apsardze ļauj cept kartupeļus karstajos pelnos, tā tad esam paēdušas. Sirds un plaušas pamazām pierod pie visām grūtībām.

... Jūs vēlaties zināt, kāds izskatās Jūsu meitēns savā vārda dienā. Viņš satuntuļojies un sarāvies sprīža lielumā tup uz nāru gala un cenšas ar stīviem pirkstiņiem rakstīt Jums vēstuli. Bizītes izirušas, matiņi pāri pleciem, bet no degunteļa tek steidzīgas lāsītes... Šodien neesam izvesti darbā, jo stepē zilgana, drīzāk jāsaka svina pelēka sala migla un zēģele vēji.

... Jaunais gads jau paskrējis veselu mēnesi uz priekšu. Man tagad ļoti labs un atbildīgs darbs - esmu barakas nakts dežurante. Ārstu komisija vienprātīgi iedeva man - nepilnu 20 gadu vecumā - 4. invaliditātes kategoriju. Jūs domājat humors? Nē, diemžēl vislielākā īstenība... Kādas reizēm šeit pasakainas naktis. Sevišķi, kad trako viesuļainie snieguni, kurus sauc par vjugu. Kaut gan visa stepe griežas baltās vērpētēs un kļūst it kā gaišāka un priecīgāka, tomēr sniega sega ir plāna un pelēka, garā zāle, skumja un nabadzīga šūpojas virs tās. Šeit nav koku un pauguru, kas aizturētu sniegu. Tikai naktīs, kad mēness kļūst liels, apaļš un sudrabains, viss klajums vizmo pasakaini balts. Adatainās dzeloņstieples ap zonu nosarmo resnas un jocīgas, mēnesnīcā izskatīdamās kā noslēpumaini tikli, kuru režģos mēs esam iekļuvušas un nespējam atrast vairs izeju. Un kā viņas dzied, šīs dzeloņstieples - aukstajās sala naktīs!

... Šī jau nav dzīve, bet viens vienīgs brāzmainu uztraukumu un nervozēšanas vilnis. Gan jūs tur dzimtenē, gan es šeit, dzeloņdrāšu ieskautajā nebrīvē, skumstam un pārdzīvojam par daudzajām zudušajām un nesaņemtajām vēstulēm, par neziņu, ko jūtam, gan par sevi, gan viens par otru. Mums tik bieži te maina mājvietas, svaida no vienas vietas uz otru. Lāģeru tīkls ir bezgalīgi liels, tāpat kā notiesāto daudzums. Sistēma gādā, lai ilgstoša nebūtu saskarsme vienam ar otru., lai neiedraudzētos, neiemilētu, nerastos kaut kādas jaunas grupas.

... Mana 4. invaliditātes kategorija sen jau garām. Es atkal skaitos stipra un varoša. Kādu laiku pinu grozus, jo tuvojas pavasaris, kad

tie būs vajadzīgi kartupeļu tīrumos. Pašreiz dedzinām lielās mēslu kaudzes, savestas stepes klajumos. Deg pa vidu sasviesti salmi un zāle, deg gan seja, gan rokas gan no liesmām, saules un trakā pavasara vēja. Bet tīrumiem vajadzīgs mēslojums... Tikai naktis ir skaistas, kad aizdegusies sausā zāle kā viļņojoša jūra veļas pār klajumiem.

... Ietinu savus jaunus plecus vientulības skumju lakatā un raugos klajumos, kur vakars savos krāsas pirkstos uzvilcis blāzmainus saulrieta gredzenus. Atceros Bībeles vārdus: „Tikai tam, kas savu ciešanu krustu līdz Pieres kalnam ir aiznesis, lielā Lieldienu gaisma aust.” Es to nesišu. Nesišu lepni ar smaidu, jo man jāatgriežas savā svētajā zemē.

... Vasara aiziet smagā darba tempā. Dienas karstas, saulainas, rīti, vakari un naktis dzestras. Stādīšana, ravēšana, apkopšana - gurķi, tomāti, sīpoli, kāposti, kartupeļi. Kaut ko jau dabū arī mutē, strādājot uz lauka, bet vispār pārtika šausmīga, maizes normas tik mazas, bet izstrādes normas neatbilst mūsu spēkiem. Kad list - un lietavas dažreiz turpinās mēnesi, - strādājam slapji vai stampājamies pa dubļiem, melniem un lipīgiem. Trakākais siena pļāvās. Dienām ilgi pa rāvaino ūdeni līdz ceļgaliem. Man abas kājas pilnīgi jēlas. Sāp neizsakāmi.

... Biju atkal slimnīcā. Vajadzēja ārstēt ne tikai kājas, bet „lāpīt” arī nabaga sirdi. Nu jau atkal darbs pie kartupeļu rakšanas. Strādājam divatā ar „labu tehniku” - viena ar lāpstu paceļ kartupeļu ceru uz augšu, otra uzlasa...

... Kādi šeit brīnišķīgi saullēkti, neticami skaisti! Stepe tik līdzena un klaja, ka brīvi var saskatīt apvārsni, kur zeme saplūst ar debesīm. Vēl tumsa ir apkārt, kad blāzmoties sāk rīti. Vispirms tie ir viegli zaļi, tad manāmas gaišzilas un violētas strēles, oranžas un zelta. Beidzot krāsoties sāk sarkana debess mala, sākumā liega, tad tumšsārta. Beidzot visas krāsas saplūst ar mākoņiem un ausmas gaišumu - un pēkšņi parādās saule. Tā izaug tieši no zemes, nedabīgi liela un sarkana, retāk apaļa, vairāk olveida vai pat stūraina. Tā nāk uz augšu bez stariem un tik ātri un steidzīgi. Beidzot tā kļūst spoža un starojoša, neļaudama vairs acīm brīvi vērot tās gaitu. Brīnumaina ir šī austrumu daba. Ir gadījies

redzēt blakus saulei krustu vai apkārt varavīksnes loku. Baigi. Mums, mirstīgajiem, neizprast Dieva mistērijas...

... Kā izbēgt šim kliegšajam ārprātam visapkārt? Ir kaut kāda svētku diena, un mēs atstātas barakās. Brīvajā telpā starp nāru vagonetēm sievu mudžeklis. Kāds desmits stāv lokā, sit plaukstas un līdz ģibonim skaļi kliez: „Kaļina kaļinka maja” u.t.t., riņķa vidū divas aizrautīgi „dragā” kazačoku ar ļoti sarežģītām kāju kustībām. Kaut kur malā uz grīdas sēd vientiesīga tantiņa ar galvā uzmetu salāpītu pufaiku, caur kuras piedurkni kāda daudz jaunāka lej viņai virsū ūdeni, solot parādīt zvaigznes. Uz augšējām nārām bāla mūķene skaļi lūdz Dievu. Lāgera „vīrs” uzvilcis bikses, taisa savai „sievai” frizūru. Liekas, to izķemmēt diez vai būs iespējams... Es rakstu un pēkšņi aptveru, ka ar vienu kāju ritmiski dauzu līdzī trakajai kliegšanai. Kādas šausmas! Vai lāgera inde sāk iesūkties arī manī?

... Ak, Dievs! Nu gan pat pašai jānobeidzas smieklos, kur nu vēl visiem citiem. Šito trako piedzīvojumu! Nu jau ilgāku laiku strādājam dārzniecībā, kāda Ukrainas agronoma, arī notiesātā vadībā. Viņš ir ļoti labs, intelīģents un saprotošs cilvēks. Mēs te varam ēst dārzeņus, strādāt mierīgi un pēc savām spējām, normu izpildām, saņemam krietnu maizes devu un esam ļoti apmierinātas. Kādā dienā viņš izsaukts uz „centrālo”, atsūtīts cits aizvietotājs. Tas norīko mani apart nelielu gabaliņu zemes. Arkls jau nostādīts vagas galā, iejūgts milzīgs darba vērsis. Iebilstu, ka nekad neesmu aruši, kur nu vēl ar vērsi! O! Tas taču nekas! Man tikai jāturot arkla balsti un jākomandējo vērsis. Nu labi. Brīdi vērsis stāv nekustīgi un neuzklausa manas izmisīgās komandas, tad ar strauju rāvienu dodas uz priekšu. Arkls vagā uz sāniem, es uz vēdera visā garumā, tomēr balstos turos ar abām rokām. Un tā nu vērsis velk mani un arklu pa visu aparāmo melnās zemes gabalu...

... Beidzot kaut kādas ziņas no manām mīļajām meitenēm! Līvija strādājot Magadanā par kurpnieku. Annele kalnos zelta raktuvēs, Rēzija 180 km no Magadanas guļot, t.i. ārstējoties kādā lazaretē. Cik sāpīgi, cik smeldzoši un skumji...

... Pirms dažām dienām sastapos vaigu vaigā ar nāvi. Izjutu to pilnīgi fiziski, pat it kā sarunājos ar to. Mēs strādājām ļoti tālu no lāgera nedaudz kalnainākā apvidū oļu un grants raktuvēs. Rokamies dziļi iekšā kalnā un sviežam ārā oļus un granti. Virs mums paliek biezs melnās zemes slānis, apaudzis ar zāli. Šādā alā ir patvērums no vēja un aukstuma. Vienu brīdi salīdām visas galvenajā lielajā alā, lai apēstu sasalušo pusdienu maizes gabaliņu. Bija kaut kā ļoti neomulīgi, māca kaut kāda nojauta. Izgāju ārā un drebinājos savā nedaudz izraktajā aliņā. Pēkšņi šausmīgs brikskšis, brūkošas zemes troksnis, kliegzieni, skaļa raudāšana. Centrālās alas „jumts” bija nogāzies uz ļaudīm. Viena sieviete pilnīgi aprakta, laukā pacelta tikai zila roka, otrā gandrīz pa pusei zemē ar salauztām kājām, trešajai neskaitāmi lūzumi. Vēl dažas ar mazākiem savainojumiem, citas brigādes sievas nav cietušas. Valda haoss un panika. Sardze šauj gaisā, izsaucot no zonas priekšniecību. Es skaļā balsī lūdzu Dievu un skaitu: „Mūsu Tēvs debesīs”

... Esmu brigadiere 3. kategorijas invalīdēm, vienīgā jaunā sieviete visā brigādē. Manas sieviņas sīkajā sniegā grābj nopļautās auzas vai soju. Kad viņas pagurst, apsēdinu tās cieši čupiņā un apsēdzu ar sakasītajām auzām, lai nenosalst. Pēc režīma priekšnieka pārbaudes vakarā mani atlaiž no brigadieres „godā”. Par sabotāžu valstij derīgā darbā...

... Ar vēšiem vedam mājās sienu no tālajām stepes pļavām. Izbraucam agri no rīta, atgriežamies tumsā. Šī ir stipro un spēcīgo brigāde, kurā esmu ieskaitīta. Man patīk gulēt uz augstā siena vezuma un lūkoties zvaigznēs. Greizie rati līdzinās apgāztam trijjūgam. Skaisti. Bet tad, kad pašai apgāžas vezums...

... Drīz būs Ziemassvētki. Šis ir pasaku stāstāmais laiks, kas tagad te un arī pie jums. Zili sudrabaina krēsla sagūlusi leduspuķēs aizsalušajās rūtīs. Drebošas zelta zvaigznes tālajās debesīs. Smeldze. Pār balto, salto stepi nakts sniedz ledainu roku, kuras smalkajos pirkstos spalgi skan asi sala gredzeni. Bet jūs svētajā naktī mazā, zaļā eglītē iedegsiet baltu sveci. Šis ir pasaku stāstāmais laiks, bet ar gadiem visas pasakas kļūst rūgtas... Man egles zara nav, nav sveces baltās...

... Ir saņemtas kādas vēstules no Magadanas, arī no Līvijas un Anneles. Rēzija vēl arvien klusē. Baidos par šo trauslo, sapņaino meiteni. Par daudz ko baidos, par daudz ko smeldzīgi skumstu, taču šī dzīve ir tāda, kura jāiet drošiem soļiem un smaidu. Dieva neredzamā roka mūs vada un pasargā.

Lūcija Sāgameža

Lūcija 1950.g. 16.janvārī
Sredņe – Belajā

1954.g. decembrī

“Tālavas silu” meitenēm

Bez Tevis, Līvija, man dienas ir tik garas,
Ka lielceļi, uz dzimteni kas iet.
Bez Tevis skumstu es kā vakars egļu zaros
Un ilgas tumšsārtas kā riets pār stepi zied.
Sirds uzsūc rūgto dienu smeldzi sevī,
Kā slapja malca lēnām gruzd un kūp.
Es, visu atceroties, prieku rodu Tevī,
Un dziļā sāpe lēnām sirdī drūp.
Cik tagad tāls Tavš mīļais, siltais tuvums.
Starp mums guļ laiks kā dzestrš ledus zieds.
Tu biji, Līvija, man saules guvums,
Smags sāpju ceļš mums abām kopā iets.

* * *

Es Tevi atceros kā melodiju skaistu,
Kā akordu, kas meža šalkās skan.
Es Tevi atceros kā ziedu, vējos laistu,
Kas pļavu smaržu sevī nes un tvan.

Tu sapņos maldījies kā bērni teikā sena,
Tev dzīve bij vēl neizplaucis zieds.
Kāds vējš nu Tavos ceļos sniegos dzenā?
Vai Tavu sirdi nemāc tumsas bieds?
Tu biji, Rēzija, kā dziesma maigi liega,
Tavs akords manās skumjās dienās skan.
Es jūtu jau - plaukst vizbuli zem sniega
No siltuma, kas Tavā elpā tvan.

* * *

Vai rīts pār stepi spožu zeltu kaisa,
Vai riets pār kalniem sārtu blāzmu viež.
Sirds slēgtos atmiņvārtus vaļā raisa
Un ilgu kumeļus pie Tevis ciemā griež.
Tu, mazā, kur lai Tevi meklēt eju,

Caur kādiem ērkšķiem dzīves ceļš Tev iet?
Es domās skatu Tavu mīlo seju
Un mani sapņi Tavai sirdij zied.
Es ticu, Annele, Tu sevī glabā spītu.
Un lepna liktens kausu tukšu dzer.
Liec galvā vainagu sev, saules vītu,
Lai sirds Tev rītdienu kā baltu dūju tver!

* * *

Zied baltas meža rozes Tev uz kapa.
Zied balti sapņi man par Tevi, draugs.
Varbūt ar jaunu pavasari, labā,
Tev ziedus aiznest mani liktens sauks.
Mēs kopā gājām gaišo skolas ceļu
Un zvaigznēm ticējām un rītdienai, kas plauks,
Nu es no dzīves kausa viena smeļu,
Bet Tevi smiltis slēpis Matīskapu lauks.
Tu, Inta, saules bērns, daudz sapņu baltu
Par Tevi glabā mana skumjā sirds.
Es domās skūpstu Tavu kapu saltu,
Es skūpstu Tēvzemi, pār kuru zvaigznes mirdz.

Lūcija Sāgameža
Sredņe-Belajā

Piezīmes no Sredņe - Belajas dienasgrāmatas

Rit 1949.g. marta mēneša pēdējās dienas, gausas, mokošas, smagas. Ciešāk ietinu savus jaunos plecus pelēkā skumju lakatā un raugos pa nelielo barakas logu klajumos, kur novakars, uzvilcis krēslas pirkstos blāzmainus saulrieta gredzenus, atvadās uz mūžu. Tik satraukta un dīvainā nojausma. Visu dienu mīcījos ar slapjām un nosalušām kājām pa plašajiem laukiem lipīgajos melnajos dubļos gandrīz vai līdz ausīm, dedzinādama salmus un mēslus, kurus vēlāk izlietos dārzniecībā. Kājās veci, greizi un izmirkušī drēbes zābaciņi, bet seju skūpstīja saule un gaišos

matus glāstīja vējš, šis skanīgais, nemiera pilnais marta vējš, nesdams neizprotamas vēstis no tāluma. Es sveicināju vilcienus, kas dunēdami aizdrāžās pa sliedēm uz vakaru pusi. Tur mana tēvzeme dārgā un sirdij vistuvākie cilvēki. Es sveicināju arī vilcienus uz ziemeļiem, sūtīdama labas dienas manām mīļajām meitenēm - Annelei, Rēzijai, Līvijai un visiem tiem draugiem saltajā Kolimas zemē, kuriem tik daudz vajag spēka, lai izturētu un atgrieztos mājās, kuras gaida viņus un skumst. Tā jau laikam ir, kā rakstīts Bībelē - kas savu krustu aiznesuši līdz Pieres kalnam, tikai tiem Lieldienu gaisma aust.

Mums, vergu važās ieslēgtajiem, laikam ir neskaitāmi daudz acu un ausu, kas visu uztver spilgtāk un dziļāk. Un kaut mums liegta ne tikai brīvība, bet arī jebkura informācija no ārpusaules, mēs tāpat nojaušam, uztveram un zinām, ka mazajās Baltijas valstīs Dzintara jūras krastā ir noticis kaut kas prātam neaptverams, nežēlīgs un briesmīgs. Tad vēl šie vējos izmestie mūsu apsardzes vīru vārdi, ka arī Zejas plašajos klajos izmētātās sādžas saņems „brīvprātīgos” kolhozniekus no jaunajām republikām... Sirds sažņaudzas šausmās. Kas ir ar jums, mani mīļie? Kādēļ vēl arvien šis klusums, draudošs un baigs?

Kā melnas odzes ap mums ložņā baumas, ka arī mēs, politiski tiesātās sievas un meitenes, tiekam gatavotas vēl smagākiem pārdzīvojumiem slēgtā tipa lēģeros aiz restēm un atslēgām, tāpat kā tas bija cietumos. Dzelonstieplu žogs, suņi un sargi ar automātiem vēl ir daudz par maz...

Tā mēs neziņas un mokošu nojautu pārņemtas brienam savās ikdienas gaitās. Slapjām kājām, vējā un saulē aprautām brūnām sejām, vecajos armijas pusmētelišos paslēptiem sūrās lēģera maizes gabaliņiem, un tomēr nesalauztas, lepnas un spītīgas. Un tad pēkšņi jaunas vēstis un arī vēstules atnes aprīļa otras puses pavasarīgais vējš. Nu jau mēs skaidri zinām, kas noticis mūsu tālajā sājū zemē.

Ceļos nometušās mēs lūdzam Visaugstākā gādību par visiem tiem, kas aizgājuši Golgātas ceļā un arī par tiem, kuriem laimējies izglābties.

Lūcija Sagameža

Ziemassvētku saullēkts Amūras stepē

Pāri Latvijas ārēm skan sidrabaini sala gredzeni. Laiks šķirsta Likteņa grāmatu, jo tuvojas gada noslēgums, kad jānovērtē gūtais un zaudētais, priekšā baita lapa-Jaunais gads, kurā Laiks atkal ierakstīs mums nezināmo. Pieverot acis, veidojas atmiņu drumstalas vēl no tiem gadiem, kuri kā nedzīstošas rētas neaizmirstas un sāp.

Tālā Amūras stepē... Sredņe-Belajas sala vētru plosītais klajums... Ziemassvētku gaidas to cilvēku sirdis, kas arvienu vēl tic mazā Kristus bērna piedzimšanai.

Un gadījās tā, ka tagad 5. nodaļas stingrā režīma nometnē šī svētku gaidīšana bija satrauktāka un liksmāka, jo mazā latviešu saime pēkšņi bija kļuvusi bagāta. Trīs sievietes reizē bija saņēmušas sūtījumu no mājām, kur bez tik ļoti vajadzīgajām taukvielām, miltiem un vitamīniem mīļas un gādīgas rokas bija ielikušas mazas Ziemassvētku svecītes un dažus egles zarus. Smaržīgā Latvijas egle - senais, mūžīgais Ziemassvētku brīnums! Likās no aukstuma apsarmojušās barakas sienas izgaro dzimtenes elpu.

Kad pēc smagās darba dienas 54 grādu salā un aukstumā brigāde atgriezās zonā, dieniniece Marija bija sakurinājusi baraku tikami siltu, sagādājusi karstu ūdeni nomazgāties un pat garo dēļu galdū barakas vidū aplājusi ar baltu galdautu, atsūtītu no mājām. Svētā vakarā visam vajadzēja būt tīram un spodram, kā ikvienam no mums to mācījusi māmuļa. Vēl tikai steidzīgas vakariņas —: šķidra kāpostu vira nometnes ēdnīcā, un Ziemassvētku vakars nometnē piecām latvietēm un divām igaunietēm varēja sākties. Vēl neilgi atpakaļ te atradās arī trīs lietuvietes, bet ar pirmssvētku etapu tās pārsūtīja uz citu nometni.

Satrauktas, tīri nomazgājušās un uzvilkušas savas labākās, vēl zagļu nepievāktās, drēbītes, mēs gatavojāmies mūsu skaistākajiem, bet komunistu neatzītajiem un aizliegtajiem svētkiem. Mēs tos ar lielāku vai mazāku veiksmi bijām svinējušas vienmēr, gan centrālcietumā, gan visās Sredņe-Belajas nometnēs.

Pašā barakas galā starp divstāvīgām koka lāvām, kur atradās latviešu guļamvietas, uz maza, balti aplāta galdiņa, ielikti ieplīsušā stikla trauciņā, smaržoja zaļie, no dzimtenes atsūtītie egļu zari. Tas bija mūsu lepnums un neizmērojamais prieks, mūsu „eglīte”. Zaros iespraustas silti dega baltas svecas, ar savu gaišumu glāstot un mierinot.

Zem egļu zariem maza grāmatiņa — Jaunā derība — kuru kā bezgalīgu dārgumu bija izdevies saglabāt jau no centrālcietuma laikiem Latvijā. Un tad vēl Ziemsvētku dāvanas, īsajos atpūtas brīžos un miegam nozagtajās nakts stundās slepus šūtas un darinātas. Tur bija kāds ar mežģinīti aptamborēts kabatlakatiņš, mazs paklājiņš vai glīti izšūts maisiņš, kur ielikt trūcīgo maizes doniņu, ejot uz darbu. Visi šie nieki parasti bija darināti no vecām lupatiņām un ārdītiem diegiem, bet tik mīļi un gaidīti, saņemti ar siltu prieku un pateicību.

Viss vakara rituāls notika pēc senajām Ziemsvētku tradīcijām, saglabātām sirdī no bērnības. Ziemassvētku vēsts nolasīšana no Mateja vai Lūkas evaņģēlija, skaistās, melodiskās Ziemsvētku dziesmas un kāds brīnišķīgs dzejolis. Tad dāvanu izdalīšana un no dzimtenes atsūtīto kārumu nogaršošana. Un mums bija pat savi pīrāgi. Iepriekšējā vakarā bija palaimējies tos izcept. Kas par to, ja mazliet vairāk bija pielicies sodas un pīrāgi garšoja nedaudz pēc ziepēm... Taču tie bija mūsu pašu ceptie Ziemassvētku pīrāgi!

Cittautietes lielā izbrīnā un nesaprašanā noskatījās uz mums. Viena otra krieviete, cauri komunisma jūgam un aizliegumiem saglabājusi sirdī ticības dzirksti, pārmeta krustu un noslaucīja asaras. Bet bija arī tādas, kas steigšus aizskrēja uz sardzes māju, lai paziņotu, ka fašistes un dzimtenes nodevējas dara kaut ko neatļautu. Vecākais uzraugs ieradās brīdī, kad mēs ar bezgalīgu milestību un dziļu, sirds atdevi dziedājām „Klusā nakts, svētā nakts”. Domīgi noraudzījies sveču plīvojošās liesmās un noklausījies mūsu dziedāšanas, viņš klusi apgriezās un aizgāja. Kad nodzisa sveces, vēl ilgi un smeldzīgi rūgti staroja aizdegušos zariņu tvans. Sēdējām pieglaudušās viena pie otras, izjuzdamas mirkļa svētumu un likteņa sāpi.

Pirms gulētiešanas izgājām ārā paraudzīties Ziemsvētku zvaigznēs. Visa stepe vizēja sudrabaini balta ar dīvainām palsām ēnām. Dzelonstieplu žogs bija nosarmojis, un atgādināja kādu prātam neaptveramu režģi, mezglainu un salā stindzinoši sanošu. Nometnes stūru tornīšos sargi savās lielajās cepurēs un biežajos kažokos likās kā lāči apsarmojušām sirmām mugurām. Pret nometnes vārtu koka stabu spalgi noskanēja lauska asais ledus cirvītis. Kaut kur skumji un baismi gaudoja suns. Bet debesis bija bezgala augstas un tumši zilas, nosētas zeltā mirdzošām zvaigznēm. Mēnesim blakus vēl it kā otrs tāds

pats, un iepretim viņiem krusts... Ziemsvētku naktī jāzīlēnot liktenis. Jānoskaitot līdz deviņi un jāklausoties, kas notiks. Mēs dzirdējām it kā dēļu un brūkošu smilšu skaņu. Veca un sirma Latvijas māmuļa dziļi nopūtās un klusi teica: „Drīz dzirdēsim bērū vēsti.”

Tā pagāja Ziemsvētki un atnāca Jaunais gads ar sniegpuiteņiem un purgām, kad visa stepe elsa un stenēja trakojošās sniega un vēju vērpetēs. Skaidrajās sala naktīs debesis spēlēja baigi, bet brīnumaini kāvi.

Neaizmirstami un teiksmaini bija saullēkti tālajā Austrumu stepē. Klajums šķita bezgalīgs, līdzens un gluds, it kā būtu bez sākuma un beigām. Skats brīvi varēja saredzēt apvārsni, kur debesis saplūst ar zemi. Vēl it kā tumsa un nakts bija visapkārt ar līganām netveramām ēnām, bet blāzmoties sāka jau rīti. Vispirms tie kļuva viegli, viegli zaļi, tad parādījās gaiši zilas, vēlāk violetas staru strēles, pārtapdamas oranžas un zelta. Beidzot visa debess mala sāka krāsoties sarkana, iesākumā tāda liega un maiga, vēlāk jau tumši sārta. Un tad vienā mirklī visas krāsas saplūda ar rīta gaismu un mākoņiem, un it kā pavisam negaidīti parādījās saule. Tā pēkšņi izauga no pašas zemes nedabīgi liela ar sarkanu, matētu spožumu. Vairāk tāda kā olveidīga, retāk pilnīgi apaļa, arī iegarena vai stūrainā.

Tā nāca bez stariem, nāca tik ātri uz augšu, ka ar acīm varēja mierīgi saskatīt tās kāpšanu. Un tad pēkšņi, kad tā bija sasniegusi sev zināmu augstuma robežu, saules gaita kļuva ar acīm netverama, tik spoža un starojoša, ka skats vairs nespēja panest tās mirdzumu. Tas bija neaprakstāms, bet arī neaizmirstams skaistums, ko tik dāsni sniedza svešā zeme nabaga notiesātajiem, kas cauri garām ziemām un vasarām kā darba vērši smagi vilka savu nepelnīto vergu jūgu. Tad cauri važām ieskanējās brīvības vārds, jo marta mēnesis pāršalca nometni ar satraucošu vēsti: „tautu tēvs” Staļins nolīcis savu asiņaino karoti.

Lūcija Sāgameža – Nāgele

Latviešu Krusta ceļu atceroties.

...Un atkal dun... Dun tālumi un sliedes,
Klaudz pārmijas, un vilciens smagi elš...
Cik ilgi murgi šie vēl katru nakti biedēs
Ar bridīti to, kad sākās Krusta ceļš?

Tā nāk un aiziet gadi jau vesela pusgadsimta garumā, bet vēl arvienu neizgaist drausmīgie iznīcības murgi par 1941. gada 14. jūniju, par 1949. gada 25. martu, par daudziem citiem to garo gadu datumem, šausmu pilnajām dienām un naktīm. Tos, kas dzīvi, naktīs moka pārdzīvotā rēgainie murgi, bet mocekļu dvēseles, kurām lemts bija palikt nesvētītajā zemē un mūžīgajā sasalumā, nespēj un nevarēs atrast mieru, kamēr nebūs sodīti viņu nodevēji un slepkavas.

Es nebūt nesludinu naidu un atriebību. Esmu dziļi pārliecināta, ka Dievs pats atmaksā par visu, gan labo, gan slikto, un neviens ļaunais darbs nepaliek nesodīts. Bet mēs tomēr nekad un nekādos apstākļos nedrīkstam aizmirst, kas pāri nodarīts mūsu tautai. Ja mēs nemācīsimies no vēstures kļūdām, tad ļaunais liktenis mūs piemeklēs vēl un vēl. Ir pārāk sāpīgi dzīvot ar apziņu, ka splāviens latviešu tautas sejā arvien vēl nav nomazgāts, ka tie, kas vieglu roku parakstīja nāves spriedumu tūkstošiem un tūkstošiem, kas ļāva samalt mūs Gulaga vergu dzirnavās un izkaisīt trimdas vējos, ka tie vēl arvien dzīvo lieliskos dzīvokļos un savrupmājās, saņem divkārtas pensijas un tēlo vecumā prātu izkūkojušus muļķīšus. Savā vietā viņi vienreiz būtu jānoliek, lai viņi varētu parunāt ar savu sirdsapziņu, ja nu vispār tāda viņiem ir, un sajūst, ka aizmirsts un piedots nav nekas.

Vaid Krusta ceļš... Vaid lūpas sūpē asā.
Tik daudziem bij zem ložu spītieta ļimt...
Vai tiešām, Dievs, šai latvju tautai mazai
No jauna brīvībai un dzīvei neatdzimt?

Mēs atdzimsim. Mēs jau pamazām ejam pretī rītdienai. Mums tikai jābūt ļoti stipriem savā ticībā un tēvzemes mīlestībā. Ja Latvijas vadība būs īstajās rokās, tad mūsu tautai piederēs nākotne. Mēs tikai

nedrīkstam aizmirst savu pagātni, nedrīkstam aizmirst tos, kas ar visām saknēm tika izrauti no savas tēvu tēvu zemes un izmētāti pasaules klaidā un Krievijas sūrajos plašumos. Ik jūnijs nāk ar sāpīgu un rūgtu atceri par pirmajiem aizrestotajiem ešeloniem, par izpostītajām mājām, badā un necilvēcīgajos apstākļos mirušajiem bērniem un sirmgalvjiem, izsviestiem kā malkas gabaliem no lopu vagoniem ceļā uz Sibīriju. Es pati nebiju no 1941. gada 14. jūnija pirmajiem Staļina genocīda upuriem. Mans Krusta ceļš sākās nepilnu gadu pēc kara. Audzināta ticībā Dievam un dziļā tēvzemes mīlestībā, es nespēju samierināties ar svešo varu Latvijā. Būdama Alūksnes vidusskolas skolniece, es pievienojos Latvijas Nacionālās Jaunatnes Apvienībai, kas savu protestu izteica mazā, ar roku rakstītā žurnālā, publicējot tur savu nostāju, pārdomas un patriotisko dzeju. Mūs izsekoja komjaunatnes aktīvisti, un Alūksnes milicija arestēja piecas meitenes un kādus septiņus zēnus 1946. gada 26. februārī. Man toreiz bija 17 gadu. Pēc pirmajām pratināšanām Alūksnes milicijas aresta telpās es nokļuvu karaspēkam pakļautajā cietumā, badā un aukstumā. Tikai pateicoties divu apsardzes karavīru - ukraiņu cilvēcībai un sapratnei, biju paēdināta, sasildīta un paglābta no kāda augstākas pakāpes virsnieka varmācības.

Tālāk sekoja cietums Valkā un daudzi gari mēneši Rīgas centrālcietumā. Laiks līdz tiesai ir bezgala mokošs gan fiziskā, gan garīgā ziņā. Tas bija absolūtas izolācijas laiks, kad noliegts bija pilnīgi viss. Nedrīkstēja lasīt grāmatas, rakstīt un satikties ar piederīgajiem, nedrīkstēja iziet darbā, lai nebūtu it nekādas saskares ar ārpusauli, tādā veidā negūstot arī nekādas informācijas. Taču tas laiks bija arī pieredzes bagāta dzīves skola, kad varēja iepazīt un vērtēt cilvēkus, mācīties pelavu kaudzē zelta graudus ieraudzīt.

1946. gada 12. oktobrī Baltijas kara tribunāls sodīja mani pēc kriminālkodeksa 58-1A un 58-11 pantiem par dzimtenes nodevību un pretpadomju aģitāciju, piespriežot desmit gadus stingrā režīma labošanās darbu nometnē ar pieciem beztiesību gadiem pēc tam. Tagad sākās cits, atkal daudzu mēnešu ilgs pēctiesas periods turpat Centrālcietumā. Atšķirība bija tikai tā, ka nu jau varēja lasīt grāmatas un atļautajā laikā satikties ar vecākiem. Paņēma kādreiz arī darbā uz noliktavām vai mazgāt cietuma gaitenī. Smagākais pārdzīvojums bija mūsu grupas jaunākās meitenes Intas Eglītes nāve 1947. gada 2. martā.

Intu apraka masu kapos aiz Centrālcietuma žoga - Matīsa kapsētā. Vai viņas nāvi ir iespējams aizmirst un piedot?

Pēc Centrālcietuma dažas nedēļas biju pārsūtīšanas nometnē, tad 1947. gada 22. aprīlī sākās ceļš uz Sibīriju. Atkal uz dzelzceļa sliekšņiem stāvēja aizrestoti lopu vagoni, atkal tajos sadzina latviešu tautas dēlus un meitas, sirmgalvjus un vēl nepilngadīgus bērnus. Divstāvu koka lāvas abos vagonu galos, sānos koka renstele dabisko vajadzību kārtošanai. Cilvēku skaitīšana un vagona sienu un grīdas pārbaude katrā apstāšanās vietā, pa durvīm padots maizes gabals un šķidra balanda - cietumnieku zupa. Dažreiz atļauja diviem cilvēkiem kādā stacijā aiziet ar trauku pēc ūdens. Medicīniskās palīdzības nekādas. Divas reizes visa garā ceļa laikā pirts - Omskā un Ulanudē, kur cauri nirdzošu konvoju barām dzina kailas jaunās meitenes.

Viss svešs un ļauns... Un atkal kā no jauna
Mums apkārt slejas naidīgs durkļu mežs,
Un tie, bez sirdsapziņas, godprāta un kauna,
Mums sejās rupjus lamu vārdus dveš.

Pāri lielajai upei Amūrai mūsu vilcienu pa daļām pārcēla ar prāmi. Rietošās saules purpurs un sudrabs laistījās melnajos viļņos, bet mūsu ceļš veda tālāk pretī nezināmam liktenim, līdz beidzot 29. maijā tas apstājās Ohotskas jūras krastā. Tā bija Buhta-Vaņina. Pārsūtīšanas nometne tik ļoti atgādināja Dantes elli ar visu uzrakstu ārpusē, ka vēl tagad, visu to atceroties, šausmās stingst sirds. No kriminālo noziedznieku mežonīgās trakošanas mūs paglāba vienīgi dziesma. Mēs sēdējām ciešā bariņā uz savām pauniņām nometnes netīrajās smiltis. Apkārt tumši šalca taiga un kaut kur lejā pret krastu dobji dunēja Ohotskas viļņi. Kamēr pret naksnīgajām debesīm vijās mūsu "Par dzimteni dziesma man sērīgi skan...", tikmēr ļaunais pūlis kā zvēri tupēja mums apkārt, bet, tiklīdz mēs pieklusām, ar skaļu troksni sprāga trīsstāvīgie lamu vārdi un kāras rokas sniedzās pēc tā, kas nu kurai mums bija palicis līdzī no dzimtenes. Droši vien, mūsu vīriešiem savā nometnē neklājās labāk un vieglāk.

Otrā dienā kādreizējam Latvijas lepnākajam kuģim "Hercogam Jēkabam", tagad nosauktam par "Padomju Latviju", vajadzēja mūs

nogādāt tālajā Kolimā. Tūkstošgalvainā kolona no nometnes vārtiem pa purvainu taigas ceļu aizgāja uz jūru. Bija izkārtots tā, ka kolonas vidū gāja politiski notiesātās sievietes, bet abos galos kriminālās noziedznieces. Gar malām ar automātiem bruņoti konvoji un suņi. Nav iespējams aprakstīt to, kas notika šajā ceļā. Tā bija traģiska izrēķināšanās ar politiskajām. Daudzas, kam neizturēja nervi, ielēca jūrā. Uz kuģa mūs sadzina lejā, kuģa telpā. Telpa bija tik pārpildīta, ka sēdējām cieši blakus viena pie otras uz grīdas. Zagšana un aplaupīšana turpinājās. Zaglenes un recidīvistes nāca lejā pa trepītēm atņemt mums to, kas nu vēl bija palicis mūsu pauniņās. Brauciens nebija ilgs, jo kuģis avarēja, uzskriedams vai nu uz sēkļa, vai zemūdens klints. Nodzisa elektrība, telpā strauji ieplūda ūdens, skanēja SOS. Pēc kāda laika velkonis, jau uz sāniem sagāzušos kuģi atvilka atpakaļ krastā. Atgriezāmies nometnē pa to pašu ceļu un ar tiem pašiem šausmīgajiem pārdzīvojumiem. Bija jau nakts ar tumsā grūti pārrēdzamu ceļu. Jutu aiz sevis karstu un strauju elpu. Kad pagriezu galvu, pie manām acīm pielika spožu bārdas skujamā naža asmeni. Lēnām novērsu galvu. Ar šo nazi pārgrieza manas mugursomas jostas. Līdz ar to es biju atbrīvota no visa, kas man piederēja. Otrā rītā nometnē manos matos pāri visai galvai vizēja baltu pavedienu svītra...

Vēl divdesmit dienas mēs pavadījām Vaņinas nometnē, tad atkal ceļš ar kuģi, šoreiz ar nosaukumu "Džurna". Es nokļuvu tikai līdz vārtiem. Ārstu komisija mani aizturēja un atgriezta atpakaļ zonā. Pēc diviem mēnešiem mani pārveda uz Habarovskas apgabalu.

Amūras dzelzceļa stacijas Sredņe-Belajas klajumos un Zejas upes krastos bija izvietota vesela nometņu sistēma ar komendantūru pašā centrā. Tās bija ar vairākkārtēju dzelonstiepu un pat augstu dēļu sētu nožogotas nometnes, kurās, pārdzenot no vienas uz otru, ik pa laikam mainīja ieslodzīto sastāvu. Dzīvojām barakās, bieži vien kopā ar recidīvistēm un slepkavām. Darbā gājām bruņotu konvoju un suņu pavadībā. Un tomēr es uzskatu, ka man bija ļoti laimējies. Tās visas bija lauksaimniecības darbu nometnes, tādēļ arī pārtika bija labāka kā citur. Gadījās taču dabūt arī kādu lieku kartupeli vai sīpolu. Liela nozīme bija arī nometņu vadītājiem un vispār priekšniecībai. Domāju, ka Sredņe-Belajas nometnēs tā bija tīri cilvēcīga. Sevišķi to es gribu attiecināt uz ārstiem, gan brīvajiem, gan notiesātajiem. Es ļoti daudz un stipri

slimoju. Palīdzību no medicīnas darbiniekiem saņēmu vienmēr, kāda nu tādos apstākļos bija iespējama. Ziemas bija ļoti aukstas ar biežām sala miglām un vējainiem sniegputeņiem, vasaras svelmaini karstas. Zejas krastos bieži plosījās dzeltenas smilšu vētras. Reizēm lietus bija mēnešiem ilgi, un kājas bija kā jēli gaļas gabali, bradājot pa rāvaino pļavu ūdeni, kad no tām vajadzēja izvākt nopļauto zāli. Austrumu daba bija bezgala skaista ar pasakainiem savvaļas ziediem. Dabas skaistums, tēvzemes mīlestība un ticība Dievam bija tas spēks, kas palīdzēja izturēt verdzības jūgā. Latvijā atgriezos 1954. gada rudenī pēc valdības dekrēta par nepilngadīgi tiesātājiem.

Gadi iet, griežas vēstures rats, tiek šķirtas jaunas lappuses Likteņa grāmatā. To, kas izgājuši deportācijas elli, paliek arvien mazāk. Un retāk, man šķiet, tiek pieminēti mocekļi un vergi, kas 50 gadus cēlušies Krievijas labklājību. Vai tiešām viss pārklāsies ar aizmirstību kā mūžīgo sasulumu? Iet gadi, iet marta un jūnija beigās Krusta ceļa piemiņas dienas. Bet vai tās pieminēs arī mūsu jaunā paaudze?

- Un atkal dun... Un atkal murgi moka.
 Un atkal šausmās kliež un nodreb sirds.
 Bet kaut kur gaisma aust un stiprās vīru rokās
 Kā zvērests sarkanbaltais karogs mirdz.

*Lūcija Sāgameža - Nāgele
 Alūksnes politiski represēto kluba "Sarma" valdes locekle
 No "Daugavas Vanagu" mēnešraksta Kanādā,
 Nr. 3 1994.g.*

1950.g. 15.novembrī

1953.g. Lūcija,
 Betija, Marija

1951.-52.g.

1953-54.g. daļa
no brigādes

1951.g. augustā

1956.-57.g. Alūksnē
uz Pilssalas tilta

Lūcija 1950. gada jūnijā pie Zojas

Lūcija un Valdis 1959. gada oktobrī

Atmiņu miniatūras

Šonakt es nevaru aizmigt. Brūnajā māla krūzē uz galda liegi smaržo narcises un baltie sniegpulksteņu zvani. Caur logu nomaldījies mēnesstars iekrīt ziedos kā trausla sudraba pavediens, vizuļo un dreb. Ilgi vaļējām acīm skatos zilgajā marta naktī. Pēkšņi manas atmiņas kā nerātņi ganu zēni pārsviež kājas cietajai gultas malai un veikli apauj jau krietni panēsātas pastaliņas, ar kurām tik viegli un ātri var aiztecēt saucošajos tālumos.

Zilzaļu mežu ielokā ieglaudusies augsta krauja. Visa nogāze sētin nosēta dzelteniem pieneņu ziediem. Kā spilgtas saulītes tie zeltaini staro preti dzidri zilajām debesīm. Lejā jautri burzguļo strauts. Sīki vilniši, priecīgi skanēdami kā sudrabā zvaniņi, steidzīgi pārlec no akmeņa uz akmeni. Kādā dziļākā likumā izveidojies atvars. Straume te lēna un tumša. Saule pāri alkšņu galotnēm ielūkojas atvarā un iemet tur veselu sauju mirdzošas vizmas. Bars mazu zivtiņu izspurdz no paceres un pazūd zem ūdenī iekritušas vecas bērza siekstas. Kraujas virsotnē starp divām kuplām liepām vēja čikst Lieldienu šūpoles. Divas mazas, saulē iedegušas rokas cieši satvērušas šūpoļu sānkokus. Sarkanās kurpītēs ieautās kājeles, elastīgi atspērdamās pret zaļu zālīti apaugušo zemi, ritmiski kustina šūpoles. Gaišas bizītes izirušas un mati kā zeltains vilnis līgojas vēja klaidā. Atmiņzēni apmulsuši paslēpjās liepu pavēnī, cenzdamies smejas divi laimīgi vizbuļziedi. Tā mana bērnība.

Māla krūzē agro pavasara ziedu vietā rūgti tvan ievas un plaukstoši ķirši. Klusi skan smeldzīga mūzika, viesdama sirdī trauksmainu nemieru. Iezaigojas mēnesstars un nodreb neapjaustās ilgās. Caur parka kokiem zilgmo sapņezers. Tā Alūksnes ezeru iesaukusi ģimnāzijas zelta jaunatne. Pilssala un Cepurīte kairi smaržo ievu noreibumā, aicina un sauc. Uz salām tiltu vēl nav, bet tomēr uz turieni, tāpat kā uz Romu, ved visi ceļi un takas. Laivu ceļi, man gribētos teikt, jo laivas ir vienīgā iespēja, kā nokļūt šajās romantiskajās vietās, Skan dzidri skolas zvans, un baltā Gaismas pils blakus Jāņkalniņam ir pilna alku pēc mūžīgā zināšanu brīnuma, lielu mērķu un cildenu ideālu. „Cēli kā dzimtenes dievnami, lai tev ir mērķi un darbi...”

Griežas vēstures rats, un sarkana migla ietin Latviju. Māla krūzē

rūgtu smārdu pēkšņi dveš vaivarāji. Rūgtu un biedējošu. Skaudri un naidīgi skan svešās varas dzelzainie zābaki, bet latviešu tautas sirdis ar karstu liesmu iedegas Tēvzemes mīlestība. Par to augstāka un svētāka nav nekā cita. Un tieši tad, kad jaunība uzzied kā skurbais naktsvijoles zieds, kad cerīnziedu noreibumā uzplaukst pirmā mīlestība, nožvadz važas, nodun restes, spalgi aizkrīt dzelžos kaltās cietuma durvis. Sākas melnais Golgātas ceļš.

Vaid sāpēs sliedes, pa kurām uz austrumiem traucas ešeloni, aizvezdami iznīcībai nolemtās Baltijas tautas. Gadi... Gadi... Gadi... Soda un nāves noņemnes. Pazemojumi, sāpes un izmisums. Sveša, naidīga zeme, nāve un bads.

Atmiņzēni izbailēs aizsedz acis – rūgta kā purva ziedu tvans tur sadeg mana jaunība.

Brūnajā māla krūzē likst krāšņi gladiolu ziedi un diemžēl, arī viena otra vērmele. Šis ir laiks, kad Tēvzeme no jauna atver savus vārtus, lai mājās sagaidītu tos, kas brīnumainā kārtā ir visas šausmas pārcietuši un Dieva žēlastībā dzīvi palikuši. Tik saudzīgas, maigas un visu piedodošas ir mīļās mātes un tēva glāstošās rokas. Vārda brīvības vēl nav, bet ir mājas, maize un darbs. Ir no jauna iegūti draugi, kuriem var uzticēties. Kā mēnesstars zaigodams rotaļājās gladiolu ziedos, tā pamazām atmaigst sirds un atveras mīlestībai. Laimes māte kā augstāko balvu manās rokās ieliek jaunu dzīvību, dodama dzīvei citu jēgu un uzdevumu. Šaubu bezdibenim un pārmesta jauna laipa, ticības un pārliecības laipa – manam dēlam un viņa bērniem reiz jādzīvo brīvā un laimīgā zemē.

Gladiolas pārvērtušas baltās un sarkanās rozēs. Skan Atmosdas laika palūdeņi un gavilē tautas dziesmas. Augstu pret debesīm aiztraucas latviešu tautas kvēlākā lūgšana: „Dievs, svētī Latviju!”. Kā daba atmosfāst pavasarim, tā dvēseles atplaukst nākotnei, ilgotai, gaišai un brīvai. Cerību putni augstu jo augstu paceļas izplestos spārnos, bet... Nepaiet ilgi, kad daudzi no viņiem saļimst un krīt... Vēl bijušā ēnas negrib zust. Vēl daudz, tik ļoti daudz vajadzēs spēka un izturības, ticības un dzelzainas gribas, lai mūsu Tēvzeme kļūtu patiesi brīva un ziedoša.

Māja krūzē jau atkal mainījušies ziedi. Tagad tur violeti virši deg kopā ar zeltaini sārtām kļavlapām. Ar mēnesstara sudrabaino pavedienu spēlējas draiski mazbērnū pirkstiņi. Trauksmainie palūdeņi mierīgi un rāmi aizplūst uz jūru. Atmiņpuikas noplukušām pastaliņām sasēdušies atkal uz cietās gultas malām, juceklīgi sūdzēdamies par tālajiem ceļiem šajā dīvainajā marta naktī. Tiš, palaidņi, gulēt! Nemodiniet no jauna manī nemieru! Nu jau esmu klusa un bagāta kā augļu smagumā nolīkusi ābele. Trauksmes un ziedēšanas laiks nu ir garām. Es pasniedzu roku rudenim.

Lūcija Sāgameža-Nāgele

Sajust gaismu sevī

Vienmēr esmu vēlējusies klusus un mīļus Ziemassvētkus, kuros var izjust dvēseles siltumu, esot kopā ar labiem cilvēkiem.

Man nepatik trakā pirmssvētku steiga, burzma veikalos, dāvanu pirkšanas drudzis. Tā, pat negribot, tiekam ierauti steigā, kas jūtama uz ielas, veikalos, kur cilvēki skrien no viena plaukta pie otra, steigā meklēdami dāvanas, pati cenšos Ziemassvētku dāvanas iegādāties pamazām, domāju, ko dāvināšu saviem mīļajiem cilvēkiem, lai viņus iepriecinātu.

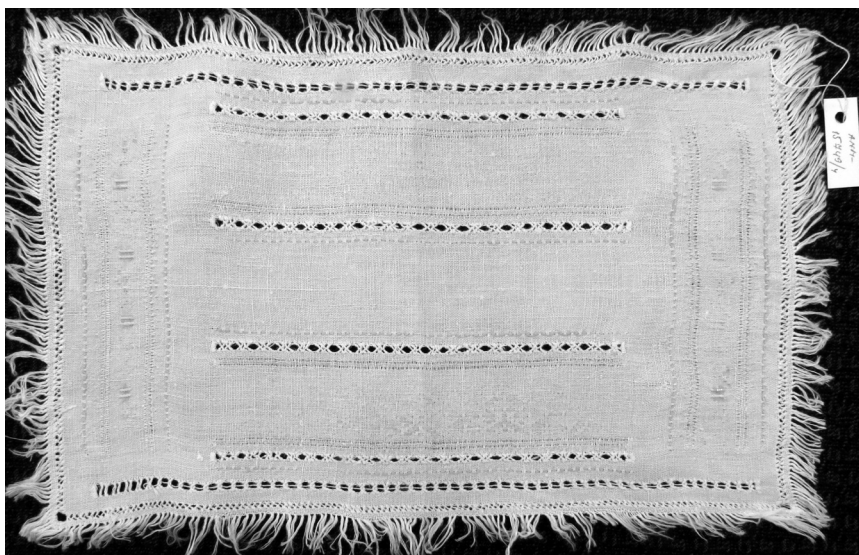
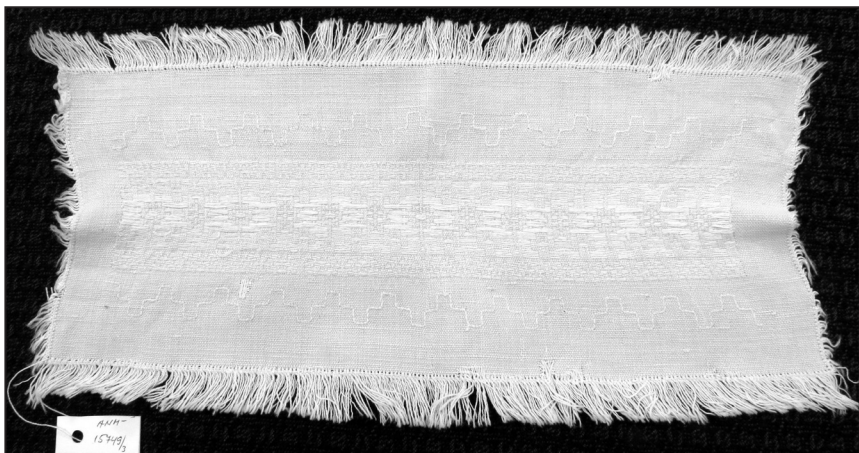
Nekad neesmu gaidījusi lielas dāvanas un arī citiem nevaru tādas sagādāt. Arī neliela dāvana var sagādāt prieku, ja tā sarūpēta no sirds. Šādai dāvanai ir sava, īpaša aura, tā izstaro siltumu. Ko gan līdz lielās dāvanas un līdzekļi, kas iztērēti, ja tās gādātas tikai pienākuma vai prestiža dēļ...

Ziemassvētki vispirms ir gaidīšanas, mīlestības un debesu starojuma laiks. Vakaros, izejot ārā, šķiet, ka tas izstaro īpašu mirdzumu. Gribas pacelt rokas pret debesīm un ļaut, lai tas caur plaukstām ielīst tevī, un pēc tam šajā siltumā dalīties ar citiem.

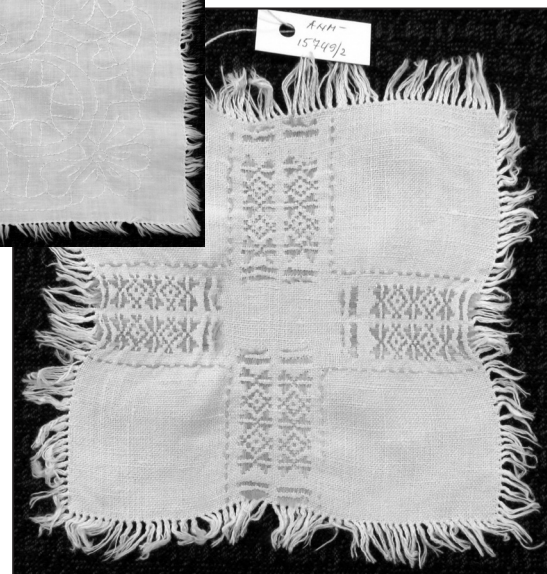
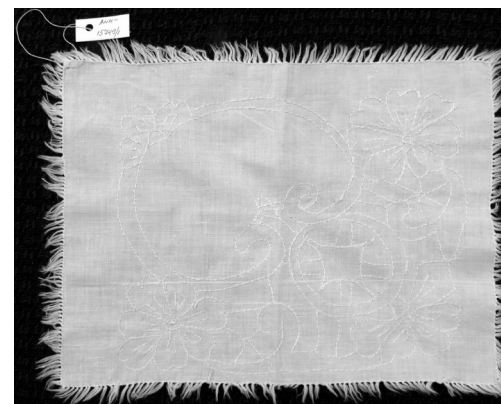
Ziemassvētki vispirms ir arī piedošanas laiks. Iededzot četras sveces Adventes vainagā, domājam par mīlestību, par to, ka drīz piedzims Jēzus bērns, kurš visiem devis piedošanu un pestīšanu. Līdz ar to arī mums jākļūst tīrākiem un labākiem, jāpiedod tiem, kas mums nodarījuši pāri. Nav viegli attīrīt savu dvēseli, nomest ļaunuma važas, kas dažkārt liedz pateikt labu vārdu cilvēkiem, kas mūs sāpinājuši. Dzīvē nācies daudz pārdzīvot, bet esmu centusies piedot visiem pāridarītājiem, arī tiem,

kuri piedošanu nav pelnījuši.

Ziemassvētkos gribas aiziet uz baznīcu, izprast caur gadu tūkstošiem iznesto teiku par Kristus dzimšanu, sajst sevi gaismu, lai dvēsele sāktu starot, un padomāt par mazo bērnu, kurš piedzima, uzauga, tik daudzu cilvēku dēļ cieta, tika sist krustā un mira tāpēc, ka Dievs un viņš pats tik ļoti mīlēja pasauli un cilvēkus, ka bija ar mieru iet moku ceļu un ciest viņu dēļ.

Lūcijas Sāgamežas rokdarbi, kas tapuši Centrālcietumā

Lūcijas Sāgamežas rokdarbi, kas tapuši Centrālcietumā

Lūcija kopā ar dēlu Jāni

Lūcija Sāgameža - Nāgele 1993. gada 29. oktobrī grāmatas "Caur laiku varām" prezentācijā

Latvijas Nacionālās Pretošanās kustības grupas "Tālavas sili" dalībnieces pēc 53 gadiem 1998. gada martā. No kreisās: Rēzija Lauce, Lūcija Sāgameža, Anna Prindule, Līvija Eglīte, stāv - Andris Sināts. Trūkst Intas Eglītes, kura nomira Centrālcietumā 1947. gadā. Andris Sināts darbojās atsevišķā zēnu grupā.

Annas Prindules - Fermanes atmiņu pieraksts.

1945. gada nogalē (oktobrī) Alūksnes 1. vidusskolā noorganizējas nacionālas novirzes grupa „Tālavas sili”. Tajā laikā Anna Prindule mācījās 10. klasē. Šī grupa bija par neatkarīgu, brīvu Latviju, vērsta pret vācu un padomju iebrucējiem. Grupā sastāvēja māsas Līvija un Inta Eglītes, Rēzija Lauce, Lūcija Sāgameža un Anna Prindule. Aizsteidzoties priekšā notikumiem, jāpaskaidro, ka „Tālavas silu” grupā bija tikai meitenes. Zēniem, kā izrādījās, bija sava grupa, par kuru mums nekas nebija zināms. Sakars ar mūsu grupu bija partizāniem tēvam Aleksandram Rēderam un dēlam Jānim Rēderam. Viņi bija pazīstami ar Līviju Eglīti. Šiem nacionālajiem partizāniem tika piegādāti žurnāli „Kokle” un medikamenti. Tiesāja mūs kopā, un mēs tikām it kā apvienoti vienā grupā arī ar zēniem Jāni Veidiņu, Gunāru Sakvārni, Andreju Sinātu, Ilgvaru Lejasvārdavu, Laimonu Viksnu, Egonu Pepu.

Grupa „Tālavas sili” izdeva ar roku rakstītu žurnālu „Kokle”, izdeva, t.i. rakstīja un izplatīja nacionālus uzsaukumus, aicinājumus, rakstīja nacionāla satura dzeju un citus literārus darbus.

1945.g. 25. un 26. februārī visi grupas dalībnieki tika arestēti, arī Rēderi un zēnu grupa. Anna Prindule nodevēja vārdu nezin. Apcietinājumā viņi atradās Alūksnes milicijā, tagadējā arhīva ēkā. (nu jau soc. centrs uz L. Ezera ielas). Pratināja Melenbergs. Pratināšanas laiks ir bijis tik smags un šausmīgs, ka Anna Prindule to nespēja atstāstīt.

Pēc tam apcietinātie tika pārvesti uz Valkas cietumu. Tas bija marta pirmajās dienās. Tur pratināja kapteinis Bundzis, samērā cilvēcīgs un saprotošs pavecāks vīrs. Pēc tam daļu pārsūtīja uz cietumu Valkas Igaunijas pusē. Šeit palika Anna Prindule, Lūcija Sāgameža un vēl citi. Ļoti iepriecināja un morālu atbalstu sniedza Valkas vidusskolēni, sevišķi Rūta Kalniņa, satikdamās ar meitenēm uz ielas, kaut tas viņai bija ļoti bīstami.

16. maijā Anna Prindule, Lūcija Sāgameža un Rēzija Lauce tiek it kā atbrīvotas. Vēlāk viņas uzzināja, ka tas bijis tikai slazds, lai tajā iekristu citi nacionāli noskaņoti dalībnieki, ja tādi vēl būtu brīvībā. Taču visi jau bija arestēti. 16. jūlijā Anna Prindule, Lūcija Sāgameža un Rēzija

Lauce tiek apcietinātas otrreiz un nogādātas Rīgas centrālcietumā. Šeit pratināšana gandrīz nekāda nenotiek. Lieta tiek nobeigta. Sākas pirmstiesas periods.

1946.g. 10., 11. un 12. oktobrī, veselas 3 dienas notika Baltijas apgabala Kara tribunāla tiesas sēde. Tiesa notika krieviski, neskatoties uz to, ka tiesājamie gandrīz nemaz neprata krievu valodu. Neļāva arī viņiem izvēlēties advokātu, lai gan vecāki centās dabūt saviem bērniem aizstāvjus. Advokāti it kā bija, bet ielikteņi no tiesas puses. Dažas frāzes gan tika tulkotas, taču vispār Anna Prindule nezin, par ko tiesā tika runāts. Viņa tika notiesāta par dzimtenes nodevību- 58-1A, 58-11 pantiem. Notiesātajiem lika rakstīt kasāciju - apzēlošanas lūgumu. Sakarā ar to, ka bija jāgaida kasācijas rezultāts no Maskavas, notiesātos noturēja centrālcietumā līdz 1947. gada aprīlim. Protams, nekādu labvēlīgu rezultātu nebija.

1947.g. 2. martā bez medicīniskās palīdzības un ārstēšanas ar ātro tuberkulozi cietumā mira mūsu grupas meitene Inta Eglīte. Anna to redzēja liķu kamerā pa durvju „actiņu”, mazgājot gaiteni grīdu, kailu, izkaltušu ar birku pie kājas. Intu apraka masu kapos Matīsa kapsētā. 1947.g. 22. aprīlī notika Annas Prindules, „Tālavas silu” grupas un ļoti daudzu notiesāto izsūtīšana lopu vagonos kopā ar kriminālajiem uz soda izciešanas vietām. Brauciens ceļā ilga vairāk kā mēnesi. Tikai pateicoties jaunībai bija spēks izturēt šo briesmīgo braucienu. Mocīja bads un ūdens trūkums. Pa šķirbiņām vagona sienās un aizrestotajā lodziņā vērojām garām slīdošo pavasari un dabas ainavas, nabadzīgās Krievijas sādžas. Maija beidzamajās dienās brauciens apstājās taigā, tupikā pie Ohotskas jūras, Buhtavaņinā. Turpinājās ceļš kājām uz pārsūtīšanas nometni Ohotskas krastā.

Otrā ritā visus sastādīja kolonā un dzina caur purvu uz kuģi. Tas bija drausmīgs gājiens. Anna Prindule domā, ka pēc kriminālieslodzīto un sargu vienošanās politieslodzītajām lika iet pa priekšu, bet kriminālistes gāja no mugurpuses, laupīja, atņēma mantas un drēbes, graizīja apģērbu ar nažiem. Dažas sievietes zaudēja prātu. Arī Marianna Mežule no Valkas. Viņa ielēca jūrā, bet tika izvilktā. Visus uzlādēja uz kuģa „Sovetskaja Latvija”. Politieslodzītās bija kravas tilpnē. Nav zināms, pēc cik stundu brauciena kuģis uzskrēja uz sēkļa vai zemūdens klints. Radās sūce un kravas tilpne sāka pildīties ar ūdeni. Kauca SOS. Sardze

ruporos kļiedza necelt paniku un saglabāt mieru. Otrā dienā kuģi izvilka ar velkoni krastā. Pret vakaru visi ieslodzītie tika noņemti no kuģa vējā un aukstumā. Sekoja atpakaļgājiens uz pārsūtīšanas punktu. Atkal zagšana un izrēķināšanās ar politiskajām sievietēm. Kļuva zināms, ka viena sieviete pakļpusi un turpat blakus no pāļu ceļa iekritusi purvā un noslīkusi, nevienam nepalīdzot. Sargi klusēja un likās neko nemanot. Naktī nonācām pārsūtīšanas punktā. Apģērba bija palicis maz un tas pats ar nažiem sagraizīts. Pārsūtīšanas punktā tikām paturēti apmēram 20 dienas. Tad atkal visi tika uzlādēti uz kuģa „Džurma” un vesti projām uz Kolimu.

Anna Prindule tika strādājusi daudzās un dažādās nometnēs, tāpat arī darbi bija dažādi - gan meža darbos, gan raktuvēs un daudzos citos. Sākumā lāgeros apstākļi bija drausmīgi, pie tam kopā ar kriminālistēm. Nebija pat ūdens, kurā nomazgāties. Sievietes kausējušas sniegu. Vēlāk pat sniega vairs nebijis ap nometni. Aukstums - 60 grādi pēc Celsija. Reiz, kad Anna slimojusi ar spēcīgu limfu dziedzeru iekaisumu un mieža graudu acī ar deviņām galviņām, viņa sūtīta 10 km caur taigu pie ārsta, kājām, sniegā un salā. Notiesātajām, arī Annai Prindulei, bijuši numuri uz apģērba pie pieres un muguras. Briesmīgajā salā no sejas lobījās āda vairākās kārtās. Anna bija ļoti vāja — kā ģindenis. Viņu glāba tikai bijušais Kremļa ārsts Miņins, kas arī bija notiesāts un pazemināts par sanitāru. Viņš ilgi nespēja izturēt pazemojošo stāvokli un izdarīja pašnāvību. Pēc nāves reabilitēts.

Magadanā apstākļi bija cilvēcīgi, vairs nevajadzēja baidīties no kriminālistēm, jo tās tika mazliet apvaldītas. 8 gadu ilgajā soda laikā bez mežadarbiem laikam nebija tāda darba, ko Anna nebūtu darījusi. Ar savām jaunajām rokām tika sieti plosti, taisīti ķieģeļi, strādāts zelta raktuvēs un daudzviet citur. Tika dzīvots arī teltīs. No rīta ceļoties, mati bijuši piesaluši pie segas. Sevišķi smagi apstākļi bijuši Bērija valdīšanas laikā. Bet jāiet bija un jādara, lai nopelnītu to pašu maizes mazumiņu.

Anna atceras, ka reiz uz celma atradusi putnu izknābātu maizes gabaliņu. Kāds tas bijis neizsakāms prieks un laime! Tūlīt jau arī mazā maizes doniņa tikusi apēsta.

Par labu darbu Annas Prindules soda laiku saīsināja par 1,5 gadiem. Tad jau nostrādāja arī kāds likums. Vietējā vara ļoti gribēja pēc iespējas ilgāk paturēt lēto darba spēku.

1953.g. Annu Prinduli atbrīvoja un lika parakstīties par to, ka brīvprātīgi paliks dzīvot Magadanā. Viņai teica, ka tik un tā netiks uz mājām un nekur citur nedabūs darbu. Tā viņa bija spiesta palikt.

Anna Prindule šeit nodibināja ģimeni un viņai piedzima divas meitas - Ludmila un Irīna. Strādāja atkal vairākos darbos.

Tikai 1956.g. rudenī Anna Prindule atgriezās Latvijā, mājās. Arī šeit dzīves apstākļi nebija nekādi labie, taču tomēr šī bija Dzimtene.

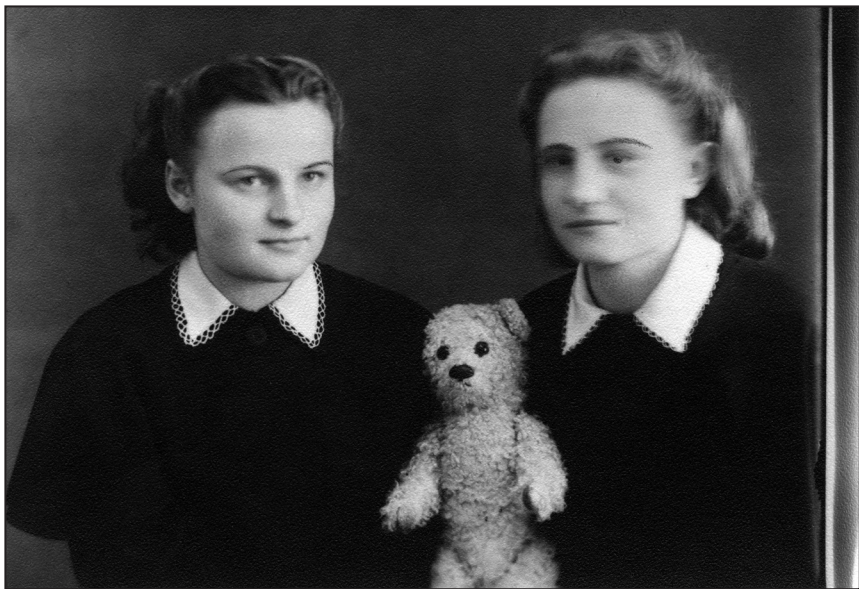
*Annas Prindules - Fermanes atmiņas
pierakstīja Marita Ozoliņa,
Alūksnes 1. vidusskolas
(tagad ģimnāzija) skolniece
1989.g. 14. martā.*

Anna Prindule – iesvētībās

Anna Prindule ieslodzījumā

Anna Prindule un Lūcija Sāgameža

Anna Prindule
ar bērniem

Anna Prindule bērībā

Annas Prindules bērni ar kaimiņu pusīti

Atmiņas par Alūksnes ģimnāzijas nacionālās pretošanās grupas „Tālavas sili” dalībnieci Rēziju Lauci - Jāņkalni.

Stāsta Tinca Simane, dzim. Sedleniece:

„Ar Rēziju esmu pazīstama jau no bērnības, jo esam dzimušas vienā pagastā un dzīvojušas netālos kaimiņos. Rēzijas dzimtās mājas bija Alūksnes novada Annas pagasta „Gravas”, tēvs Ādolfs Laucis un māte Hilda Lauce. Annas 6 - gadīgajā pamatskolā kopā ar Rēziju mācījāmies no 1. klases. Pēc pamatskolas beigšanas Rēzija iestājās Alūksnes ģimnāzijā.

Mēs bieži tikāmies, tādēļ šo to zināju par viņas liktenīgo darbību. Rēzija bija ļoti labestīga, satīcīga, atsaucīga un talantīga meitene, ļoti labi mācījās un bija teicamniece. Par darbošanos pretošanās kustībā „Tālavas sili” Rēzija 1946.g. februārī tika arestēta, notiesāta un izsūtīta uz Kolimas nežēlīgajiem lāģeriem. 1949.gada martā uz Sibīriju tika izsūtīti arī Rēzijas vecāki. Dzīvs atgriezās tikai tēvs Ādolfs Laucis. Ar Rēziju turpinājām satikties arī pēc viņas atgriešanās Latvijā. Rēzijas liktenis smags un nelaimīgs - nu jau daudzus gadus viņa ir invalīde ar kustību un valodas traucējumiem.”

Par Rēziju savās atmiņās dalās arī viņas radniece daktare Lolija Lauce, piebilstot, ka Rēzija savu izsūtījuma laiku pavadījusi vairākos lāģeros, no kuriem galvenais bijis mašīnbūves rūpnīca Magadanas apgabalā. Pēc soda izciešanas Rēzija Magadanā apprecējusies ar Arnoldu Jāņkalnu, un sešdesmito gadu sākumā atgriezušies abi Rīgā. Vīrs nu jau aizgājis mūžībā.

Rēzijas un Arnolda laulībā dzimusi meita Daina.

Rēzija Lauce ar vīru
Arnoldu Jāņkalnu

Lonija Kurpniece iesvētībās 1947.g.

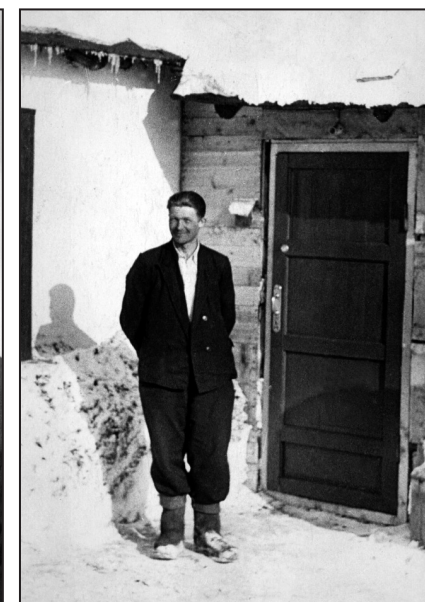
Lonija Kurpniece 1944.g

Anna Prindule un Lūcija Sāgameža

Lonija Kurpniece 1982.g.

Zigmunds Augstkalns Kolimā

Lonija Kurpniece ar skolasbiedrēm 2. Rindā 1. no kreisās 1942.g.

Dzimtenes sili no kr.1. – Zigmunds Augstkalns,
2. – Visvaldis Plotnieks, 3 – Ēriks Egle, 4. – nezināms no Cēsīm

Dzimtenes sili no labās Lonija Kurpniece, Aina Lāce

Dzimtenes sili Magadanā siltumnīcās 1954.g.

Dzimtenes sili Magadanā 1955.g.

Dzimtenes sili Madagana 1955.g. – atbrīvošanas laiks

VIJAAUGSTKALNE

Mana dzimšanas vieta vairs nepieder Latvijai. Mēs ar brāli esam dzimuši Abrenes apriņķī Purvmalas pagasta „Rītupē”. Brālis dzimis 1928.gadā, es 1933. gadā. Tēvs strādāja par robežsargu, māte rūpējās par mums. 1934.gadā tēvu pārcēla darbā uz Viļakas apriņķi Upmalas pagastu Radovā. Šeit robeža tanī laikā gāja pa Vjadas upi. Manas pirmās bērnības atmiņas saistās ar to. Iedams pārbaudīt robežu, tēvs reizēm ņēma līdzī arī mani. Viņš Vjadas upē ar spinningu zvejoja lielas līdakas, es pa upmalu plūcu puķītes un ķēru taurenīšus. Krievijas pusē atceros pelēkus lidzenumus, neapartus laukus, pa kuriem dažreiz tālumā varēja redzēt kustamies pelēkus stāvus.

1938.gadā vecāki pārcēlās ar dzīvi uz Valkas apriņķi, Bejas pagastu. Skolā sāku mācīties 1940.gadā.

1942. gadā mūsu ciemā ienāca Vāciešu armijas daļas. Mūsu mājās uz dzīvi apmetās 3 vācu virsnieki, pārējie karavīri izvietojās kaimiņu mājās. Vācu virsnieki man palikuši atmiņā kā ļoti klusi, inteligenti cilvēki. Ļoti labprāt viņi sarunājās un jokojās ar bērniem.

1943. gada vasarā mūsmājas pagalmā kādu dienu ienāca 2 vācu kareivji, kuri veda vienu krievu gūstekni. Viņi prasīja ēst. Mammai pašreiz bija izvārīta zirņu zupa. Viņa ielēja katram šķīvī zupu, ielika pa gabaliņam gaļu. Visi trīs apsēdās pie galda. Vācu kareivji mierīgi iztukšoja savus šķīvjus. Krievu gūsteknis vispirms no šķīvja ar pirkstiem izņēma gaļas gabalu, satina to papīrā un iebāza sev kabatā, pēc tam turpināja ēst zupu. Manas bērna acis tādu uzvešanos pie galda redzēja pirmo reizi. Atceros pēc tam mamma vārdus: „Iesim visi kaut ar dakšām uz fronti un nelaidīsim krievus savā zemē!”

1943. gada novembrī piedzima mazā māsa, Ligita.

1944. gada pavasarī reiz pie mums ienāca jauns vācu kareivis, kurš nedaudz prata runāt arī latviski. Toreiz jau vācieši atkāpās, daudzi bija devušies bēgļu gaitās. Šis vācu kareivis teica: „Neejiet nekur prom no savām mājām! Mēs ejam atpakaļ uz savu dzimteni, bet kurp Jūs iesiet?” Domāju, ka šai sarunai bija liela nozīme, kāpēc vecāki neaizbrauca nekur un palika savās mājās, līdz uguns aprija visu un pāri no mūsmājām palika tikai mūra pamati un dzīvojamās mājas skurstenis...

1944. gada rudenī skolas gaitas atsākās jau Padomju varas gādībā, un

tūlīt jau 4.klasē mums sāka mācīt Krievijas vēsturi un ģeogrāfiju, kaut gan par Latviju vēl nebijām mācījušies nevienu stundu. Tika atzīmēti un svinēti mums svešie un nesaprotamie Lielās Oktobra Sociālistiskās revolūcijas un Maija svētki, toties par mūsu Ziemassvētkiem un Lieldienām nedrīkstējām pat ieminēties. Un tā četrus gadus pēc kārtas mācījāmies PSRS vēsturi un ģeogrāfiju, līdz pat 7-gadīgās skolas beigšanai.

Vecāku saimniecībai uzliktās labības un piena nodevas ar katru gadu tika paaugstinātas, dzīvot kļuva arvien grūtāk. 1946. gadā dzīvojām Mālpupes pagasta „Kopmaņos”, tēva mājās, kuras kara vētras nebija noslaucījušas. Kaimiņos dzīvoja viena pati saimiece Balode Zelma. Ar algota laukstrādnieka palīdzību viņa apsaimniekoja savu zemīti, bet rudenī, kad nevarēja nokārtot uzliktās valsts nodevas, mājās atbrauca Padomju varas pārstāvji ar smagajām automašīnām, izslaucīja tukšu klēti un visu aizveda. Saimnieci pašu ielika cietumā par kaitniecību. Pēc tam gan pēc kāda mēneša viņu atbrīvoja.

Daudz nesaprotama un nepieņemama mana bērna prātam notika apkārtējā dzīvē jaunās varas laikā.

Izeju lielajā dzīvē

1947. gadā beidzu Mālpupes (tagad Malienas) 7. gadīgo pamatskolu un rudenī sāku mācīties Alūksnes vidusskolas 8. klasē. Tanī laikā Alūksnē darbojās jaunatnes pagrīdes organizācija „Dzimtenes sili”, kuras vadītājs bija mans brālis - Augstkalns Zigmunds. Tā kā pret Padomju varu nekādas simpātijas neizjutu, arī es iesaistījos šajā organizācijā. Vispirms man vajadzēja parakstīt solījumu, ka nekad un nevienam neizpaudivu to, kas man zināms un visus spēkus atdošu cīņai pret Padomju varu, cīņai par savas Latvijas brīvību. Solījumu parakstīt man deva Egle Ēriks un mans brālis. Zem solījuma parakstījos ar segvārdu - Ausma. Organizācijā tikām sadalīti pa 3 cilvēkiem grupā. Manā grupā bija vēl Kļaviņš Leo un Kļaviņa Margrieta. Katru mēnesi sapulcējās kopā grupu vadītāji, lai pārrunātu, kas un kā veicams turpmāk. Sajās sanāksmēs iepazīnu Visvaldi Plotnieku un Ludi Egli. Vienojāmies, ka izdosim savu žurnālu „Liesma”. Meži tanī laikā bija pilni ar partizāniem. Viņiem bija nepieciešama dažāda veida palīdzība. Vidusskolā Sarkanā Krusta pulciņa priekšsēdētājs bija Ludis Egle. Viņam bija iespēja sagādāt šo to

no pārsienamā materiāla un medikamentiem. Mans brālis (Zigmunds Augstkalns) strādāja Alūksnes sakaru nodaļā par šķirotāju. Viņa rokās nonāca daudzas „čekai” adresētās vēstules, kuras tālāk tika nodotas partizāniem. Šīs vēstules parasti bija anonīmas, rakstītas ar drukas burtiem un saturs visām gandrīz vienāds - ziņojumi, kur un kādi cilvēki uztur sakarus ar partizāniem, pabalsta tos. Droši varu teikt, ka šīs adresātu nesasniegušās vēstules izglāba ne vienu vien latviešu ģimeni no Golgātas ceļa. Ja kādam bija iespējams, tas sagādāja zeķu vai cimdu pāri „mežiniekiem”. Mums bija uzdots sniegt informāciju par to, kā, kad, ar kādu apsardzi tiek pārvesti apcietinātie cilvēki no Alūksnes cietuma uz dzelzceļa staciju. Pastaigājoties pa pilsētu, cik iespējams, likvidējām vai arī sabojājām Padomju varas ziņojumus. Rakstus žurnālam rakstījām paši. Tā kā mums rakstāmmašīnas nebija, materiālu rokraksti tika nogādāti mežā pie partizāniem, kur tika nodrukāti. Vēlāk nodrukātos žurnālus devām lasīt uzticamiem cilvēkiem, par kuriem nebija jābaidās, ka viņi mūs nodos. Žurnāls palīdzēja mums iesaistīt organizācijā jaunus biedrus. Visvaldis Plotnieks žurnāla turpinājumos apgaismoja un iztīrāja katru PSRS Konstitūcijas pantu. Ar vienu no pirmajiem žurnāla numuriem Ludis Egle aizgāja pie toreizējās vidusskolas latviešu valodas skolotājas Pelēces, lai dzirdētu viņas domas par mūsu žurnālu. Vai tāds vispār vajadzīgs? Tas, protams, bija risks. Paldies Jums Skolotāja, par to, ka Jūs neteicāt neko! Jums jau toreiz droši vien bija skaidrs, ar ko beigsies visa mūsu darbošanās.

1948.gada februārī vai martā saņēmām satraucošu ziņu - mežos bijusi sarīkota tā sauktā „ķemmēšana”, partizāniem vajadzējis steigā atstāt bunkuru un, „čekas” rokās nonāca mūsu rokraksti. Bet tā kā šajos materiālos nekur nebija minēta ne vieta, ne laiks, ne arī neviens īstais vārds, tad mēs palikām neatklāti un varējām darboties vēl vairāk kā gadu.

Mana pirmā iepazīšanās ar „čeku”

1948.gada rudenī mācījās Alūksnes vidusskolas 9. klasē un dzīvoju Tālavas ielā 18, vienā istabiņā ar klasesbiedreni Jēkabsoni Dzidru, kuras tēvam piederēja šī māja. Vēl šinī mājā dzīvoja veca tantiņa - Svārte, kuras vārdu neatceros. Kādā rudens rītā, kad laukā vēl valdīja melna tumsa, aiz loga atskanēja šāvieni troksnis, mūsu istabiņā ienāca bruņoti

vīri un paziņoja, ka uz skolu šodien nevarēsim iet. Bruņotie vīri - 3 vai 4 - mūs nepameta vienas ne uz mirkli, sarunāties mums neļāva. Uz pusdienlaiku mūs visas 3 mājas iemītnieces 8 bruņotu vīru ielēnkumā aizveda uz Alūksnes „čeku”. Ievietoja vienā istabā, pie durvīm palika sargs ar šauteni. Istabai bija tikai 4 sienas, griesti, grīda. Sākumā, nezinu, cik ilgi, visas stāvējām atspiedušās pret sienu kājās. Kad bijām jau par daudz nogurušas, apsēdāmies uz grīdas. Uzzinājām, ka nošauts esot vecās tantiņas dēls Ojārs Svārte, kurš slēpies par to, ka 18.novembrī pirms diviem gadiem uzvilkuši Sarkanbaltsarkano karogu. Vairākas reizes dienā un visbiežāk - naktīs, mūs sauca uz pratināšanu un mēģināja mums pierādīt, ka mēs zinājām, ka Ojārs Svārte slēpjas pie mātes. Trīs dienas un naktis pavadījām uz grīdas. Ne ēst, ne dzert mums nedeva, tikai izmeklētājs neatlaidīgi centās ieskaidrot, lai pasakām, ka zinājām par Ojāra slēpšanos pie mātes, un mūs tūlīt atlaidīs mājās. Kad tas neizdevās, piektajā dienā mani ar klases biedreni, atlaida mājās. Ojāra māte palika tur. Vai viņa atgriezās, nezinu pateikt. Pirms atsvabināšanas, lika parakstīties, ka nevienam nestāstīsim, ko mums šeit prasīja, kā izturējās pret mums.

Tālā ceļa sākums

Bija 1949.gada 15.februāris. Manā 9. a klasē notika otrā stunda, angļu valoda. Pēkšņi ienāca skolas komsargs - Mintāls - piegāja pie skolotājas, kaut ko klusi viņai pateica, pēc tam uzaicināja mani sekot viņam. Palika mana burtnīca un grāmata uz sola atvērtas... Koridorā stāvēja svešs vīrietis, privātā, melnā ādas mētelī un sacīja: „Mums nepieciešams aprunāties. Jums jānāk man līdzi!” Eju uz garderobi apģērbties, viņš seko man pa pēdām. Pa nakti uzsnigusi svaiga, balta sniega kārtiņa. Tā mīksti gurst zem mūsu soļiem. Tanī brīdī es to nezinu, ka šis ir mans atvadu gājienš manai Jauno dienu zemei”, manai jaunībai... Un atkal es esmu atvesta Alūksnes „čekas” mājā, tikai šoreiz citā istabā, un esmu viena, pie durvīm atkal sargs ar šauteni. Vienā istabas stūrī ir krēsls, uz tā sēžu, kā man liekas, veselu mūžību. Domāju, ka esmu izsaukta atkal Ojāra Svārtes lietā. Piektā stunda mums todien bija fizikultūra, kura man bija pati mīļākā stunda. Tik ļoti gribējās paspēt tikt atpakaļ uz to. Tikai kad ieradās formā tērpiņš čekists ar tulku, sāka prasnāt par mūsu organizāciju „Dzimtenes sili”, nolika uz galda manus trīs uzrakstītos

dzejoļus žurnālam „Liesma”, sapratu, ka šoreiz ceļa atpakaļ nebūs. Pratinātājiem viss bija lieliski zināms, pat labāk kā man, atlika tikai pateikt - jā. Lietiskais pierādījums - mani trīs rokrakstā rakstītie dzejoļi. Laukā jau melna tumsa, kad divi šauteņoti vīri aizveda mani uz Alūksnes cietumu, iestūma tumšā, aukstā, tukšā telpā. Gulēt nav iespējams, salst, arī bail. Izstieptām rokām, ar taustes palīdzību, konstatēju, ka telpa samērā liela, apmēram 4x6 metri. Vienā stūrī koka mucīņa, 2/3 aizņem dēļu grīdas paaugstinājums. Vingroju, kustos, kad kļūst silti, apguļos uz dēļu grīdas, un tā sagaidu ritu ar gaismu. Tad ierodas dežurants un uzved mani uz otro stāvu. Istabā šeit tāda pati, tikai te ir silts, un es noguļu visu dienu. Ēšana un dzeršana nav ne prātā. Tā paiet vēl viena diena un nakts. Nākošā rītā atveras durvis un dežurants liek sekot viņam. Telpā, kur mani iaved, jau stāv Lonija Kurpniece, Aina Lāce, Leo Kļaviņš un kāds man nepazīstams pavecāks vīrs. Sargi ar šautenēm liek mums sekot, iesēdina visus ar brezentu pārvilkta „kozļikā” un braucam. Mūsu ceļojums beidzas Rīgā, Stabu ielā. Kad mašīna apstājas un pavēl izkāpt, kājas notirpušas, tikko nenogāžos. Uzved mūs piektajā stāvā, pieraksta sīkas ziņas par katru, tad atkal kāpjam lejā uz pagraba stāvu. Te iegrūž mani telpā, kas atgādina viendurvju drēbju skapi. Te iespējams tikai stāvēt vai sēdēt uz plauktiņa kaut kā. Mani pārņem šausmas! Vai te vajadzēs ilgi palikt? Nezinu pēc cik ilga laika, taču durvis atkal atveras, šoreiz iznākt pavēl sieviešu kārtas būtne čekistu formā un pavēl izģērbties, izvelk visas ieveramās gumijas apģērbam, nogriež visas metāla pogas, izvelk kurpēm šņores, iztausta katru drēbju vilīti. Stāvu, brīnos un neko nesaprotu, kāpēc to dara? Pēc tam ved mani liču-loču pa pagraba koridoriem, līdz ielaiž kādā telpā apm. 2-3 metri. Te ir gaišs, pie griestiem deg elektriskā spuldzīte, uz koka dēļu lāviņas sēd pusmūža sieviete. Viņa mani sagaida ar smaidu un aicina atģērbties. Iepazīstamies. Elza Kurpniece - viņi veselā grupa gribējuši izbraukt uz Zviedriju. Notverti pēdējā mirklī Jūrmalā. Pastāstu īsumā par sevi, tad durvis tiek atslēgtas un mūs aicina uz mazgājamo telpu. Pēc četrām bezūdens dienām beidzot varu nomazgāt rokas un seju! Arī vakariņas šeit dod - ne īsti zupa, ne biezputra, bet kaut kas vidējs. Nakti pavadām divatā. Otrā dienā mūsu istabā - kamerā ievieto vēl trīs apcietinātās - Veltu Krūzi no Zemgales, vienu jaunu meiteni, ja atmiņa neviļ - Jezupati Zelču, un vecu tantiņu Ločmeli - abas no Latgales.

Pa dienu visas sēdam uz grīdas. Jāsēd ar seju pret durvīm, lai sargs pa „actiņu” varētu redzēt sejas, ne snaust, ne gulēt dienā nedrīkst. Pratināšanas notiek naktī. Mūsu kamerai nav neviena loga, par dienas un nakts maiņu orientējamies pēc notikumiem koridorā - diena sākas ar spalgu piesitienu pie kameras durvīm un saucienu „podjom!”, beidzas ar klaudzienu un saucienu „otboj!”.

Rītos ar dzelzi apkaltajās durvīs atveras lodziņš, un katra saņemam krūzīti rūgtas tējas un gabalu rupjmaizes, pusdienās un vakaros bleķa bļodiņu ar kaut ko līdzīgu zupai. Kamerā nav ne krāsns, ne centrālapkures baterijas, ne vismazākā lodziņa, nedz arī jebkādas ventilācijas, taču vienmēr valda neciešams karstums. Dienu un nakti pavadām izģērbušās un arī tad mirkstam vienos sviedros. Uz divām 0,5 metri platām koka lāviņām 5 cilvēkiem sagulēt nav iespējams, tāpēc guļam šķērsām - vakarā visas apguļamies uz viena sāna, naktī, kad tas nospiests, ceļamies visas augšā un griežamies uz otra sāna. Pratināšanas notiek tikai naktīs. Ja kādu naktī izsauc uz pratināšanu, tad pārējām šinī naktī vieglāka gulēšana, par ko gan nekad neviena nepriecājāmies...

Pa kārtai visas tikām dienā izsauktas, vestas pa gariem pagraba gaitenīem uz kādu telpu, kur vienu pirkstu pēc otra nosmērēja ar kaut ko melnu un pēc tam tika tie uzspiesti baltai papīra lapai. Ik pēc 10 dienām laida uz pirti mazgāties - pa atvēlēto laiku un ar „uzdāvāto” ziepju gabaliņu gan varēja izmazgāt labi ja galvu. Tā gāja dienas bez saules gaismas, nakts tumsas, bez gabaliņa debess un zemes. Tad beidzās izmeklēšana un tiku pārvesta uz Rīgas Centrālcietumu. Man nācās šeit pavadīt nepilnus trīs mēnešus.

RCC - Rīgas Centrālcietums

Uz RCC mūs veda četrkantīgās mašīnās, kuru sānus rotāja uzraksti „Maize”. Mēs, ieslodzītie, šīs mašīnas saucām par „Melnajam bērtām, kuras pārvadāja „dzīvu gaļu”. Ierodoties RCC, vispirms mums lika uzrakstīt uz papīra: „Ierados RCC” - sekoja attiecīgs datums un paraksts. „Ierados” un nevis „Atveda”. Tiku ievietota sieviešu korpusā 21.kamerā. Atšķirībā no Stabu ielas pagraba, šī kamera atradās trešajā stāvā un vienu tās sienu - ārējo - „rotāja” četrkantīgs restots lodziņš, kurš gan atradās krietni augstu, gandrīz pie griestiem un pa to varēja redzēt tikai pavisam mazu gabaliņu debess. Taču tas bija pietiekami, lai dienu varētu pavadīt

bez elektrības. Kamerā priekšā jau atradās četras ieslodzītās. Katru dienu mūs veda uz pastaigu. Cietuma pagalmā ar augstu dēļu žogu norobežotā četrkantīgā laukumīnā varējām pastaigāties 10 minūtes. Un tā šis ar akmeņogļu izdedžiem noklātais pastaigas laukumiņš - apm. 6x6 m - mana mūža sešpadsmitajā un septiņpadsmitajā gadā bija vienīgā saite ar ārpusauli ikdienā - pārējās diennakts stundas aizritēja pelēkajās cietuma sienās. Cik bieži vasarās radās vēlēšanās, kaut uz brīdi varētu atsēsties vai atgulties zaļā zālītē, just tās maigo pieskārienu! Kaut varētu turēt rokā pašuniecīgāko jaunu ziediņu! Zem kājām šķirkstēja tikai melnie akmeņogļu izdedži... Taču arī tajos reizēm laimējās atrast kaut ko ļoti, ļoti vērtīgu - mazu mazitiņu stikla gabaliņu. Ar tā palīdzību lielāku zivs asaku varēja noasināt un nogludināt, tā ka iznāca kaut kas līdzīgs adatai. Zivju asaku, dažāda izmēra, mums netrūka, jo katru dienu pusdienās tika pasniegta kāpostu zupa vārīta ar siļķēm visā to pilnībā - galvas, asakas, zarnas. Starp mīkstajām siļķu asakām reizēm gadījās arī cietas, pārsnas asakas. Tās tad pēc attiecīgas apstrādes ar stikliņu tika pārvērstas par adatām. Caurumiņu actiņai izurbinājām ar isto metāla adatiņu, kuru reizi 10 dienās mums uz stundu iedeva, lai varētu sašūt kādu izirušu apģērba gabalam vili vai piešūt iztrūkušu pogu. Šīs asaku adatiņas mums ļoti, ļoti palīdzēja vadīt bezgala garās, vienmuļās dienas - strādājām rokdarbus, izšuvām izvilkuma darba tehnikā mazas sedziņas, audām arī prievītes. Tā kā es skaitījos „maloļetka”, tad man deva 200 gramus baltmaizi un pārējos 400 gramus rupjmaizi. Reizi mēnesī varējām saņemt pienesumus no piederīgajiem. Tā ritēja dienas, līdzīgas viena otrai kā ūdens lāses.

Aprīļa mēneša beigās kādā dienā sargs mani izsauca un lika sekot. Aizveda uz blakus esošo korpusu, kur kādā telpā jau bija visi mūsu grupas dalībnieki - 12 cilvēki. Vairākus no viņiem es nepazinu un redzēju pirmo reizi. Augsts „biedrs” paziņoja, ka mūsu lieta esot izmeklēta, nobeigta un tiesa būšot 30.maijā. Gari un pamatīgi izklāstīja, ko katrs no mums noziedies. Klausījos un brīnījos, nekad nebūtu ticējusi, ka es Padomju varai varu būt tik bīstama. Pienāca tiesas diena. Tā kā manai kurpei, kas bija kājās, kad mani apcietināja, bija atlīmējusies zole, gāju basām kājām. No RCC, tomēr mani tā neizlaida, iedeva brezenta šņorzābakus. Iesēdināja „Melnajā bertā”, nodalījumā, apmēram kā viendurvju skapī. Kad mašīna apstājās un lika izkāpt, izrādījās, ka bez manis vēl bija

atvesti pieci mūsu grupas dalībnieki.

Desmit sargu pavadībā ar vaļējiem durkļiem kāpām pa trepēm uz 3.stāvu. Te lielā telpā, ar sētu norobežotā laukumīnā jau sēdēja priekšā seši mūsējie. Pie manis tūlīņ pienāca kāda sieviete un prasīja, vai man advokātu vajadzēsot. Biju dzirdējusi, ka par advokātu ir jāmaksā nauda - tās, protams, man nebija, arī vecākiem mājās ar naudu bija trūcīgi - atbildēju, ka man advokātu nevajag.

Tiesāja mūs trīs dienas. Sīki izprašāja, kāpēc nav patikusi Padomju vara? Atbildējām visi droši, bez sevišķiem paskaidrojumiem. Neviens neko nenožēlojām. Katrs palikām pie savas pārliecības. Tiesātāji - advokāti, tiesas piesēdētāji atzina mūs par galīgi atpalikušiem pilsoņiem, kuriem neesot nekādas saprašanas par sabiedrības attīstības likumsakarībām, par padomju valsts humānajiem likumiem. No mūsu - tiesājamo puses - Egles Ēriks atbildēja, ka tas tad ir tikai padomju skolas nopelns.

Neņemot vērā to, ka es atteicos no advokāta, tas netraucēja viņam „aizstāvēt” arī mani un tas deva tiesības ierasties tiesu izpildītājam pie vecākiem un pieprasīt maksu par bērna aizstāvību (paņemt divas aitas un teļu). 1949.gadā 1.jūnijā visiem uz rokas izsniedza tiesas spriedumus. Deviņiem no mūsējiem piesprieda 25 (divdesmit piecus) gadus apcietinājumā. Plus 5 (piecus) gadus bez tiesībām, tas toreiz bija augstākais soda mērs. Trijiem - man, Kļaviņai Margrietai un Leonam piesprieda 10 (desmit) gadus apcietinājumā. Kriminālkodeksa pants visiem viens 58.- l.a; 58.-11.- Pēc sprieduma saņemšanas, sasēdināja visus kopā „Melnajā bertā” un nogādāja atpakaļ RCC. Braucot visi kopā sākām dziedāt „Še kur ligo priežu meži”, taču automāta stobrs aizrestotajā lodziņā un uzblāviens „Molčaķ! Budu strļaķ!” lika mums apklust. RCC mani un Kļaviņu Margrietu ievietoja 10-gadnieku kamerā, Kurpnieci Loniju un Lāci Ainu aiz sienas 25- gadnieku kamerā.

Tagad bija atļauts saņemt pienesumus no piederīgajiem vienu reizi mēnesī. Satikties ar piederīgiem- caur divkārtīgiem režģiem, kuriem pa vidu „maršēja” uzraugs-piecpadsmit minūtes. Vienu reizi mēnesī mainīja grāmatas. Vienu reizi 10 dienās veda uz pirti, divas reizes dienā laida uz tualetes telpu. Naktīs 10-gadniekiem bija jāiet darbā uz RCC- virtuvi tīrīt kartupeļus, mazgāt katlus. Vienreiz atteicāmies, tad visas salika cietuma karcerī. Tas bija vēl grūtāk, nekā darboties virtuvē. Rudens

pusē - augustā vai septembrī - aizsūtīja projām uz „plašo dzimteni” Loniju, Ainu un Margrietu. No mūsējām paliku es viena, jo mazgadīgos - kāda toreiz biju - pēc viņu likumiem sūtīja prom no RCC tikai pēc 17 gadu sasniegšanas. Pēc tam mani ievietoja mazajā 21. kamerā kopā ar divām mazgadīgajām - Dzidru Bagāto un Gaidu Aditāju. Kā ceturtā pie mums tika ievietota viena krimināliste, kā papildus uzraudze, ziņotāja. Divas reizes nosūdzēja mani par rokdarbu strādāšanu. Dabūju sodu - 5 diennaktis. Katru reizi sēdēju viena, cietuma pagrabā, aukstā karcerī. Noliegts bija saņemt pienesumus, satikšanos. Ēdiens - dienā krūzīte melnas, rūgtas tējas un 200 grammi rupjmaize.

1950.gada augustā - mūs visas mazgadīgās aizsūtīja uz tuvākajiem lāģeriem, aiz Maskavas apmēram 500 km, Mordovijas autonomā republikā. Aizveda mūs ar vilcienu, šoreiz ne lopu vagonos, bet parastajos līdz Maskavas pārsūtāmajam punktam. Tur pabijām tikai dažas dienas. Tad vizināja tālāk ar Maskavas - Sažanskas vilcienu līdz stacijai Poļma.

Izsūtījumā

Visas ievietoja aiz divkārtīga drāšu žoga apjotā laukumā, katrā stūrī sargkareivis ar šaujamo plecā. Stingri pārbaudīja visām drēbju vilītes, kabatas. Tad ievietoja guļbūvēs celtās koka barakās, divstāvēgas nāras - gultas, katrai četri dēļi gulēšanai.

Otrā rītā sūtīja visas darbā. Bija septembra mēnesis - gājām novākt ražu. Sastādīja kolonā pa sešām, abās pusēs sargi ar šautenēm un suņiem. Pa ceļam līdz darba laukam satikām vairākus skolnieciņus, ļoti trūcīgi ģērbtus, basām kājām, grāmatas drēbes maisiņos. Pa ceļam vienā pusē nelielas koka mājiņas, visas vienkārtīgas, nezāles aizaugušas līdz pat palodzēm. Neviena kociņa, neviena krūmiņa. Brīvi apkārt staigāja dažas kaziņas un izkāmejusi sivēntiņi. Tāda tad lūk tā bagātā Krievzeme!

Izgājām cauri „ciematam - vai pilsētai”, tad vēl aiz meža strēles nokļuvām savā darba vietā - vienā pusē celiņam - nepārredzams burkānu lauks, otrā pusē - kartupeļu lauks. Visos lauku stūros - sargi ar šautenēm!!! Vienīgie darba rīki - lāpstas! Viena ar lāpstu izcēlām no zemes, otra lasījām un bērām kaudzītē. Taču raža bija varena!!! Tādus burkānus Latvijā reti savā saimniecībā varējām izaudzināt. Arī kartupeļi

bija vareni, visi lieli, skaisti, gludi!!! Nekur neredzējām nevienu vietējo iedzīvotāju strādājam savā lauciņā. Pusdienās atveda uz lauku lielos katlos kaut ko līdzīgu zupai un pusvārītu - pašķidru biežputru. Maizīti - 600 gramus izsniedza jau no rīta. Badā nebijām. Burkānus ēdām cik spējām. Vakarā pēc darba atļāva paņemt līdz 1-2 tie gan tika piešķirti vecajām tantiņām, kuras nespēja iet darbā. Pa ceļam uz lāģeri parasti ceļmalās stāvēja bērni un jau gaidīja mūsu gājienu. Nometām arī viņiem kādus burkānus. Kā viņi metās tiem virsū, cenzdamies katrs tikt pirmais! Skumji bija to redzēt...

Ražu bijām novākušas un nākošā rītā katru ar savu drēbju maisiņu sēdināja Poļmas stacijā šaursliežu dzelzceļa atzarojumā, kurš veda mūs uz tālāku darba vietu. Mūsu jaunā adrese kļuva Mordovskaja ACCP, stacija Poļma, n/o Javas n/ja LK 385/6.

Tas bija sieviešu lāģeris ar vismaz 2000 iemītniecēm, visdažādāko tautību pārstāvēm.

Lāģera teritorija bija sadalīta divās daļās: darba zona, kur strādāja lielākā daļa notiesāto - 12 šūšanas cehi, katrā cehā 33 šuvējas, vesels pulks vēl darbinieču - materiālu padevējas, piensējas, diegu savācējas, brāķētājas, uzskaitvedes, brāķu labotājas. Fabrika šuva padomju armijai apakšveļu, strādājām divās maiņās. Dienas maiņa no 8.00-20.00, nakts maiņa no 20.00-8.00 rītā. Vienā maiņā viens konveijers pašuva 1063 kreklus, bikšu šuvējiem vajadzēja vienā maiņā pašūt 973 bikses. Šuvējām bija stingri noteiktas normas. Ja normu kāda neizpildīja, tika samazināta maizes deva. Ja normu pārpildīja, tad maizes deva bija lielāka - pat līdz 1 kg. Man laimējās ierasties laikā, kad bija šūšanas fabrikā nepieciešami šujmašīnu apkalpotāji - siksnotāji. Mūs vispirms apmācīja divus mēnešus, tad „nolikām” eksāmenu un sākām strādāt vispirms par siksnotājām, pēc tam par mehāniķēm. Normas mums nekādas nebija noteiktas, bet vajadzēja gādāt, lai visas 33 šujmašīnas ar savām 66 siksnām (kuras trūka visai bieži) vienmēr būtu darba kārtībā. Mašīnas vajadzēja eļļot četras reizes katrā maiņā.

Tā ritēja mana dzīve trīs gadus, bez nevienas brīvdienas un bez atvaļinājumiem. Gadā drīkstējām rakstīt divas vēstules krievu valodā, kuras vispirms tika stingri pārbaudītas. Sūtījumus paciņas no piederīgajiem varējām saņemt vienu rīzi mēnesī. Pēc paciņas saņemšanas, jāatbild bija ar 7 vārdiem: ”Dorogije rogiķeļi! Posilku

nolučila nolnostju! Blagodarju, celuju, Vija.” Ja kaut viens vārds bija vairāk, atklātnīte tika atgriezta. Dažus - 2 vai 3 gadus tikām sanumurētas. Uz muguras liels numurs, uz sāniem mazāks. Es biju A-744. Driķstējām staigāt tikai vadības izdotajās drēbēs. Kājās 40 izmēra kirzas šnorzābaki, tādi paši, kādi krievu armijas karavīriem. Mugurā vates pufaikas un no maisu auduma šūtas melnas kleitas. Savējās drēbes bija jānodod glabātuvē. Baroja - brokastīs un vakariņās biežputra, tāda, kas list laukā no ēdamkarotes, pusdienās kāpostu zupa vārīta ar visām „bagātībām”, kas pieder zivīm - galvas, asakas, zarnas... un tā tas ilga trīs gadus... Periodiski trīs reizes dienā - kukurūzas, prosas, auzu pārslu, miežu putraimu zupa - un ūdenī vārīta ūdeņaina biežputra. Maize - „ķieģelītis”, melns, 600 grami...

Tikai pēc „Tētiņa Staļina” nāves, stāvoklis krasi izmainījās. Uz vietas, lēģerī atbrauca Mordovijas AR tiesa un sāka skatīt otrreiz cauri lietas visām, kas bijām tiesātas kā nepilngadīgas un bijām atstrādājušas pusi no piespriedē soda, sāka maksāt arī ikmēneša algu. Man tā bija trīs rubļi. Vietējā veikalā iznāca ‘ķieģelītis’ baltmaizes un 0,5 litri burciņa ābolu ievārījuma. Tā kā man jau bija „nokāpots” 5,5 gadi, tad es iekļuvu jau pirmajā caurskatē un jau 1954.gada rudenī varēju atgriezties Latvijā.

Pa maniem prombūtnes gadiem Latvijā bija „uzradušies” kolhozi un pilsētā darbu man sākumā atteicās dot, jo dzīves vieta pēc atgriešanās no lāģera bija norādīta pie vecākiem, kuri nu bija kolhoznieki. Tikai ar labu ļaužu atbalstu pieņēma darbā šūšanas artelī.

...un tā manas dzīves jaunības posms - no 16 gadiem līdz 21,5 gadam, kad deniņos jau sirmums rotājās, bija noslēdzies. Biju atgriezies Latvijā. Iestājos Alūksnes strādnieku jaunatnes vidusskolā. Pabeidzu to 1957.gadā. Pēc tam Rīgā I.medicīnas skolu pabeidzu 1959.gadā ar izcilību un iesniedzu dokumentus uz Medicīnas institūtu. Konkursu izturēju, taču uzņemta netiku. 1960. gadā sniedzu atkal dokumentus Medicīnas institūtā uz vakara nodaļu un atkal... šoreiz uzņēma mani uz trīs nedēļām, bet pēc tam paziņoja, ka tā bijusi kļūda (vietas bija vajadzīgas partijas biedriem).

No mūsu „Dzimtenes siliem” esam palikuši vairs tikai - es un Visvaldis Plotnieks (Pededzē). Bezgala žēl, ka pārējiem nebija lemts piedzīvot Atmodas laiku, barikāžu laiku... un redzēt atkal brīvi plīvojam mūsu valsts karogu...

Šobrīd, savu iespēju robežās, palīdzu izaugt saviem mazbērniem, kuri kopā ir jau seši.

Par manu brāli - Zigmunds Augstkalns

Brāli un pārējos organizācijas dalībniekus, cik man zināms, no RCC izsūtīja jau 1949. gada rudenī. Viņiem Krievzemes plašumi tika parādīti dāsnāk. Vispirms pa dzelzceļu pāri Urāliem, garām Baikālam līdz pat galējiem ziemeļaustrumiem PSRS. Pa ceļam šad-tad liekot pastrādāt arī vienā otrā no metnē, arī meža darbos, raktuvēs un akmeņlauztuvēs. Vēstules rakstītas no Irkutskas, Kolimas, Noriļskas, Magadanas, Amūras. Pēdējā adrese 1955. gadā – Magadanskaja obl., Susumanskij rajon, nosjokol Mjaunža, Podgornaja 8.

Vairākās ziemeļu - austrumu no metnēs 1952.g un 1953.g. sākuši streikot. Atteikušies iet darbā. Vairākos lāģeros ievests pat karaspēks ar tankiem. Bijuši arī kritušie un tikai tad, pēc Staļina nāves, arī viņu lietas otrreiz caurskatītas un sodi samazināti. Paši izlaisti no lāģeriem bez atļaujām atgriezties Latvijā.

Brālis atgriezās 1956. gada pavasarī. Sākumā strādāja Mālpupes mežniecībā, pēc tam Alūksnes elektrotīklā, līdz 1961. gada oktobrī traģiskā nāvē gāja bojā demontējot veco elektrolīniju. Vietā, kur tā krustojās ar jauno augstsprieguma līniju, kura, kā vēlāk izrādījās, nebija atslēgta no strāvas, Viņu nosita elektrība.

Par manu māsu - Ligita Elberga (dzimusi Augstkalne)

Viņa bija vienīgais saulstariņš vecākiem tumšajos garajos gados, kad mēs ar lielo brāli plašajā Krievzemē cēlām komunismu. Pēc Malienas septiņgadīgās skolas un Alūksnes vidusskolas beigšanas, viņa atnāca pie manis uz Rīgu. 2 gadus mācījās toreiz profesionālā skolā, pēc tam strādāja pastā. Apprecējās. 1973. gadā 31. maijā piedzima dēliņš - Agrītis. Diemžēl laulība ilga tikai 3 vai 4 gadus un viņa palika viena ar dēliņu. No Alūksnes laika mantojumā līdzī nāca smaga sirdskaite. 1980. gadā gāja uz operāciju un pēc narkozes nepamodās... Agrīti es paņēmu savā ģimenē. Man tad jau bija meita - Ilze dzimusi 1971. gadā un dēls - Juris dzimis 1972. gadā. Daudz mums palīdzēja māsas draudzene no Alūksnes vidusskolas laikiem - Daiga Silerova, tagad Samohvalova.

Tagad Agris dzīvo Alūksnē, audzina trīs bērnos, kuri mani visi sauc par vecmāmiņu. Ceru, ka viens no viņiem, - Īrisa, Raimonds vai Mārcis – kādreiz nākotnē saimniekos savā senču zemē Malienas pagasta „Kopmaņu” mājās.

Dzimtenes sili no kr.
Vija Augstkalne

Vija Augstkalne Mordovijā

ВЫПИСКА ИЗ ПРИГОВОРА
ИМЕНЕМ СОЮЗА СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК

194 г. 1 июля 1949 г. Военный Трибунал войск МВД Латв. ССР в 3-м открытом судебном заседании в г. Рига, в составе: Председательствующего Розинова, членов Латковского и Равичи при секретаре Гордеева рассмотрел дело № по обвинению АУГСТКАЛНС Вии Оттеды, 1933 года рождения, по ст. 58-1 "а" УК РСФСР. Руководствуясь ст. 319, 320 УПК Военный Трибунал

ПРИГОВОРИЛ:
АУГСТКАЛНС Вии Оттеду на основании ст. 58-1 "а" УК РСФСР лишить свободы в ИТК сроком на 10 лет.

Приговор может быть обжалован в кассационном порядке, в Военный Трибунал войск МВД Латвийского погранохрана в течение 72-х часов с момента вручения осужденному выписки из приговора через Военный Трибунал в МВД СССР.

Выписка верна:
Судебный секретарь Военного Трибунала: *Сергей*

Vijas
Augstkalnes
izraksts no
sprieduma

СССР
МИНИСТЕРСТВО
ЮСТИЦИИ

Аугсткалне
«20» VIII 1954 г.

ВИДОМ НА ЖИТЕЛЬСТВО
ПРИ УТЕРЕ НЕ ВОЗВРАЩАЕТСЯ

СПРАВКА № 0000142

Выдана гражданке (Аугсткалне) Аугсткалне
Вии Оттеды
1933 года рождения, урожен. х. Ритупис
Бринекского у. Латв. ССР
гражданство ссср национальность Латвийка
осужденно в ИТК Вильяма Латв. ССР

«1» июля 1949 по ст.ст. 58-10 УК РСФСР
к лишению свободы на 10 лет, с поражением в правах на 3 года,
имеюще в прошлом судимость

в том, что она отбывала в ИТК Вильяма Латв. ССР в местах заключения по
«20» VIII 1954 г. в ИТК Вильяма Латв. ССР
с применением статьи 18 УК РСФСР в ИТК Вильяма Латв. ССР
в связи с осуждением и поражением в правах в ИТК Вильяма Латв. ССР
Освобожден «20» VIII 1954 г. следует к избранному
месту жительства С. Матена
(город, село, деревня, район, область)
Аукрапекс Р-а, Латв. ССР
по ст. 1-й ИТК Вильяма Латв. ССР
ИТК Вильяма Латв. ССР
ИТК Вильяма Латв. ССР

Аугсткалне Вии Оттеда

Vijas Augstkalnes izziņa par atgriešanos Latvijā

Выдано продовольствие на « 5 » суток с « 10 » 195

Выдано денежное пособие в сумме рублей

Выдано денег на питание в пути, рублей

Выдан билет на проезд до ст. *Дукена ст.*

железной дороги стоимостью рублей или денег на билет в сумме

..... (прписью)

Возвращено личных денег в сумме.....

Подпись начальника отдела (части) *И.И.И.*

Подпись начальника инчасти *И.И.И.*

Подпись освобожденного *И.И.И.*

Дата и подпись лица, производившего выдачу *10.09.50 И.И.И.*

Расписка освобожденного.....

Согласно определению суда от 10.09.50 о свидании в пути и порочении репутации. Итого выдано денег 1000 руб. И.И.И.

Латвия

Pārtika un ceļā izdevumi Vijai Augstkalnei atgriežoties dzimtenē

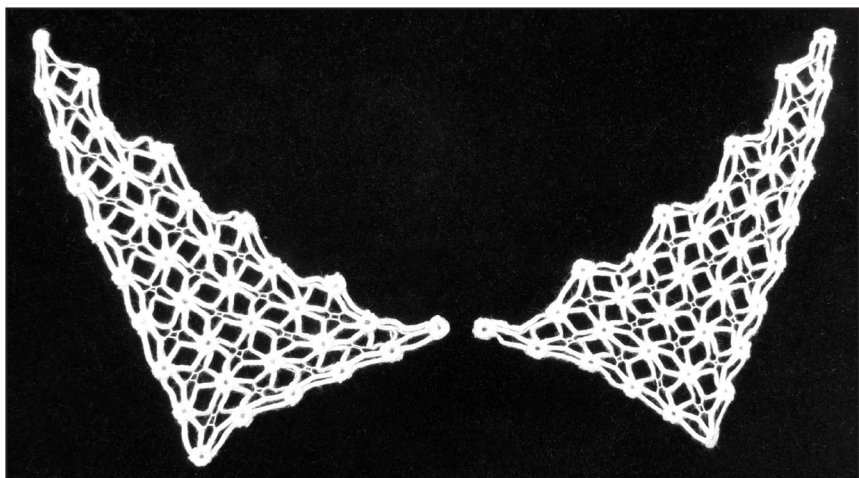
Margarita Kļaviņa un viņas brālis Leons ar piederīgajiem

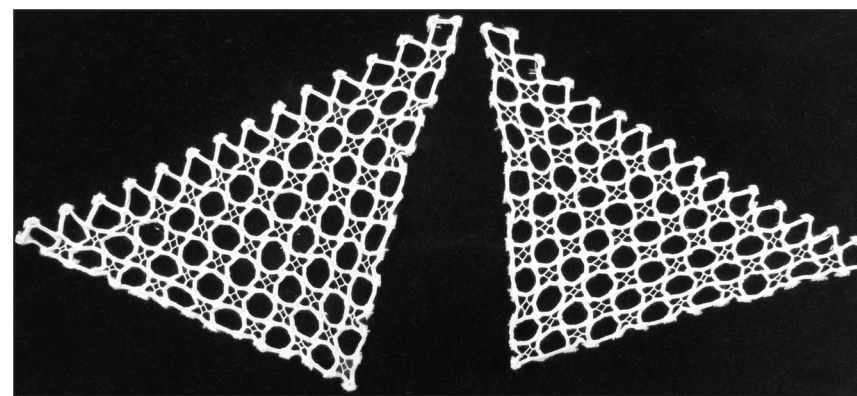
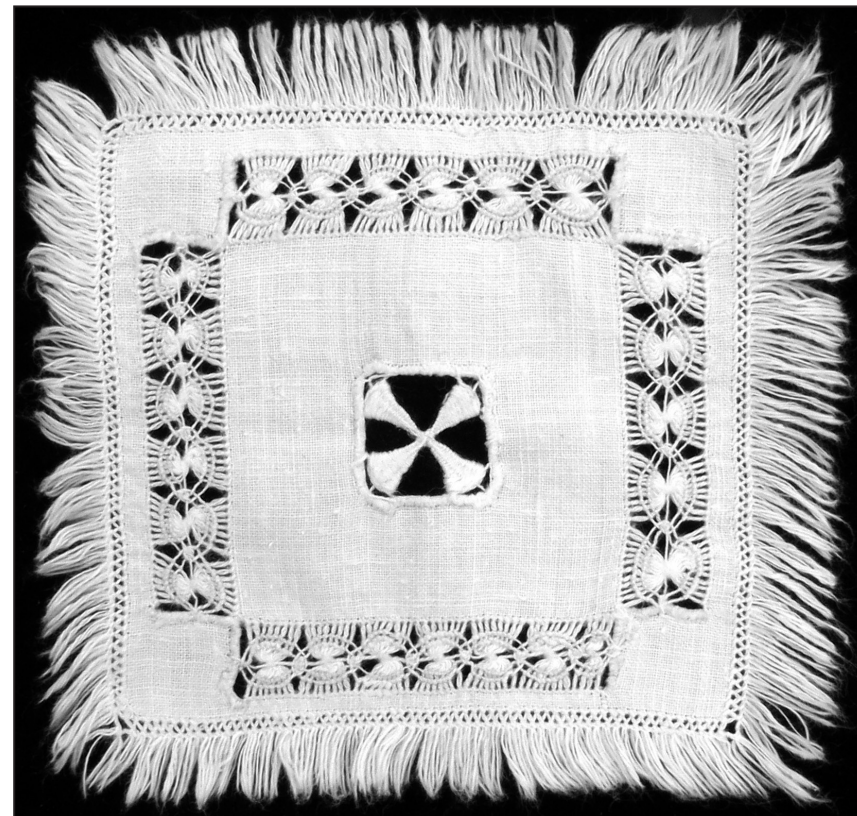
Pēc atbrīvošanas

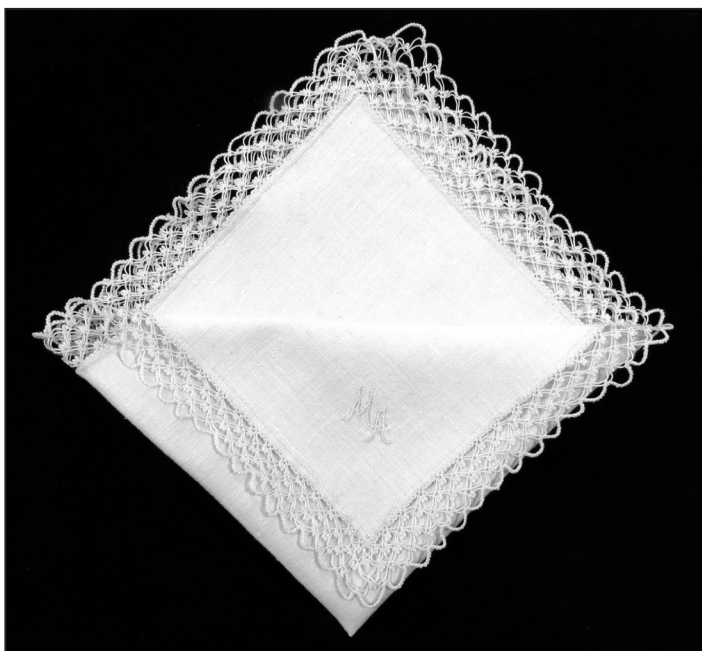
No kr. 5. bijušais Zeltiņu draudzes mācītājs Eduards Grāvītis

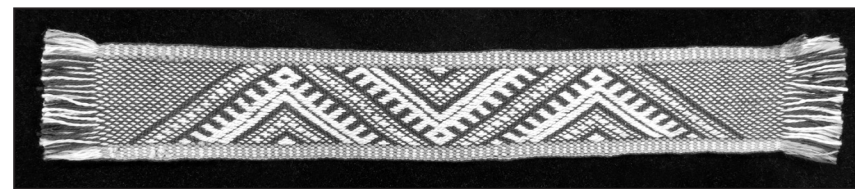
Vijas Augstkalnes rokdarbi, kas veikti Centrālcietumā ar zivs asaku

Vijas Augstkalnes rokdarbi, kas veikti Centrālcietumā ar zivs asaku

Vijas Augstkalnes rokdarbi, kas veikti Centrālcietumā ar zivs asaku

Vijas Augstkalnes grāmatzīme darināta Centrālcietumā,
kuras materiālam diegi izvilkti no lakatiņiem

Vijas Augstkalnes prievīte darināta Centrālcietumā ar
uzrakstu „ARDIEVU BRĪVĪBA 15 11 1949 G”

Antona Anspaka

CSI 1951. gada absolventa atmiņas

Institūtā darbojās vairākas nacionālās pretošanās kustības grupas. Man spilgti iespiedies atmiņā gadījums, kad manā internāta istabā 1949. gada 13. februārī čekisti apcietināja studentus Ludi Egli un Visvaldi Plotnieku. Viņi bija alūksnieši, studēja Latviešu valodas un literatūras fakultātes V kursā, teicami mācījās un uzvedās, bija literāri ļoti apdāvināti, aktīvi darbojās literatūras pulciņā un Sarkanā Krusta pirmorganizācijā. Krievu literatūras pasniedzējs K. Preiss viņiem deva

krievu dzejnieku dzejoļu un krievu tautasdziesmu parindeņus latviešu valodā, kurus viņi sekmīgi latviskoja. Ir jau pāri pusnaktij, citi istabas biedri guļ, bet es vēl neizgērbies lasu grāmatu. Te pēkšņi koridorā dzirdu troksni un cilvēku sarunas. Domāju, ka internāta audzinātāji un institūta vadība nāk pārbaudīt, vai visās istabās taupības nolūkā noteiktā laikā izslēgta elektrība. Es tūlīt nodzēšu gaismu un ar visām drēbēm un zābakiem palienu zem segas. Atveras durvis, tiek iedegta gaisma. Istabā ienāk vairāki vīri Iekšlietu karaspēka formas tērpos ar automātiem rokās. Viņi pēc kārtas iet pie visiem gulētājiem un prasa uzrādīt pases. Pienāk pie manis. Man pase naktsskapītī blakus gultai. Lai neparādītu, ka guļu neizgērbies, segu uzvelku līdz zodam, atbrauku svārku piedurknes un paņemu pasi. Kad visiem dokumenti pārbaudīti, čekisti pasaka, lai Ludis Egle un Visvaldis Plotnieks gērbjas, jo būs jādodas viņiem līdz. Ir ļoti saspringts brīdis. Istabas biedri gan atklāti, gan puspievērtām acīm vēro notiekošo. Kā Ludis, tā Visvaldis izturas apbrīnojami mierīgi, lēnām silti saģērbjas, paņem no mājām atvesto lauku maizes kukuli un žāvēto gaļu un nesteidzīgi ēd. Arī čekisti pacietīgi gaida. Kad agrā rīta maltīte ir beigusies, viņi uzvelk mēteļus, uzliek cepures un negaidītie nakts „viesi” viņus aizved... No rīta uzzīņu, ka aizvadītajā naktī apcietināti vēl trīs institūta studenti - Ēriks Egle, Zigmunds Augstkalns un Marga Kļaviņa. Pēc šī notikuma tās pašas dienas priekšpusdienā lekcijas uz laiku tika pārtrauktas un visi studenti sapulcināti aktu zālē. Mācību daļas vadītājs Ivans Šiliņš informēja par naktī notikušo, pamatoja arestēšanas nepieciešamību un nosodīja apcietinātos studentus. Viņi apkaunojuši institūtu... Ivans Šiliņš sevišķi vilies esot Ludī Eglē un Visvaldi Plotniekā. Viņi Sarkanā Krusta pirmorganizācijā darbojušies tikai tādēļ, ka tai bijusi rakstāmmašīna uz kuras iespējams rakstīt un pavairot pretpadomju materiālus.

*Visvaldis Plotnieks,
CSI students (1948 - 1949)*

Par brīvu Latviju un Latvju tautu

No 1943. gada līdz 1948. gadam mācījos Alūksnes vidusskolā. Pēc otrreizējās padomju okupācijas atkal nonācām komunistu jūgā ar visām no tā izrietošām sekām. Mēs jaunieši, nevarējām samierināties ne ar okupāciju, ne ar jauno ideoloģiju un sevišķi ar lielajām pretrunām starp paustajām idejām un praktisko dzīvi. Nolēmām iesaistīties cīņā pret okupācijas varu. Šajā nolūkā Alūksnē un arī Alūksnes vidusskolā izveidojām nacionālās pretošanās grupu, kas puda nacionāli patriotiskus uzskatus un atmaskoja okupācijas varas un to ideologu komunistu liekulību. Tika izdoti nelegāli žurnāli, kurus izplatīja arī nacionālo partizānu vidū. Alūksnes vidusskolā pirmo nelegālo nacionālās pretošanās grupu čeka arestēja jau 1946. gada ziemā. Pēc tam tika izveidota jauna grupa, kurā darbojos arī es. Mēs sadarbojāmies arī ar latviešu nacionālajiem partizāniem, kas tolaik bija reāls spēks un ar ^ieročiem rokās cīnījās par brīvu Latviju. Izdevām pagrīdes žurnālu „Liesma”, kur tika publicēta nacionāli patriotiska dzeja, aicinājumi latviešu tautai nepadoties okupantu varai un iesaistīties cīņā pret to. Grupā bijām 12 dalībnieki, no tiem 8 vidusskolēni. 1948. gada pavasarī 3 no tiem, to vidū arī es, beidzām vidusskolu. Nolēmu turpināt mācīties Latvijas Lauksaimniecības akadēmijā, kur arī vasarā nokārtoju iestājek sāmenus. Rudenī, ierodoties uz mācībām, konstatēju, ka manis uzņemto skaitā nav, lai gan iestājek sāmenus nokārtoju sekmīgi. Kā izdevās noskaidrot, akadēmijā nebiju uzņemts sakarā ar to, ka vidusskolas izdotajā raksturojumā bija uzsvērts, ka esmu stipri nacionāli noskaņots, tāpēc augstākā izglītība man nav vēlama. Lai izvairītos no iesaukuma Padomju armijā, izņēmu no akadēmijas savus dokumentus un arī eksaminācijas lapu un braucu uz Cēsu skolotāju institūtu, kur jau bija iestājušies daudzi no Alūksnes, tanī skaitā arī mani nelegālās pretošanās grupas dalībnieki. Cēsu skolotāju institūtā mani uzņēma bez ierunām V (priekšpēdējā) kursā. Sāku iepazīties ar studiju biedriem, meklēt patriotiski noskaņotus jauniešus ar nolūku atsākt arī šeit pagrīdes darbību.

To arī atsākām, bet ilgi darboties nedabūjām. Tanī laikā Alūksnē un tās rajonā čekas rokās bija nonākuši vairāki mūsu grupas nelegālie žurnāli un čeka bija uzsākusi aktīvu darbību mūsu grupas izsekošanā. Iespējams, ka bijām arī slikti konspiratori. Un tā čeka bija atklājusi visu mūsu grupu. 1949. gada februāra vidū kādā vēlā vakarā, atgriežoties no pilsētas skolotāju institūta kopmītnē, koridorā sastapām grupu čekistu, kas pavēlēja saiet istabās, bet ārā iet aizliedza. Sapratām, ka nelaime ir klāt. Drīz mūsu istabā ienāca čekisti un man un Ludim Eglēm lika sakārtoties, jo būšot jāiet viņiem līdzī. Kad mani un Ludi Egli izveda no kopmītnes, redzējām, ka šajā naktī esam apcietināti seši cilvēki, visi alūksnieši - Zigmunds Augstkalns, Marga Kļaviņa, Ēriks Egle, Ludis Egle un es, Visvaldis Plotnieks. Imantu Eglīti arestēja dažas dienas vēlāk, jo viņš vēl nebija atbraucis no mājām. Ar šo brīdi sākās mūsu moku ceļš, vispirms jau čekā Cēsīs, pēc tam ceļojums vaļējā kravas mašīnā uz Rīgu, uz Stabu ielu. Tur čekas pagrabos līdz 1949. gada maija beigām. Par pārciesto šajā laikā var stāstīt bezgala daudz, jo katra stunda, katra diena tur bija moku un pazemojumu pavadīta.

1949. gada 1. jūnijā Latvijas PSR VDM karaspēka tribunāls saskaņā ar KPFSR kriminālkodeksa 58.-1.a pantu sodīja mani ar brīvības atņemšanu uz 25 gadiem un tiesību atņemšanu uz 5 gadiem ar mantas konfiskāciju. Tāds soda mērs tika noteikts desmit mūsu grupas dalībniekiem. Pēc tam mūs pāris mēnešus turēja Rīgas Centrālcietumā un 1949. gada augustā lielā ešelonā lopu vāgos tikām aizvesti uz Sibīriju - vispirms uz Taišetas trasi Bratskas elektrostacijas celtniecībā. Tā paša gada rudenī mani kopā ar daudziem citiem latviešiem nosūtīja pa Sibīrijas Baikāla trasi uz Nahodku, no kurienes tālāk pāri Ohotskas jūrai uz Magadanu, kur Kolimas upes baseinā drausmīgos apstākļos ritēja mūsu dienas. 1955. gada 18. martā Baltijas kara apgabala Kara tribunāls iepriekšējo spriedumu grozīja, nosakot man sodu - brīvības atņemšanu uz 10 gadiem un tiesību atņemšanu uz 3 gadiem.

Ievērojot Galējo Ziemeļu klimatiskos apstākļus, es no ieslodzījuma vietas tiku atbrīvots 1955. gada 20. jūnijā bez tiesībām izbraukt no turienes. Atļauju atgriezties Latvijā saņēmu 1956. gada jūlijā, bet atgriezās - septembrī.

Okupācijas vara man un citiem nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem aplauza spārnus, sagandēja dzīvi uz mūžu. Pārdzīvotais

tālajā Sibīrijā ir noslēdzis dzīves gaitas Zigmundam Augstkalnam, Ludim Eglēm, Ērikam Eglēm, Kārlim Hollo, Leo Kļaviņam, viņi ir jau mūžībā. Visu pārdzīvoto palīdz uzveikt prieks, ka Latvija atkal ir brīva un neatkarīga. Gribētos, lai mēs visi latvieši un sevišķi tie, kuriem šodien teikšana par Latvijas valsti, pirmā vietā turētu Latvijas, bet nevis personīgās intereses.

Visvaldis Plotnieks ar skolas biedriem (augšā pa vidu)

Visvaldis Plotnieks 2. no labās

Ģimenes foto Visvaldis Plotnieks ar dzīvesbiedri
Viju un meitām Aivu un Māru

Visvaldis Plotnieks ar dzīvesbiedri Viju

Latvijas Valsts arhīvs, 1986. f., 1. apr., 2783.1.

Egle Ludis Jūlija d.

(21.04.1927. Mālpupes pag. Naglu m.)

Arest.: 15.02.1949.

Dzīves vieta: Cēsis, Komjaunatnes 60 (institūta internāts).

Nodarbošanās: Cēsu skolotāju institūta Literatūras fakultātes 5. kursa students.

Vācu okupācijas laikā mācījies Valkā amatniecības skolā, pēc kara mācījies Alūksnes vidusskolā.

Ģimenes stāvoklis: neprecējies.

Māsa: Zaķe Alma Jūlija m. (1923) dzīvoja Cēsu apr. Dzērbenes pag.

Vecāki: Egle Jūlijs Jura d. (1898) un Egle Milda Augusta m. (1901) dzīvoja Alūksnes apr. Bejas pag.

Sociālā izcelšanās: cēlies no vidējās zemniecības.

Sastāvējis Mazpulku organizācijā.

No radniekiem neviens nav bijis arestēts.

Pirmo reizi Egli L. arestēja 1946. gada martā Alūksnē kā pagrīdes organizācijas „Metears” dalībnieks, kurā viņš bija iestājies 1946. gada februārī, bet pēc trīs ieslodzījumā pavadītām nedēļām viņš tika atbrīvots. 1947. gadā novembrī iestājās pretpadomju jaunatnes organizācijā „Dzimtenes sili”, kurā darbojās ar segvārdu „Kalme”, līdz 1948. gada janvārim bija pagrīdes žurnāla „Liesma” redaktors.

01.06.1949. LPSR IeM KT pēc KPFSR KK 58-la p. un PSRS APP ukaza (dekrēta) „Par nāves soda atcelšanu” 2. panta piesprieda 25+5+k.

pieņemts lēmums sodu samazināt līdz 10 gadiem.

pieņemts lēmums sodu samazināt līdz 10+3.

pieņemts lēmums atbrīvot no nometinājuma.

Ieslodzījumā atradās Rīgas cietumā nr. 1, Ozerlagā Irkutskas apg. Taišetā un Angarlagā Irkutskas apg. Zajarskā.

Atbrīvots 10.07.1956. no Angarlagā.

Lietā ir pagrīdes žurnāla „Liesma” 2. numurs, kas iznāca 1947. gada decembrī un kura redaktors bija Ludis Egle.

Šis ir izraksts no lietas materiāliem. Neko sīkāk man tēvs par savu izsūtījumu un darbību netika stāstījis, jo es vēl biju maza. Viņš mira, kad man bija 13 gadi. Tajā laikā jau par to nebija pieņemts runāt un es domāju, ka viņš arī baidījās par to runāt. Pievienotās fotogrāfijas ir datējamas ar aptuveni 1954.-1955. gadu. Nekādu paskaidrojošu uzrakstu pie tām nebija.

Marta un Elita Egles.

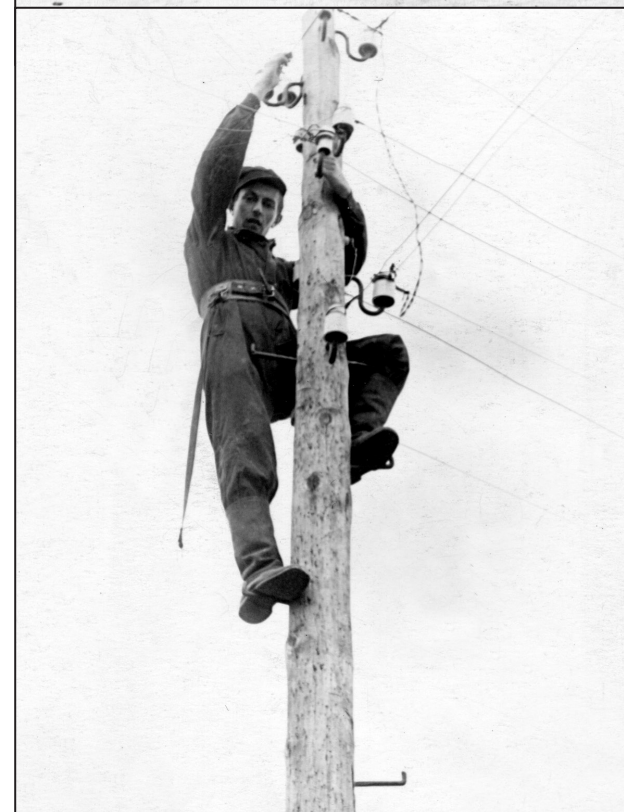

Ludis Egle

Ludis Egle darbā
ieslodzījumā 1954. – 1955.g.

Ludis Egle ar
ieslodzījuma biedriem

Ludis Egle
1954. – 1955.g.

Ludis Egle Angarlagā

Ludis Egle Angarlagas vārti pa kuriem ieslodzītos veda uz darbu

Ludis Egle uzraugiem spēlēja akordeonu

Ludis Egle ar dzīvesbiedri Martu

Meitas Renātes atmiņas

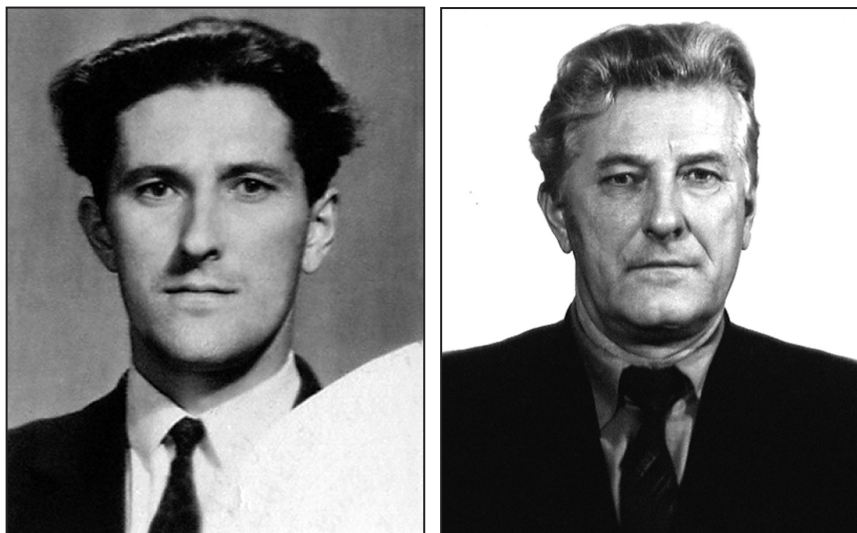
Mans tēvs, Ēriks Egle, ir dzimis 1931. gada 22. martā Bejas pagastā. Viņi bija daudz bērnu ģimene. Tētis bija pirmais bērns, 6 māsas un jaunākais brālis - 8 bērni ģimenē. Viņi bija ļoti draudzīga ģimene. Mēs arī tagad visi radi bieži satiekamies. Tētis gāja Bejas skolā, viņam bija 17 gadi, kad viņš stājās organizācijā „Dzimtenes sili”. Es sapratu, ka tas tika veidots neliels laikraksts vai žurnāls, kurā izteica savas domas par brīvu Latviju. Viņš arī mācījās augstskolā Cēsīs, par skolotāju. 2. kursā, 17 gadu vecumā, bija arestēts, tas bija 1949. gads. Tiesas tribunāls viņam piesprieda 25 gadus plus 5 gadi bez tiesībām. Lāgers viņam bija Magadanā apgabala Šušumana rajonā vietnē Mjanča. 1953. gadā bija amnestija sakarā ar Staļina nāvi visiem, kas aresta laikā nebija pilngadīgi, viņš tika brīvībā, bet tāpat tie 5 gadi bez tiesībām — palika. 1956. gadā viņš iepazinās un apprecējās ar manu mammu, krievieti Valentīnu un kopā nodzīvoja gandrīz 35 gadus, līdz nāvei. Ģimenē mēs esam trīs meitas: Maija, Irēna un es, Renāte. Šobrīd es, Renāte, un māsa Irēna dzīvojam Latvijā, Alūksnē, bet vecākā māsa Maija vēl dzīvo Krievijā, Čukotkā. Bet viņas divi bērni un mazbērni dzīvo Latvijā. Tētis 1957. gadā atvaļinājumā kopā ar mammu pirmo reizi brauca ciemos uz Latviju, bet Maskavā radās problēmas, jo viņš nedrīkstēja atrasties tuvāk par 100 kilometriem no Maskavas. Paldies Dievam, atradās saprotoši cilvēki, ka uz Latviju citādāk nevar aizbraukt, kā tikai caur Maskavu. Un tā klusu, klusu, lieki nerādot nekur savu pasi, tika Latvijā. Pēc tam viņi atgriezās atpakaļ Sušumanā. Tā kā tētis gribēja labāk apgūt krievu valodu, viņš 1960. gadā sāka mācīties vakarskolā. Ģeogrāfijas skolotāja atcerējās, ka tāda skolnieka dēļ, kāds bija tētis, viņai bija ļoti nopietni jāgatavojas stundām. Beidzot vakarskolu, tētis iestājās celtniecības politehnikumā Magadanā. Piecu gadu laikā viņš politehnikumu pabeidza ar sarkanu diplomu. Visi brīnījās, kā krievu valodā un mācoties neklātienē, varēja pabeigt ar sarkanu diplomu. Tas liecināja par to, ka tētim bija gudra galva un liels gribasspēks. Sākumā viņš strādāja par „prorabu” Magadanā. Protams, apkārt bija lāgeri un celtniecības darbus veda „zeki”, bet tētis ar savu raksturu ieguva autoritāti, parādīja, ka viņš nav nezinīgs puika, kuru var komandēt, parādīja savu raksturu un sāka kāpt pa karjeras kāpnēm. Sāka ar parastu „prorabu”, pēc tam priekšnieks savā iecirknī

un tālāk, tālāk - līdz galvenajam inženierim elektrostacijā. 1977. gadā viņam piedāvāja braukt par direktoru, celt elektrostaciju Anadirā. Visi brīnījās, kā bez augstākās izglītības cilvēks, tikai ar tehnikumu, varēja tikt līdz tādām amatam. Tā bija pirmā un vienīgā tāda tipa elektrostacija, kur ir mūžīgais sasulums. 1988. gadā viņš jau aizgāja pensijā (jo vīrieši 55 gadu vecumā varēja to darīt) un pusotras vai divu nedēļu laikā izlēma, ka sniegs atlūgumu un teica mammai, ka brauksim uz Latviju. Patiešām, divu nedēļu laikā papīri bija sakārtoti un viņš aizbrauca uz Latviju 1988. gada 1. septembrī, bet tā paša gada 6. oktobrī tētis nomira. Viņš mira ar sirdi, jo norāvās trombs sirdī. Atbrauca ārsti, teica, ka tas notika divu minūšu laikā.

Kad mēs atbraucām uz bērēm, tad uzzinājām, kāds tēvam bija liktenis. Tā bija aizliegta tēma, par kuru runāt nedrīkstēja. Visu to mēs uzzinājām pēc viņa nāves.

Ģimenē mēs runājām tikai krieviski. Sanāca tā, ka mēs palikām vienīgā latviešu ģimene, apkārt visi runāja krieviski un mēs arī runājām krieviski. Latviešu valodu mēs apgūvām, kad atbraucām uz Latviju 1992. gadā. Man tad bija 25 gadi un mēs pakāpeniski iemācījāmies latviešu valodu, nebija nekādu problēmu. Māsa arī runā latviski. Māsai vīrs ir latvietis - Andris Celms. Viņiem ir divi bērni, visi bērni runā latviski un krieviski, divās valodās, brīvi. Man ir trīs bērni, puīši jau izauga, meita mācās 10. klasē. Otrai māsai, Irēnai ir divas meitas - 17 un 15 gadi, vecākai māsai, Maijai ir divi bērni, meita un dēls, kuri arī jau atgriezās Latvijā un dzīvo Siguldā. Meitenei drīz jau būs trešais bērns. Man pašai arī ir jau divas mazmeitas. Meitai vēl nav bērnu, jo viņai tikai 17 gadi - par agru. Maniem dēliem sievas ir latvietes. Viens dēls ar ģimeni dzīvo Anglijā, otrs dēls dzīvo Alūksnē. Vecākās māsas bērni uz Latviju atbrauca 3 gadi atpakaļ. Meitai vīrs ir krievs. Viens bērns viņai dzīma Krievijā, viens - Latvijā un drīz būs trešais. Pašreiz ģimenē viņi runā pārsvarā krieviski, bet gan jau drīzi apgūs arī latviešu valodu. Kad es atbraucu uz Latviju, vecākajam dēlam bija divi gadi, otrs dēls piedzima Latvijā. Visi bērni pašā sākumā mācījās divas valodas, mājās runājām krieviski, bet bērnudārzā runāja latviski. Es teikšu, ka mums nav bijis nekādu problēmu. Māsas Irēnas meitas ģimenē ar māti runāja krieviski, ar tēvu - latviski no paša sākuma. Mums problēmas nekas nesagādāja.

Mūsu tēvs apglabāts Alūksnes Lielajos kapos, blakus savam tēvam un Pēc tam blakus viņa māte. Tēvs nomira 57 gadu vecumā.

Ēriks Egle

Ēriks Egle atvaļinājuma laikā ģimenes lokā Latvijā

Ēriks Egle
ģimenes lokā
Latvijā

Atvadu
vakariņas no
Magadanas
kopā ar
dzīvesbiedri
Valentīnu un
darba biedriem

Par pretošanās kustības „Dzimtenes sili” dalībnieku - sakarnieku Kārli Hollo

raksta viņa meita no Mazsalacas

Beidzot esmu savākusi par savu tēvu Kārli Hollo kaut kādas ziņas. Ļoti slikti, ka vecāki mums neko nav stāstījuši par savām dzīvēm un agrākajiem laikiem. Zinu tikai to, ka bija pieci bērni. Tēva tēvam Jānim Hollo un mātei Līzei Hollo piederēja zeme un veca māja, kuru paredzēts bija pārbūvēt no jauna Alūksnes novada Bejas pagasta „Garjuros”.

Turpat Bejas pagasta „Garjuros” dzīvoja arī mana tēva ģimene. Sieva Olga Pöld - mana māte (02.03.1913.- 26.05.1995.) - Latvijā ienāca no Igaunijas. Viņas vecākiem bija deviņi bērni, tādēļ ģimene dzīvoja trūcīgi, tādēļ darbu vajadzēja meklēt citur un pelnīt pašai.

Mans tēvs Kārlis Hollo dzimis 1911.g. 17.janvārī. Miris 1981.g. 13.jūnijā. Tēvs mācījās Alūksnē, Igaņu skolā. Nezinu, cik klases skaitījās šai skolā, bet visos dokumentos tēvam bija ierakstīta pamatskolas izglītība. Pēc skolas tēvs strādājis tēva saimniecībā.

Nezinu, kad mans tēvs Kārlis Hollo sācis strādāt Alūksnē par sakaru līnijas remontstrādnieku. Varbūt pēc dienesta vai arī kara. Dienēja viņš 7. Siguldas kājnieku pulkā. 1936.g.14. aprīlī viņš apprecējās ar manu māti Olgu. Ģimenē piedzima trīs bērni:

Jānis Hollo - 1939.g.19.decembrī,

Silvija Hollo - 1942.g. 14.janvārī,

Andrejs Hollo - 1943.g. 13.septembrī.

Nezinu, kad sākās mana tēva Kārļa darbība brīvības cīņā rindās - Alūksnes vidusskolas pretošanās kustībā „Dzimtenes sili”. 1949.g. viņu arestēja reizē ar citiem grupas dalībniekiem un kopā arī tiesāja Baltijas apgabala kara tribunāls. Viņi tika sisti un spīdzināti. Visiem, arī manam tēvam, piesprieda 25 gadus. Tēvu aizsūtīja uz Omskas noietnēm, pēc tam uz Tomsku. Varbūt arī otrādi. Tēvs Kārlis Hollo mājās atgriezās pēc Staļina nāves. īsti nepateikšu 1955.g. vai 1956.g. Sāka strādāt meliorācijā par zemrāci. Par labu darbu saņēma pateicības un naudas prēmijas. Daudzus gadus strādāja kopā ar dēlu Jāni Hollo, 1971.g. aizgāja pensijā un oficiāli darbā vairs neiestājās. Palīdzēja draugiem un kaimiņiem. Vēl tikai gribu piezīmēt, ka tēvam pirms aresta bija skaisti kupli mati, atgriezās bez matiem.

Tādas īsumā ir manas atmiņas par tēvu Kārli Hollo, nacionālās pretošanās kustības „Dzimtenes sili” sakarnieku.

Meita Silvija

2012.g.

Kārlis Hollo – 7. SKP 4. Rindā no. kr. 6.

Kārlis Hollo - 7. SKP 1934.06.20.

Kārlis Hollo Igaunu skolas (Jāņkalna Ielā salidojumā
1970. tie - 3. rindā no kr. 2.

GUNTARS ŪDRIS

Esmu Guntra Ūdre, Guntara Ūdra meita. Es pastāstīšu par viņa dzīvesstāstu. Guntars Ūdris ir dzimis 1928. 6. septembrī Ventas un Aleksandra Ūdra ģimenē. Divus gadus vēlāk piedzima brālis Alfons un abi puišēji aug savā zemnieku saimniecībā, kur tiek radināti jau no mazām dienām pie darba. 1937. gadā uzsāk mācības Annas pagasta 7 klašu pamatskolā. Tur ļoti labi mācās un 1943. gadā beidz to ar tiesībām iestāties vidusskolā. Rudenī jau uzsāk mācības vidusskolā un arī sekmes ir ļoti labas un tālāk ceļš vedis uz matemātikas un fizikas fakultāti Latvijas universitātē. Taču Alūksnē tēvs iesaistās jauniešu grupā, kuri ir ļoti savas dzimtenes aktīvi patrioti, kuri cīnās pret netaisnību, ko saredz pastāvošajā iekārtā. Aizejot uz Rīgu, šī sadarbība nepārtrūkst. Rodas vēl jauni biedri šajā grupā. Jaunieši aktīvi darbojas un laikam savas jaunības degsmē aizmirst par to, ka tiek izsekoti un ka ir arī nodevēji. Pienāk diena, kad piesardzība ir aizmirsusies nedaudz un daudzus no viņiem apcietina. 1949. gadā tiek piespriests 25 gadu cietumsods. Tēvs tiek izsūtīts uz Magadanu uz zelta raktuvēm. Tas ir ļoti sāpīgs trieciens jaunam cilvēkam, taču ticība, mīlestība un cerība atļauj pārciest šo likteņpagriezienu.

Guntars ļoti daudz raksta vēstules saviem biedriem uz mājām, tuviniekiem. Viņam raksta pretī vēstules un viņš zina, kas notiek Latvijā. Savas domas un sapņus tēvs pārvērš dzejas rindās un krāj klades, lai gan vēders ir tukšs. Es atceros, kā tēvs teica, ka dienā deva tādu mazu kukulīti maizes sliktas kvalitātes un ūdeni padzerties, tomēr dūša tāpat ir liela. Māte un tēvs viņiem aizsūta veļu un cigaretes, bet pārtikai tas ir pārāk tāls ceļš. Tēvs arī izsūtījumā ir ļoti brīvdomīgs un atļaujās dažādus izteicienus, ka pat vēstulēs, ko es esmu pārlasījusi, viņa mamma Zenta raksta: „Dēls, tu pārāk daudz noņemies ar to prātošanu, iesaku tev dzīvot tik uz priekšu, gan jau viss nokārtosies, jāpielāgojas laika straumes plūdumam, jo mūsu spēkos nav laikmetu grozīt. Dēls, novēlu tev pārnākt un ieklausies dzejas rindās :

Jēzus, pavadi mūs ceļā žēlīgi,
Gribas priekos, kā bēdās
Tevim sekot tavās pēdās
Ņem pie rokas man un ved uz tēvuzem.

Un tā, 1956. gadā tēvs pārnāk mājās, šeit ir kolhozu laiki. Tēvs un māte arī strādā kolhozā un arī tētim nekas cits neatliek, kā strādāt lauku brigādē. Ne tikai izglītība, bet arī tas, ka viņš bija izsūtījumā, vairs nedod tiesības strādāt skolā. Viņš bija sapņojis strādāt par skolotāju, taču kuram tajā laikā tāds skolotāj, kas bija izsūtījumā, ir vajadzīgs?

Darba kolektīvā tēvu ļoti ciena un rēķinās ar viņa domām, jo viņš vienmēr balstījās uz godīgumu un vienmēr viss tika pamatots, cilvēkiem izstāstīts, kāpēc tas ir tā un kāpēc tā. Viņš ļoti daudziem kolhozniekiem palīdzēja gan par algām cīnīties, gan par dzīvokļiem un visām citām sadzīves lietām. Tātad, sapnis par skolotāju viņam nepiepildījās, bet kad 1960. gadā tētis satika manu mammu un 1961. gadā piedzimu es, tad savu skolotāja talantu varēja likt lietā. Daudz viņš man palīdzēja gan matemātikā, gan fizikā, gan ķīmijā. Tad, kad es mācījos Latvija universitātē, tētis man tulkoja vācu valodu, to es atceros ar ļoti lielu siltumu. Viņš bija vācu valodu ļoti labi apguvis. Kad jau bija piekalts pie slimības gultas, viņš vēl tulkoja vācu valodu un mēs abi kopā strādājām.

Tad tētis, sagaidījis četrus mazbērnus, palīdzēja tos audzināt, arī liekot uzsvāru uz godīgumu un darba tikumu, un, nedod Dievs, ka mazbērni viņu neklausīja. Vectēvs bija ļoti dusmīgs, jo viņš uzskatīja, ka visiem ir jāstrādā, lai arī cik kurš varēja, un darbs bija jāpadara godīgi. Par saviem izsūtījuma gadiem viņš daudz nestāstīja, jo laikam tās bija ļoti sāpīgas atmiņas. Cik atceros, pie viņa brauca no Cesvaines televīzijas torņa strādnieks, uzvārdā Rutkis. Es biju mazs, mazs meitēns un es vairs neatceros, bet zinu, ka viņš pie mums atbrauca ar motociklu un mūs ar tēti vizināja. Katru vasaru jūlijā viņi satikās, bet kad tēvs palika slim un nezinu, kā tam otrajam cilvēkam bija ar veselību, bet tad kādu laiku vairs kontakti nenotika. 2002. maijā pēc smagas slimošanas tētis mūs atstāja, izsūtījuma gadi bija atstājuši savas pēdas. Bija asinsvadi stipri aizkaļķojušies un, kā viņš pats stāstīja toreiz, šo sirds slimību sauc par silikozi, ko parasti šahtās un tieši zelta raktuvēs vairāk iegūst tie, kas tur strādā. Praktiski, tas ir neatgriezenisks process, un tēvam amputēja abas kājas, un ar to arī viņš aizgāja.

Tas tāds mazliet īss par tēva dzīvi stāstījums.

Mans dēls strādā par galdnieku tepat Alūksnē, viena mazmeita beidza juridisko fakultāti un strādā Sabilē, viena mazmeita negribēja mācīties - aizbrauca uz Londonu. Strādā un arī bērnus audzina. Pati jaunākā mazmeitiņa mācās Daugavpils universitātes bioloģijas fakultātē budžeta grupā. Malacis!

Guntars Ūdris

Ja smiltis apsīktu reiz visas upes, strauti,
Ja vēji noklustu un jūras rimtu šalkt,
Vai cilvēki tad vientulības skauti
Vēl jūsmot spētu un pēc daiļā alkt?
Pēc miera, klusuma tik vecais taujā
Kad jaunais vētru, cīņas prieka alkst
Un jaunais top par veco mūža kaujā
Pats sevi noārdot, liek dzimt un plaukt.
Bet, ja šie virzītspēju spēki sīktu
Vai dzīvība vairs spētu tālāk zelt.
Vai melnā zemē sētā sēkla dīgtu,
Vai cilvēks vēlētos vēl jaunas pilis celt?
Nē, nedrīkst atņemt Zemei viņas ziedus
Ne dievi, laiks, nedz baigais liktenis
Un tumšais tukšums nenomainīs rietus
Un ausmas stars būs dienas vēstnesis.

22.01.1959.

Laimei

Vai Tu tā esi pelēkās darbdienas drānās?
Vai Tu tā esi, kam grumbu izvagots vaigs?
Man taču šķīta, no mirdzuma Tava bēgs ēnās
Viss tas, kas ceļā izbaidīts skumīgs un baigs.
Bet šodien sastapu Tevi dūmpilnā rijā
Un purva rāvā kā spogulī grima Tavs tēls.
Un sapratu pēkšņi: Tu ceļā dārgumus sijā
Ikvienam, it visur; un katrs - Tavs miesīgais dēls
Tik pašam jāprot meklēt, meklēt un atrast
Tik pašam jāprot mīlēt, mīlēt un just
Tad varēsim cilvēkus, dzīvi un visumu izprast
Tad nevarēs mirklis maldu miglājos zust.
Tad ik uz soļa mīļš pavadīs skatiens
Tad arī tumsā mirgos šī skatiņa dzirksts.
Un dzīve liksies kā nebeidzams uzvaras gājiens
Bet nevis verga rokas uzšķilta spirksts.

23.12.1958.

1958. gadam.

Aizej, aizej, es nesaukšu atmiņā Tevi,
Aizej, aizej, lai nenāktu mūžīgi vairs
Negribu prieka isā ne skumju ko devi
Jaunais, liekas, būs citādāk vairs.
Tikai mirklī, kad vīna glāzē dzims pērles
Pirms viss vecais skumīgais aizskalots tiks
Gribētu redzēt visu kā mūžība aiznes
Kas man kādreiz šķīta varens vai sīks.
Gribētos ieraudzīt pamatu cietu un drošu,
Kur var kāja solim atbalstu rast;
Jo, ja gaitā parastā, nedrošā iešu,
Jaunajā gadā tukšs rēgosies ieceru krasts.

31.12.1958.

Pie apvāršņa plīv karogs.
Mums ir redzams jūras plašums
Mums ir dzirdams vēju vaids
Apkārt šē tik sniegains klajums
Tālu osta, tālu reids.
Tikai tur kur sniega viļņos
Nozūd debesis un lauks,
Mirgo it tālos sapņos
Uguns liesma, karogs jauks.
Aicina viņš Tevi doties
Pakaļ viņam, kurp viņš sauc
Bet es nevaru vairs celties
Man no pleciem spārns ir rauts.
Velti plīvo, velti gaidi
Karogs senais, mīļais draugs
Labāk prom tur ārā steidzi
Kur mirdz latvju meži lauks
Noglāsti no manis viņus
Stāsti tiem, ka mīlu vēl
Latvju lejas, latvju kalnus
Bērzu biržu man vēl žēl.
Varbūt kādreiz pie Jums steigšos
Tad, kad sarma matos plauks.
Un pie Tevis mīļā glaužos
Kad būs rudens zeltā lauks.

Dzimtene mana - maza un mīļa,
Dzimtene mana - viss man un es tev
Atmiņās bērniņas dienas - tik dzīvas
Atmiņās skaistāko paturu sev.
Ābeļu ziedi un teiksmainie rīti
Rasas pārles vai sarmotais lauks
Pavasars ziedos un šalkās kad soļo
Rudens viss zeltā un miglā ir skauts.
Arī cilvēks - tu mazs tik un vārīgs
Rokas sikās paveikt grib daudz
Centies un strādājot topi tu pilnīgs
Nākotnē pretī tālēm viss sauc.
Žēl tik, ka varam paveikt tik nedaudz
Žēl, ka sapņu pilis drīz brūk
Liktenis zaļās lapas, kad notrauc,
Daudzreiz viss sasniegtais mirklīgi jūk...

21.11.1975.

Mazs gaišums starp mūžībām divām
Mazs laimes brīdis, kas kvēlo un zūd
Maz laika domām klusām vai spīvām
Maz prieka, maz bēdu dzīvība jūt.
Bet varbūt par daudz mums dienu ir dots;
Bet varbūt ir labāk, ja īsāks ir mūžs
Mans draugs, tev laikam liktens bij skarbs
Kas dodot dzīvi ar dienām bij skops.
Tev acis bij gaišas, bez viltus un ļauna,
Kas tagad tik ierasts un ikdienā plaukst.
Spīd saule, dzied putni, aug paaudze jauna
Tik Tavu sirdi spiež zemes segs auksts.

7.06.1955.

Putenis pleš plaši baltos spārnus
Baltām vēdām glausts tiek mežs un lauks
Grīļodamies lido bariņš vārnu
Atrast vietu pavēnis kur jauks.
Lauka vidū kapā viņas sniegi
Dziļi spalvām cauri vēsums lien,
Egļu zari nešūpo vairs liegi
Un tās atkal tālāk tālāk skrien.
Grūta, smaga šodien visiem diena
Putniem zvēriem, visam kas ir dzīvs.
Tikai cerība, kas arī visiem viena
Pretī saulei ceļš arvien ir sīvs.

Tur zilajā ūdeņu klaidā
Ne mirkli tu nebūsi viens
Tev jāzin, ka dzimtene gaida
Lai vētrās tu turies kā vīrs.
Uz mājām tavs kuģis kad steigs
Pie dzimtenes krastmalas stās,
Kad brauciens pa tālumiem beigsies
Tev mīļotā sveicienus mās.

Ai, Latvija, cik miļā katra pēda
Šīs zemes, kurā dzimis mūsu spēks
Mēs negribam, bet ja mums uzbrūk bēda
Tad sevi neaizsargāt katram grēks.
Ai, Latvija, cik daudz Tu zaudējusi
Un cik gan daudz vēl jāpazaudē būs,
Bet katra sirds, kas Tevi mīlējusi
No grūtībām un cīņām drosmi gūs.
Tik tie, kas sevi aizmetuši
Var zust bez mirdzuma, par trūdiem tapt
Tak labāk jau ja neraisās pa kājām
Tie vārguļi, kas nespēj kalnup kāpt.

Ierindas mācība skolā

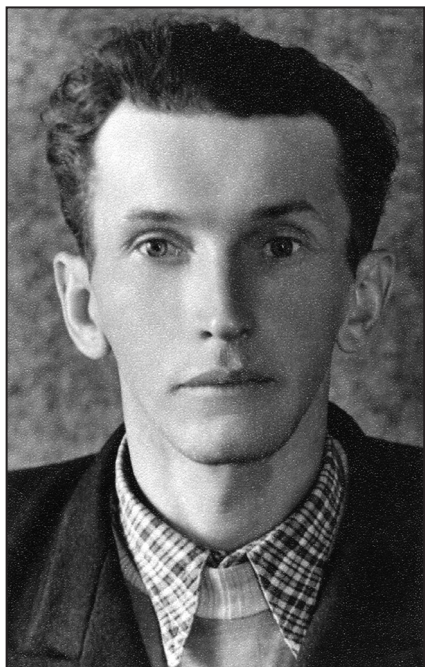
Guntars Ūdris no kr. 1.

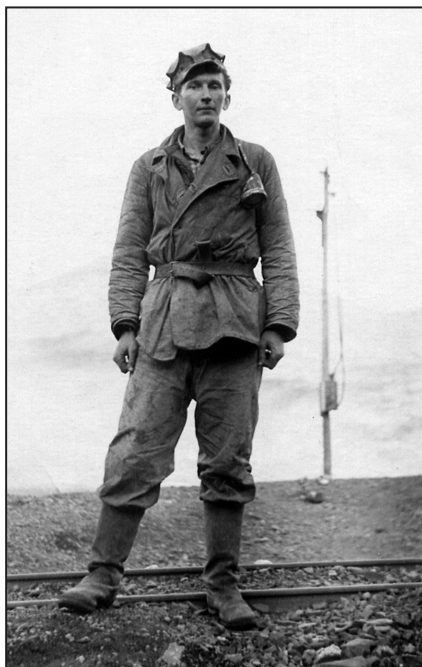
Guntars Ūdris ar klases biedriem aizm. no kr. 2.

Guntars Ūdris

Guntars Ūdris

Guntars Ūdris darba nometnē

Guntars Ūdris no kr. pirmajā rindā 1.
Foto bijis visu ieslodzījuma laiku līdzī

Guntars Ūdris Ziemassvētki Magadanā

Līvija Eglīte
Jukumsone
un Lūcija
Sāgameža –
Nāgele, Līvijas
grāmatas
„Cerība
nākotnei”
prezentācijā

СССР
 МИНИСТЕРСТВО
 ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
 Лагерное
 Счетоводное
 АА-62
 22. августа 1956г.

Форма А

Выдан паспорт от 25.1.49 № 024573
 СПРАВКА № 523327
 1956 г.

Выдана гражданину(ке) Урне
Тувареву Александровичу
 год рождения 1928 национальность латыш
 уроженцу(ке) кум. Силавишас Аннос вилсис
Алуксненского р-она Лат. ССР в том, что он(она)
 содержался(ась) в местах заключения МВД с 15 февраля 1949 г.
 по 29 августа 1956 г., откуда освобожден(а)
по решению Коллегии Презид. Вых. Сов. СССР
от 29/8/56. За иждивением родственника
содержавшаяся с согласия судимости и
порочивших прав
 Следует к месту жительства кум. Силавишас
Алуксненского р-она Латвийской ССР
 (город, село, район, область)

Начальник лагеря (колони, тюрьмы) Самкин
 Начальник отдела (части) Формин

Izziņa par atbrīvošanu un atgriešanos Alūksnes raj.

Выдано с ф/счетов: 100 руб.

Выдано денег на питание в пути и проезд до ст.
Магадана - Восемьдесят пять руб. 70 к
 (прописью)

Выдан билет на проезд до ст.
 железной дороги стоимостью руб.
 или деньги на билет в сумме (прописью)

57 фронг пошлущ. 125 руб.

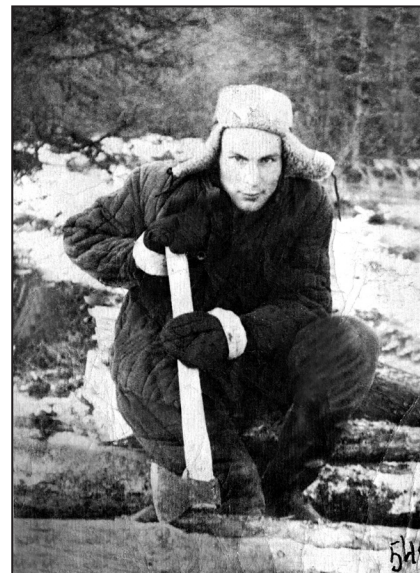
Начальник бухгалтерии Васильев
 Подпись освобожденного Урне

СПРАВКА О РАСЧЕТЕ
 1. Выдан билет на проезд морем от МАГАДАНА до НАХОДКИ
 2. Пож.д. наличными деньгами от Находки до ст. Угольная 26-70 к.
 3. То-же от ст. Угольная до ст. Слань 569- р. 70 к.
 4. На питание в пути 20 дн. 82- р. 00 к.
 Всего выдано 618 р. 45 к.
 1 сентябрь 1956 г. Самкин

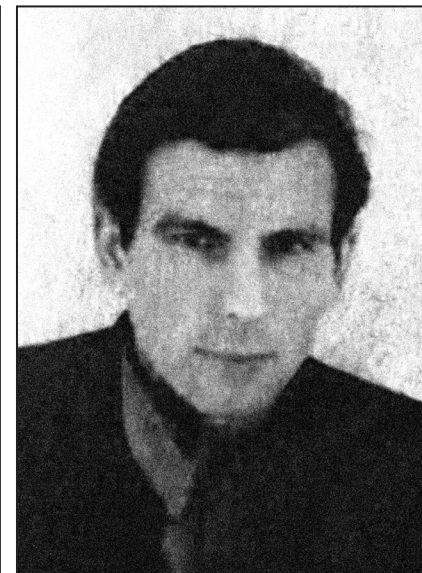
Izziņa par izsniegtajiem naudas līdzekļiem ceļam

Andrejs Sināts pie ēkas, 1957.g.Kolimā

Andrejs Sināts meža darbos, 1954.g.Kolimā

Andrejs Sināts, 1950tie gadi

Meža darbos Kolimā 1957.g.

Taiga Kolimā, 1950tie gadi

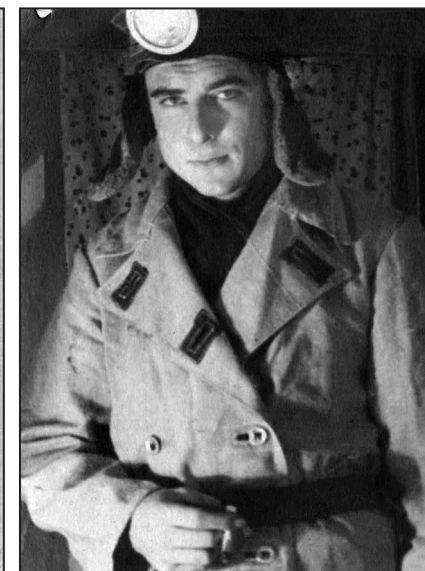
Zelta raktuves „Matrosova”, 1957.g. Kolimā

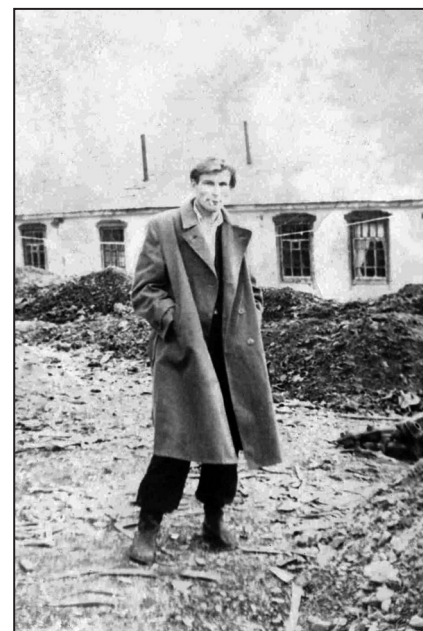
Ainava, Kolima 1957.gads; OP (otrā pusē) teksts rokrakstā ar tinti „Natalkas zelta raktuves 57.g. pavasarī Kolimā”

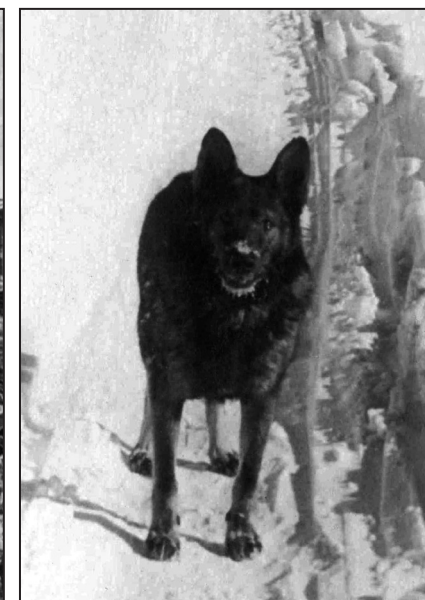
Andrejs Sināts darba apģērbā ar darba rīku rokās, 1956.g. Kolimā

Andrejs Sināts darba apģērbā pirms izešanas raktuvēs, 1956.g. Kolimā

Andrejs Sināts noņemtajuma vietā pie barakām, Kolimā

Andreja Sināta draugs - suns, 1958.g. Kolimā; OP teksts rokrakstā ar tinti „13./ IV 58.g.”

Autotransports ceļā uz raktuvēm, 1957.g. Kolimā

Ainava - cietumnieku nometne - lēģeris, Kolima

Ainava - Magadana, 1958.g.

Ainava - Magadana, 1952.g.; OP teksts rokrakstā ar tinti „1952 Magadana”

No labās Arturs Sakvārnis,
sievasmāte, sieva; pēc
atgriešanās Sofīkalnā

No kreisās Arturs Sakvārnis, sieva, dēls Jānis (vecākais),
dēls Mārtiņš (jaunākais), sievasmāte; Sofīkalnā

Laimonis Viksna, foto no klases
zēnu kopbildes Lazdukalniņā,
1945. gada 16. maijs

Ilgvars Vārdavs – Lejasvārdavs

Iļvars Vārdavs – Lejasvārdavs Latvijā ar dzīvesbiedri un dēliem

Dzimtenes sili siltumnīcas Magadanā 1955.g.

Lūcija Sāgameža kopā ar tatārieti 1952. g.

Pārdomās izlasot grāmatu...

Ko nozīmē Dzimtene, vai jūs esiet uzdevuši sev šo jautājumu? Ko nozīmē Dzimtene, sauciet to kā gribat - Tēvija, dzimtā puse, apsoltā zeme. Ko jums tā nozīmē? Varbūt mājas, skola, darbs vai ģimene? Varbūt tas ir pavasaris un ziedošas ābeles, bet varbūt zeltaini ziedošie pieneņu lauki? Vai kāds maz tā īsti spēj definēt, ko nozīmē mīlēt savu Latviju, tā pa īstam mīlēt...

Grāmatā ir apkopotas atmiņas par notikumiem 20.gs. vidū, ir pagājuši tik daudzi gadi, bet tās ir vēstures lappuses kas mums māca - tā ir Dzimtenes mīlestība, tā ir sevis ziedošana tautai un valstij, neprasot neko pretī. Cik daudz drosmes un pārliecības vajadzēja šiem jauniešiem no "Dzimtenes siliem" un „Tālavas siliem”. Viņi nededzināja un nespridzināja, viņi neiztērēja tūkstošus saviem mērķiem, viņi darīja to, ko spēja un mācēja. Bet viņi samaksāja par savu pārliecību un Dzimtenes mīlestību visdārgāko cenu -savu brīvību un arī dzīvību.

Jānis Jaunsudrabiņš ir teicis:

„Kas cilvēks ir bez Dzimtenes, bez Tēvijas, bez mājām. Tik puteklis un pameslis zem svešu tautu kājām.”

Atmiņu stāsti, kas apkopoti šajā grāmatā, liecina par to, ka Alūksnes jaunieši nevēlējās būt „putekļi” zem svešu varu kājām.

Kā ir šodien? Vai nevajadzētu mums mācīties no viņiem, no viņu apņēmības, no viņu uzdrīkstēšanās. Vai mēs šodien apjaušam, kuri ir mūsu "ienaidnieki". Vispirms jau ir jāiemācās tos ieraudzīt un atpazīt, vispirms ir jāiemācās gribēt un saprast šodienu. Tas nav viegli, tas, varbūt, ir pat sarežģītāk nekā tad, kad Latvija vairs nebija brīva.

Dažs teiks, tie bija citi laiki, citi cilvēki. Jā! Varbūt? Bet gan tolaik, gan šodien latvietim ir jābūt stipram un gudram, un šie atmiņu stāsti mums palīdz

Daudzas svešas varas ir bradājušas mūsu Dzimteni, daudzus likteņus kropļojušas. To nedrīkst aizmirst, tas jāzina arī nākošajām paaudzēm tāpēc atmiņas ir svarīgas un labi, ka tās ir vienuviet. Par atmiņu vāksšanu, apkopošanu liels paldies Dzidrai Mazikai un Lūcijai Sāgamežai Nāgelei. Viņu ieguldītais darbs, laiks, mīlestība, pacietība, neatlaidība, lai šī grāmata ieraudzītu dienasgaismu ir nenovērtējama. Bez viņu un daudzu, daudzu citu nenorimstošā dzīvesspara un enerģijas nebūtu ne šo, ne daudzu citu atmiņu...

Dzimtenes mīlestība ir tā vienīgā un drošā saite, kas spēj vecos un jaunos kopā turēt, kas spēj vienot paaudzes.

Lāsma Jaunozoliņa

E. Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas vēstures skolotāja

